

Inferno

August Strindberg

A decorative graphic consisting of several thick, overlapping shapes in blue and green. A large blue arc is on the left, a blue diagonal line is on the right, and a horizontal blue bar is at the bottom. The background is a solid green color.

Project Gutenberg

The Project Gutenberg eBook of Inferno, by August Strindberg

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: Inferno

Author: August Strindberg

Release Date: September 8, 2009 [EBook #29935]

Language: Swedish

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK INFERNO ***

Produced by Jens Sadowski, and Projekt Runeberg for providing the scanned facsimiles.

Transcribers note:

This e-text was produced from Project Runeberg's digital facsimile edition of

Samlade Verk #28: Inferno och Legender

printed in 1914 and available at

<http://runeberg.org/strindbg/inferno/>

Strindberg wrote this book originally in French. The Swedish translation was done by Eugène Fahlstedt.

This text has been edited so that this document only contains the book **Inferno**. The table of content has been moved to the start of the book.

Text that was s p a c e d - o u t in the original text has been changed to use *italics*.

Project Runeberg publishes free digital editions of Nordic literature. Learn more at <http://runeberg.org/>

INFERNO

AV

AUGUST STRINDBERG

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Copyright. Albert Bonnier 1914.

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

INNEHÅLL.

Inferno.

1. Den Osynliges hand	7
2. Ludvig den helige gör mig bekant med salig Orfila	21
3. Demonen frestar	27
4. Det återvunna paradiset	33
5. Fallet och det förlorade paradiset	36
6. Skärselden	42
7. Helvetet	93
8. Beatrice	122
9. Swedenborg	131
10. Utdrag ur en fördömds dagbok	149
11. Den Evige har talat	163
12. Helvetet lössläppt	168
13. Pilgrimsfärd och försoning	178
14. Återlösaren	184
15. Vedermödor	190
16. Vartåt pekar vår väg?	197
Epilog	203
Bibliografi	206

Courbe la tête, fier Sicambre!

Motto: 1) Adore ce que tu as brûlé,
Brûle ce que tu as adoré!

Och jag skall vända mitt anlete emot en sådan
2) man och slå honom med förfäran, så att han
skall bliva en varnagel och ett åtlöje bland
folket.

Hesekiel XIV: 8.

Och bland dessa äro Hymeneus och Alexander,
3) vilka jag har överlämnat åt Satan, på det att
de genom denna tuktan skulle lära sig att icke
mera försmäda.

1:sta Timot. I: 20.

I.

Den Osynliges hand.

Det var med en känsla av vild glädje jag återvände från Nordbanans station, sedan jag där avlämnat min lilla hustru, vilken skulle fara till vårt barn, som insjuknat i fjärran land. Fullbordat var alltså offret av mitt hjärta! Våra avskedsord: När ses vi igen? — Snart! återljödo ännu såsom osanningar, vilkas bedräglighet man icke vill tillstå för sig; en aning sade mig, att det var för alltid vi nu hade skilts. Detta farväl, som vi utbytte i november månad 1894, blev verkligen också det sista, ty till denna stund, i maj 1897, har jag ännu icke återsett min kära hustru.

När jag hunnit till Café de la Régence, slog jag mig ned vid det bord, där jag förut brukat sitta med min hustru, min vackra fångvaktarinna, som dag och natt spionerade på min själ, gissade till mina hemliga tankar, bevakade mina idéers lopp, svartsjukt iakttog min andes strävan mot det okända.

Återskänkt åt friheten, erfar jag med ens en expansion av själens innestängda kraft och lyftes upp över småaktigheterna i storstaden, denna skådeplats för intellektuella strider, där jag nyss vunnit en seger, i sig själv futtig, men för mig oerhört stor, då den utgjorde uppfyllelsen av en ungdomsdröm, som drömts av alla samtida skriftställare i mitt hemland, men förverkligats allenast av mig — nämligen att bliva spelad på en Paris-scen. Teatern ingav mig nu avsmak liksom allt vad man har ernått, och vetenskapen lockade mig. Ställd i valet mellan kärlek och vetande, hade jag bestämt mig för att söka nå kunskapens höjder, och i det jag brände å båle min tillgivenhet, glömde jag det oskyldiga offret för min ärelystnad eller min kallelse.

Väl anländ på nytt till mitt eländiga studentrum i Quartier latin, grävde jag i min

koffert och drog fram ur deras gömställe sex deglar av fint porcelin, i förväg köpta för pengar som jag hade stulit från mig själv. En eldtång och ett paket rent svavel fullbordade laboratoriets inredning. Sedan var det bara att göra upp en smältugnsseld i kaminen, stänga dörren och fälla ner gardinerna, ty tre månader efter Caserios avrättning var det farligt att syssla med kemiska redskap i Paris.

Natten faller på, svavlet brinner med avgrundslågor, och mot morgonsidan har jag konstaterat närvaron av kolämne i denna för enkel ansedda kropp, som kallas svavel, och därmed tror jag mig ha löst det stora problemet, kullkastat den härskande kemin och vunnit den odödlighet, som är de dödliga medgiven.

Men huden på mina händer, som blivit stekt framför den starka elden, lossnar och faller av i fjäll, och den smärta, som framkallas av händernas möda vid avklädningen, påminner mig om vad min seger kostat. Ensam i sängen, där ännu en doft av kvinna dröjer kvar, finner jag mig säll till mods; en känsla av psykisk renhet, av manlig jungfrulighet gör att jag skådar på mitt förflutna äktenskapsliv såsom något orent, och jag är ledsn att ej äga någon, till vilken jag kan frambara min tacksamhet för befrielsen från dessa förnedrande bojar, dem jag brutit utan vidare omständigheter. Jag har nämligen blivit ateist under årens lopp, när jag märkt hur de okända makterna lämnat världen åt dess öde utan att giva ett livstecken ifrån sig.

Någon att tacka! Det finnes ingen tillstädes, och min tvungna otacksamhet trycker mig som en börda!

Svartsjukt mån om min upptäckt, tar jag inga mått och steg för att utsprida den. I min skygghet vänder jag mig ej till auktoriteterna och akademierna. Emellertid fortsätter jag mina experiment, allt under det att sprickorna på händerna förvärras, öppna sig och fyllas med kokssmulor, så att blod sipprar ut och plågorna bli outhärdliga. Allt jag vidrör framkallar smärtor, och ursinnig över denna pina, som jag är hågad tillskriva de okända makter, vilka i så många år förföljt mig och lagt hinder för mina bemödanden, undviker och försummar jag människors sällskap, ger återbud till bjudningar, stöter vänner ifrån mig. Tystnad och enslighet breda sig omkring mig, ett ökenlugn, högtidligt och förfärande, uti vilket jag på trots utmanar den osynlige, brottas kropp mot kropp, själ mot själ. Jag har bevisat närvaron av kolämne i svavlet; nu skall jag uppvisa väte och syre, ty de måste finnas däri. Apparaterna räcka ej mera till, jag står utan pengar, händerna äro svärtade och blödande, svarta som nöden, blödande som mitt

hjärta. Ty samtidigt underhöll jag en brevväxling med min hustru och berättade för henne om mina kemiska framgångar, på vilket hon svarade med bulletiner om vår dotter och strödde in små förmaningar om det fåfängliga i min vetenskap och om dåraktigheten i att vräka bort pengar på slikt.

I ett anfall av rättmätig stolthet, gripen av ett rasande begär att göra mig själv illa, begår jag självmord, i det jag avskickar ett skändligt, oförlåtligt brev och säger farväl till hustru och barn, låtande förstå att en ny förbindelse lagt beslag på mina tankar.

Skottet har träffat. Min hustru svarar med en ansökan om skilsmässa.

Ensam, självmördare och lönnmördare, glömmer jag det brottsliga i saken för grämseln och bekymren. Ingen kommer och besöker mig, och jag kan ej söka upp någon, då jag stött mig med alla.

Jag känner mig lösgjord, drivande på ytan av ett hav efter att ha avskurit ankartåget utan att äga några segel.

Emellertid uppenbarar sig nöden i form av den obetalda hyresräkningen och avbryter mina vetenskapliga arbeten och metafysiska grubblerier genom att kalla mig åter till jorden.

På detta sätt nalkas julen. Jag har något tvärt avslagit en inbjudning till en skandinavisk familj, däri atmosfären misshagar mig på grund av ett visst självsvald, som plågar mig. På kvällen, när jag sitter ensam, ångrar jag mig och går dit ändå. Genast som man satt sig till bords, börjar midnattskalaset med stöj och översvämmande glädje bland de unga konstnärer, som där i huset äro som hemma hos sig. En förtrolighet, som fränstöter mig, åtbörder och miner, med ett ord en ton, som ej smakar av familjekrets, inger mig en obeskrivlig vantrevnad, och mitt uppe i saturnalierna framtrollar mitt svårmod för min inre syn min hustrus fridsamma boning. I en vision ser jag plötsligt salen, julträdet, misteln, min lilla flicka och hennes övergivna moder . . . Samvetskvalen gripa mig, jag reser mig, förebär ett illamående och går min väg.

Jag passerar den förskräckliga rue de la Gaieté, där mängdens konstlade glädje verkar sårande, samt den dystra och tysta rue Delambre, en gata som mer än någon annan i kvarteret kan göra en förtvivlad; jag viker av på boulevard Montparnasse och sjunker ned på en stol utanför Brasserie des Lilas.

En god absint tröstar mig under några minuter, därefter anfalles jag av ett följe kokotter och studenter, som slå mig i ansiktet med spön, och liksom jagad av furier lämnar jag min absint i sticket och skyndar att skaffa mig en ny i kafét

François Premier vid boulevard Saint-Michel.

Det var att råka ur askan i elden; en annan tropp flinar åt mig: Se på den enstöringen! och jag flyr, piskad av eumeniderna, till mitt hem med nidrefrängernas retsamma fanfarer i öronen.

Tanken på en tuktan såsom följd av ett brott inställer sig icke. Inför mig själv spelar jag rollen av oskyldig, föremål för en orättvis förföljelse. De okända hindrade mig i att fullfölja mitt stora verk, och det var nödvändigt att bryta hindren innan segerkronan kunde vinnas.

Jag har haft orätt, och ändå har jag rätt och skall få rätt!

Denna julnatt sov jag illa. En kall luftström strök upprepade gånger över mitt ansikte, och ljudet av en mungiga väckte mig allt emellanåt.

En begynnande orklöshet får småningom makt med mig. De svarta och blödande händerna hindra mig vid klädseln att vårda mitt yttre. Rädslan för hyresräkningen lämnar mig ej mer någon ro, och jag går fram och åter i rummet som ett vilddjur i sin bur.

Jag har upphört att intaga regelbundna måltider, och pensionsvärden råder mig att lägga mig på sjukhus, vilket leder till ingenting, då sådant är dyrt och man måste betala i förskott.

Då yppar sig en uppsvällning av armådrorna, ett tecken till blodförgiftning. Detta var nådestöten, och ryktet därom sprider sig bland mina landsmän, så att en afton den goda kvinnan, från vars julkalas jag hade brutit upp på ett ohövligt sätt, hon, som ingett mig antipati och nära nog förakt, söker upp mig, får reda på min olycka och ångest samt under tårar anvisar mig sjukhuset som den enda räddningen.

Döm om min hjälplöshet och förkrosselse, när en värtalig tystnad gör klart för henne att jag står utan tillgångar. Då fattas hon av medömkan vid att se mig så nedsjunken i elände.

Hon förklarar, att hon skall göra insamling bland skandinaviska sällskapet, hon

skall söka församlingens pastor; för egen del är hon fattig och tyngd av bekymmer för den dagliga utkomsten.

Synderskan har känt medlidande med den man, som just övergivit sin äkta maka.

Bragt till tiggeri, ännu en gång, anropande barmhärtigheten genom en kvinnas förmedling, börjar jag ana tillvaron av en osynlig hand som styr händelsernas oemotståndliga logik. Jag kryper ihop för stormvinden, besluten att resa mig på nytt.

En vagn kör mig till Saint-Louis-sjukhuset. På vägen dit stiger jag ur vid rue de Rennes för att köpa två vita skjortor.

Svepningen! för min sista timme!

Tankarne vända sig verkligen kring min nära förestående död, omöjligt att förklara varföre.

Intagen som patient, förbjuden att gå ut annat än efter erhållet tillstånd, och med händerna inlindade så att all slags sysselsättning omöjliggöres, tycker jag mig vara inspärrad i fängelse.

Ett abstrakt sjukrum, kalt, försett med det nödortftigaste, utan tecken till skönhetssträvan, beläget nära gemensamhetsalen, där man röker och spelar kort från morgon till kväll.

Frukostklockan ljuder, och vid bordet finner jag mig i ett sällskap av spöken. Ansikten som dödsskallar eller döendes; här felas det en näsa, där ett öga, på en tredje är läppen kluven eller kinden förmultnad. Här sitta också två individer, som ej se sjuka ut, men ha en vresig och förtvivlad uppsyn. Det är ett par stortjuvar av god familj, som genom mäktiga relationer sluppit lösa ur fängelset under förevändning av sjukdom. En äcklande lukt av jodoform tar bort aptiten för mig, och som mina händer äro bundna måste jag anlita mina sidokamraters biträde för att skära brödet och slå i drycken. Och runt omkring denna sköna samling av brottslingar och dödsdömde rör sig vår goda moder, föreståndarinnan, i sin klosterlika dräkt av svart och vitt, och fördelar åt en var hans giftbemängda läkedryck. I en bägare arsenik dricker jag med en dödskafe, som skålar tillbaka i digitalis. Det är bedrövligt, och ändå får man vara tacksam, något som gör mig ursinnig. Behöva vara tacksam för en så ringa och därtill så obehaglig sak!

Man kläder på och av mig, vårdar mig likt ett barn, och barmhärtighetssystemen fattar bevågenhet för mig, behandlar mig som ett småbarn och kallar mig sin gosse, under det att jag liksom alla de andra benämner henne: min mor.

Vad det känns skönt att uttala detta ord moder, som ej gått över mina läppar på trettio år! Den gamla, som tillhör S:t Augustinerorden och bär de dödas dräkt därför att hon aldrig har levat livet, är mild som försakelsen och lär oss att le åt våra lidanden som vore de fröjder, ty hon vet hur välgörande smärtan kan vara. Icke ett förebrående ord, inga förmaningar eller predikningar. Hon känner sin instruktion, den som gäller för de sekulariserade sjukhusen, och hon förstår att bevilja små friheter åt sjuklingarna, icke åt sig själv. Sålunda tillåter hon mig röka i mitt rum och erbjuder sig att rulla cigaretter åt mig, vilket jag avböjer. Hon skaffar mig tillstånd att gå ut på extra tider, och då hon upptäckt att jag sysslar med kemi, lagar hon att jag blir föreställd för sjukhusets lärde apotekare, som lånar mig böcker och sedan han fått del av min teori om grundämnenas beskaffenhet, inbjuder mig att arbeta i sitt laboratorium. Denna nunna har spelat en roll i mitt liv, och jag börjar försona mig med mitt öde, i det jag prisar min goda otur, som förde mig under detta välsignade tak.

Den första bok jag tagit med mig från apotekarens bibliotek faller upp av sig själv, och min blick slår ner som en falk på en rad i kapitlet Fosfor.

I få ord förtäljer författaren, att kemisten Lockyer hade medelst spektralanalys uppvisat, att fosfor icke vore någon enkel kropp, och att redogörelsen för hans experiment ingivits till vetenskapsakademien i Paris, vilken icke hade förnekat sakförhållandet.

Styrkt av detta oväntade stöd går jag ut i staden medförande mina deglar med återstoden av det ofullständigt förbrända svavlet. Jag överlämnar dem till en kemisk byrå, där man utlovar åt mig till följande dags morgon intyget över verkställd analys.

Det var min födelsedag. Vid återkomsten till sjukhuset väntar mig ett brev från min hustru. Hon begråter min iråkade olycka, hon vill åter fara till mig för att vårda och älska mig.

Lyckan att vara älskad trots allt framkallar ett behov att rikta min tack till någon . . . vilken? Till den okände, som i så långa år hade dolt sig?

Mitt hjärta smälter, jag bekänner den nedriga lögnen om min otrohet, begär hennes förlåtelse, och i en handvändning är jag å nyo stadd i utbyte av kärleksbrev med min egen hustru, allt under det jag uppskjuter vår återförening till en lämpligare tidpunkt.

Nästa morgon skyndar jag till min kemist vid boulevard Magenta.

I förseglat kuvert bär jag med mig till sjukhuset intyget på hans analys. När jag går förbi Ludvig den heliges staty på innergården, drar jag mig till minnes helgonets trenne verk, nämligen den stora blindasylen Les Quinze-Vingt, Sorbonne och Sainte-Chapelle, eller såsom jag översatte det: från lidandet, igenom vetenskapen, fram till botgöring.

Innestängd på mitt rum öppnar jag kuvertet, som skall avgöra min framtid, och jag läser:

»Det pulver, som lämnats oss till undersökning, företer följande *characteristica*:

Färg: gråsvart. Lämnar spår på papperet.

Täthet: betydlig, överlägsen medeltätheten hos grafit; ämnet synes vara en hård grafit.

— — — — —
Kemisk undersökning:

Detta pulver brinner lätt och utvecklar därvid koloxid och kolsyra. Det innehåller alltså *kol*.»

— — — — —
Rent svavel innehåller kol!

Jag är räddad, från denna stund förmår jag bevisa mina vänner och anförvanter, att jag icke är galen. Bestyrkta äro de teorier jag framlade i mitt arbete *Antibarbarus*, som utgavs ett år tidigare och behandlades av tidningarna som ett verk av en kvacksalvare eller dåre, vilket hade till följd att jag utstöttes ur min familj såsom en odåga, ett slags *Cagliostro*.

Nu tror jag ni äro krossade så det förslår, mina värda motståndare! Mitt jag sväller av rättmätigt högmod, jag vill lämna lasarettet, ropa högt på gatorna, vråla framför Institutet, riva ner Sorbonne . . . men händerna äro fortfarande i band, och utkommen på gården råder mig det höga gallret till tålmod.

Apotekaren, åt vilken jag meddelar resultatet av analysen, föreslår att åvägbringa en kommission, inför vilken jag skulle med direkta experiment uppvisa problemets lösning.

Emellertid, hellre än att vänta och medveten om min försagdhhet inför en

offentlig samling, hopskriver jag en uppsats i ämnet och skickar den till »Le Temps», som för in den inom två dagar.

Lösen är given, man svarar mig från olika håll utan att förneka sakens riktighet. Jag har fått anhängare, anmodas att lämna artiklar till en kemisk tidskrift och invecklas i en brevväxling, som ger näring åt mina fortsatta undersökningar.

En söndag, den sista som jag vistades i Saint-Louis-skärselden, sitter jag vid fönstret och iakttar vad som försiggår nere på gården. De två tjuvarne promenera med sina hustrur och barn, kyssa dem allt emellanåt och se så lyckliga ut, när de värma sig vid den kärlek, som underblåsts av deras olyckor.

Min egen ensamhet vilar tungt på mig, jag förbannar mitt öde, som jag finner orättvist, i det jag glömmer att mitt brott överträffar deras i nedrighet.

Postbudet kommer med ett brev från min hustru. Det är isande kyligt; min framgång har sårat henne och hon låtsas ej tro därpå, då hon nämligen rådfrågat en yrkeskemist; hon tillfogar goda råd angående det farliga i illusioner, som kunna leda till hjärnkriser. För övrigt, vad vinner jag väl med allt detta? Kan jag föda en familj med min kemi?

Återigen detta alternativ: kärlek eller vetenskap! Utan att tveka krossar jag henne med ett sista avskedsbrev.

På aftonen tar jag mig en promenad i det dystra kvarteret och passerar Saint-Martin-kanalen, vilken är svart som en grav och tyckes enkom gjord att dränka sig uti. Jag stannar vid hörnen av rue Alibert. Varför Alibert? Vem är han? Var det ej så att den grafit, som kemisten funnit i mitt svavelprov, kallades Alibert-grafit? . . . Än sedan? Det är narraktigt, men jag kan ej hjälpa att intrycket av någonting oförklarligt dröjer kvar i mitt sinne. Vidare rue Dieu. Varföre Gud, då han är avskaffad av republiken, som har ägnat Pantheon åt en annan bestämmelse än dess ursprungliga . . . Rue Beaurepaire. Just ett »vackert tillhåll» för missdådare . . . Rue de Bondy . . . Ledes jag av en demon? . . . Jag slutar att läsa gatskyltarna; går vilse, försöker vända om samma väg utan att dock finna den, ryggar tillbaka inför ett ofantligt skjul, som stinker av rått kött och unkna grönsaker, i synnerhet surkål . . . Misstänkta figurer snudda förbi mig och låta plumpa ord falla . . . jag är rädd för det okända, viker av åt höger, åt vänster, råkar in i en smutsig återvändsgränd, som tyckes vara hemvist för sopor, laster och brott. Gatnymfer spärra vägen för mig, ligapojkar flina åt mig. Scenen från

julkalet upprepas: *Væ soli!* Vem är det, som ställer i ordning dessa försåt för mig så fort jag lösgör mig från världen och människorna? Det är någon, som har låtit mig falla i denna snara! Var finns han, så att jag kan få brottas med honom?

...

Ett regn blandat med snöslask faller just som jag börjar springa . . . i bakgrunden av en kort gata tecknar sig mot himlavalvet en svart port, ofantligt stor, ett verk av cykloper, en port utan något palats till, vilken öppnar sig åt ett hav av ljus . . . Jag frågar en polisbetjänt var jag befinner mig.

— Porte Saint-Martin, min herre.

Med några få steg är jag ute på de stora boulevarderna och går nedför dem. Teateruret anger att klockan är en kvart över sex. Just absinttimmen, och vännerna vänta som vanligt i café Napolitain. Jag fortsätter dit ned med påskyndade steg och glömmer sjukhuset, grämelsen, fattigdomen. Men utanför café du Cardinal råkar jag stöta mot ett bord, vid vilket en herre sitter. Jag känner honom endast till namnet, men han känner mig, och i en sekund ha hans ögon sagt mig: Ni här? Ni ligger alltså inte på sjukhus? Det var således bara prat, den där historien!

Och jag känner på mig att denne man är en av mina okända välgörare, att han tecknat bidrag åt mig och att jag är en tiggare, som ej har rättighet att gå på kaféer. Tiggare! Det är rätta ordet; det ringer i öronen på mig och jagar upp på mina kinder en brännande rodnad, skammens, förödmjukelsens och raseriets rodnad!

Tänka sig, att sex veckor förut satt jag här vid borden; min teaterdirektör lät bjuda sig av mig och tilltalade mig med käre mästare; tidningsmän ävlades om att interviewa mig, fotografen utbad sig äran att få sälja mitt porträtt. Och nu: tiggare, en brännmärkt man, utstött ur folks umgänge!

Piskad, ryggbruten, jagad till döds stryker jag utefter boulevarden som en nattsvärmare och drar mig tillbaka i min håla hos de pestsmittade. Här stänger jag in mig på mitt rum; här är mitt hem.

Då jag reflekterar över mitt öde, märker jag den osynliga handen, som tuktar mig, med spöslag driver mig fram mot ett mål, som jag ännu icke kan gissa mig till. Han skänker mig ära på samma gång han vägrar mig en hedrad ställning i världen; han förödmjukar mig i det han upphöjer mig, kröker mig i stoftet för att lyfta min själ.

Då uppdyker åter hos mig den föreställningen att försynen har bestämt mig för

en mission här i världen och att det är uppfostran därtill som på detta vis tager sin början.

I februari lämnar jag sjukhuset, utan att ha kunnat bli botad men kurerad för världens frestelser. Vid skilsmässan hade jag velat kyssa handen på vår goda moder, som utan något predikande lärt mig korsets väg, men en känsla av vördnad, liksom för något, som ej får vanhelgas, höll mig tillbaka.

Må hon i andanom emottaga denna gård av tacksamhet från en vilsegången främling, som nu dväljes undangömd i ett fjärrbeläget land.

II.

Ludvig den helige gör mig bekant med salig Orfila.

I en anspråkslös möblerad lägenhet, som jag hyrt mig, fullföljer jag mina kemiska arbeten vintern ut, stannande hemma ända till aftonen, då jag går att äta middag på ett crémérie där konstnärer av flera olika nationaliteter ha bildat ett kotteri. Efter middagen besöker jag den familj, som jag den där gången gav återbud i ett ögonblick av rigorism. Hela kretsen av anarkistiska konstnärer träffas där, och jag känner mig dömd att utstå allt det jag hade velat slippa se och höra: ogenerade seder, löslig moral, gudlöshet med berätt mod. Där finnes samlad mycken talang, oändligt mycken kvickhet, en bland dem har en verkligt genialisk naturbegåvning och har skaffat sig ett ansett namn.

Hur som helst är man som en familj där, man håller av mig, och jag är dem tack skyldig, så att jag gör mig blind och döv inför deras små privata affärer, som ej angå mig.

Ifall det hade varit oberättigat högmod, som kommit mig att undvika dessa människor, skulle straffet varit väl avvägt, men i detta fall, där min tillbakadragenhet härflöt ur en strävan att rena min individualitet, att förädla min personlighet i ett ensligt levernes självprövning, förstår jag icke försynens tillvägagångssätt, enär mitt skaplyne är mjukt och gärna anpassar sig efter omgivningen av pur umgängessamhet och fruktan för att vara otacksam. Utesluten ur societeten på grund av min ynkliga och skandalösa fattigdom, var jag lycklig att finna en tillflyktsort under de långa vinterkvällarne, ehuru den mycket fria samtalstonen sårade mig i hjärtat.

Efter upptäckten av den osynliga handen, som styr mina fjät på den skrovliga stigen, känner jag mig icke längre ensam, och jag vakar med sträng uppmärksamhet över mina handlingar och ord utan att dock alltid lyckas. Men så snart jag syndat, gripes jag genast på bar gärning, och straffet infinner sig med en noggrannhet och ett raffinemang, som ej lämnar något tvivel övrigt angående mellankomsten av en makt, vilken tuktar för att förbättra. Den okände har blivit för mig en personlig bekantskap, som jag talar till och tackar, begär råd av. Stundtals föreställer jag honom som min tjänsteande, motsvarande Sokrates' daimon; och medvetandet av att äga de okändas stöd återskänker mig en energi och en förtröstan, som egga mig till bemödanden sådana som jag ej förr varit mäktig av.

Bankrutt i sällskapslivet, lever jag upp på nytt i en annan värld, dit ingen kan följa mig. Händelser, som förr saknat betydelse, draga nu min uppmärksamhet till sig, nattens drömmar ikläda sig formen av förutsägelser, jag betraktar mig som hädangången, och mitt liv förflyter i en ny sfär.

Sedan jag nu bevisat förekomsten av kolämne i svavlet, återstår för mig att uppvisa väte och syre, som enligt analogi förmodligen skola finnas däri.

Två månader förflyta under beräkningar och begrundan, men de för experiment erforderliga apparaterna felas mig. En vän råder mig att gå till det analytiska laboratoriet vid Sorbonne, som står öppet även för främlingar. I min folkskygghet vågar jag ej tänka därpå, så att mina arbeten avstanna och ett ögonblicks vila uppstår. Dock, en vacker vårmorgon stiger jag upp vid gott lynne, går utför rue de la Grande Chaumière och når rue de Fleurus, som öppnar sig till Luxembourgträdgården. Den lilla vackra gatan ligger där tyst, den stora kastanjeallén är lysande grön, bred och rak som en rännarbana, med Davids kolonn ställd mitt i bakgrunden som en målsten, och i fjärran höjande sig över det andra och snuddande vid molnen Pantheons kupol med det gyllene korset överst.

Jag stannar hänryckt över den symboliska åsynen, men då jag drager blicken därifrån varseblir jag till höger om mig en färgeriskylt vid rue de Fleurus. Sannerligen! visionens verklighet är oförneklig. Målade på butikfönstret finner jag initialbokstäverna till mitt namn: A. S. svävande på ett vitt silvermoln och där ovan en regnbåge. *Omen accipio* i det jag påminner mig ett ställe i Genesis:

»Min båge har jag satt i skyn, och han skall vara tecknet till ett förbund mellan mig och jorden.»

Jag går icke längre på marken, jag simmar i luften, och med bevingade steg träder jag in i trädgården, där det ej finns någon människa. I denna tidiga morgontimme är parken min, rosengården tillhör mig, jag känner alla mina blommor på rabatterna, chrysanthemumarterna, järnrörerna, begonierna.

Inkommen på rännarbanan uppnår jag målstenen, går ut genom gallerporten åt rue Soufflot, vänder åt boulevard Saint-Michel till, stannar framför Blanchards öppna antikvariska boklåda, tager utan att tänka därpå en gammal kemi av Orfila, slår upp den på måfå och läser: »Svavlet har blivit intaget under de enkla ämnena. Davys och den yngre Berthollets sinnrika experiment synas dock bevisa, att det håller väte, syre och en särskild *bas*, som man ännu icke lyckats isolera.»

Man kan tänka sig vilken hänryckning av snart sagt religiös art, som fattade mig inför en sådan nästan underbar avslöjning. Davy och Berthollet hade uppvisat syre och väte, jag kolämne. Det tillkom således mig att giva svavlets formel.

Några dagar senare var jag inskriven i naturvetenskapliga fakulteten vid (Ludvig den heliges!) Sorbonne med rättighet att arbeta i analytiska laboratoriet.

Den morgon jag begav mig till Sorbonne var för mig liksom en högtidsfest. Ehuru jag ej närde några illusioner angående möjligheten att övertyga professorerna, vilka hade mottagit mig med den kyliga artighet man visar främlingen, som tränger sig in, erfor jag en mild och lugn glädje, varur jag hämtade ett mod likt martyrens, då han tar upp striden mot en mängd fiender, ty för mig vid min ålder var ungdomen den naturliga fienden.

Anländ till platsen för den lilla kyrkan, som hör till Sorbonne, finner jag porten öppen och går in utan att egentligen veta varför. Den heliga modern och barnet hälsa mig med ett milt leende; den korsfäste, obegriplig som alltid, lämnar mig kall.

Min nya bekantskap, Ludvig den helige, de eländes och pestsmittades vän, låter presentera unga teologer för sig. — Är den helige Ludvig manne min skyddspatron, min goda ängel, som drev mig till lasarettet för att gå igenom ångestens eld innan jag skulle vinna vanhederns och föraktets törnekrona . . . är

det han som skickade mig till Blanchards boklåda, och som drog mig hit?

Det är ju märkvärdigt hur jag nu har från ateismen fallit ner i den fullständigaste vidskepelse.

Vid åsynen av votivskänkerna för lycklig utgång av examina avlägger jag det högtidliga löftet, att jag i händelse av framgång ej någonsin skall emottaga förtjänstens världsliga utmärkelsetecken.

Klockan slår, jag går gatlopp mellan rader av obarmhärtiga ungdomar, som bespotta mig, på förhand underrättade om den chimäriska uppgift jag satt mig före.

Omkring två veckor ha förflutit, och jag har erhållit oomtvistliga bevis på att svavel är en ternär förening, sammansatt av kolämne, syre och väte.[\[A\]](#)

Jag frambär min tack till laboratoriets föreståndare, som låtsar icke intressera sig för mina angelägenheter, och jag lämnar denna nya skärseld med en outsäglig invärtes glädje.

Jag tar min morgonpromenad på Montparnassekyrkogården så ofta jag icke besöker Luxembourgträdgården. Några dagar efter det jag slutat min undersökning vid Sorbonne, får jag nära den öppna runda platsen på kyrkogården syn på ett gravmonument av klassisk skönhet. En vit marmormedaljong återgiver de ädla dragen av en vis åldring, som inskriften på sockeln presenterar för mig såsom — Orfila, kemist, toxikolog. Det var min beskyddande vän, som sedermera mången gång har väglett mig genom de kemiska operationernas labyrint.

En vecka efteråt, när jag gick utför rue d'Assas, tvärstannade jag framför ett hus med klosterlikt utseende. En stor skylt gav mig upplysning om byggnadens bestämmelse: Hotell Orfila.

Åter och återigen Orfila!

I de följande kapitlen skall jag förtälja om allt som tilldrog sig i detta gamla hus, dit den osynliga handen jagade mig för att bliva tuktad, undervisad och — varför

icke — upplyst av ett inre ljus!

[A]

Om de närmare detaljerna se: »Tryckt och otryckt», Stockholm 1897. — »Sylva sylvarum», Paris 1896. — »L'Hyperchimie», Paris 1897. [Anm. av Strindberg.] Ifrågavarande uppsatser komma att införas i Strindbergs Samlade skrifter, Del 27.

III.

Demonen frestar.

Skilsmäseprocessen gick mycket långsamt, tid efter annan avbruten av ett kärleksbrev, ett skri av saknad, löften om försoning. Och så ett tvärt farväl oåterkalleligen för alltid.

Jag älskar henne och hon mig, och vi hata varandra med ett vildsint hat av kärlek, som stegras genom det långa avståndet.

Emellertid, och för att avslita ett olycksdigert band, söker jag tillfälle att överflytta mitt ömhetsbehov på ett annat föremål, och genast bliva mina ohederliga önsknings bönhörda.

På det förut omtalade middagsstället uppenbarar sig en engelska, en bildhuggarinna. Hon ställer först talet till mig och behagar mig ögonblickligen. Hon är förtjusande vacker, distingerad, smakfullt klädd och förledande genom sitt obesvärade konstnärsskick. Kort sagt, en lyxupplaga av min hustru, vars bild hon återgiver förfinad och förstorad.

För att göra mig ett nöje inbjuder den ansedde konstnär, som är doyen i vår middagskrets, den engelska damen till de torsdagssoaréer han anordnar i sin ateljé. Jag går dit, men håller mig tillbakadragen, emedan jag endast motvilligt ger mina känslor till pris för en skvalleraktig publik.

När klockan blir inemot 11, reser damen sig och ger mig ett tecken med ögonen. På ett ganska tafatt sätt bryter jag likaledes upp, tar avsked, och sedan jag bett att få göra sällskap följer jag den unga damen till dörren, medan samlingen av oblyga ungdomar slår till ett skratt.

Förlöjligade inför varandra, avlägsna vi oss utan att få fram ett ord, föraktande oss själva, som hade vi blivit avklädda inpå bara kroppen inför en hånande folkhop.

Därtill kom att vi måste passera rue de la Gaieté, där kokotterna och deras manlige hantlangare örfilade oss med smädliga skymford, tagande oss för två av deras förlorade likar.

Det är ej lätt att vara älskvärd när man är ursinnig, ställd vid skampålen; och böjd under gisselslagen finner jag ingen utväg att åter räta på mig. När vi hunnit till boulevard Raspail, överfallas vi av ett fint regn, som sticker oss i ansiktet likt spörapp. Utan paraply som vi äro, blir det förståndigaste att söka skydd på ett varmt och väl upplyst kafé, och med en åtbörd som en grand seigneur pekar jag på den elegantaste av restauranterna. Vi gå tvärs över boulevarden, lyckliga, med lätta fjät . . . pang, pang! Tanken att jag inte har en sou på mig slog ned på min skalle som hammarslag.

Nu har jag glömt huru jag drog mig ur förlägenheten, men aldrig skall jag glömma de känslor, för vilka jag var ett rov under natten, sedan jag avlämnat engelskan vid hennes port.

Ehuru straffet var strängt och ögonblickligt, utdelat av en skicklig hand, som jag ej kunde undgå att igenkänna, föreföll det mig otillräckligt. Utfattig, med ouppfyllda skyldigheter mot hustru och barn, hade jag velat inleda en förbindelse, vanhederlig för en otadlig flicka av familj. Det var helt enkelt ett brott, och jag ålade mig vederbörlig botgöring. Jag avstår från kvällsammankomsterna på crémeriet, jag fastar och undviker allt, som kan sporra den olycksdiga passionen.

Men frestaren vakar. På en ateljéfest återfinner jag den tillbedda, och till i österländsk dräkt, som förhöjer hennes skönhet, så att jag kan bli galen. Men i hennes närhet får jag ej ett ord på tungan, jag sitter där som en tölp, och kommen på det klara med att denna kvinna är värd endast en ärlig och uppriktig förklaring: jag åtrår er, går jag min väg, förtärd av en oren låga.

Följande dag infinner jag mig å nyo på matstället. Hon är där, är bedårande, och smeker mig med sin insmickrande röst, kittlar mig med sina kattlika ögon. Samtalet kommer i gång, och allt går utmärkt, då just i det kritiska ögonblicket den unga Minna gör sitt bullersamma inträde. Det var en artistnymf, modell, älskarinna, med litterära intressen, godsint, gärna sedd i olika kretsar. Även jag kände henne, och en afton hade vi blivit goda vänner utan att överskrida gränserna för det passande. Nog sagt, hon kommer in, kastar sig i mina armar — hon var något onykter — kysser mig på kinderna och duar mig.

Engelskan stiger upp, betalar för sig och går. Och därmed var det slut, på allvar. Hon kom aldrig igen! Tack vare Minna, som för övrigt hade varnat mig för

denna dam, av skäl som inte höra hit.

Slut med kärlek! makternas lösen är mottagen, och jag underkastar mig, förvissad om att en högre försyn döljer sig härbakom liksom i allting annat.

Uppmuntrad genom min framgång med Svavlet tar jag itu med Joden, och sedan jag kastat in i »Le Temps» en uppsats om en av jodens synteser, får jag på mitt hotell besök av en obekant herre. Han presenterar sig såsom ombud för alla jodfabriker i Europa, har just läst min artikel och utlovar, att i samma ögonblick affären avslutas skola vi åstadkomma en börskrasch med åtföljande vinst av millioner för oss, om vi bara först taga ut ett patent.

Jag gav honom till svar, att det icke var någon industriell uppfinning jag hade gjort, utan endast en vetenskaplig upptäckt, som ännu ej var mogen, att den kommersiella sidan av saken icke intresserade mig tillräckligt för att förmå mig lägga hand vid närmare operationer.

Han gick. Hotellvärdinnan, som förr varit bekant med den okände herrn, erfor ur hans egen mun den stora nyheten, och i två hela dagar betraktades jag i huset som en blivande millionär.

Köpmannen återkom, denna gång mera het på saken än nyss förut. Han hade skaffat sig underrättelser, och som han blivit övertygad om att upptäckten kunde göras inbringande, sökte han förmå mig att resa med till Berlin för att omsätta den i praktiken.

Jag betackade mig och rådde honom att låta företaga erforderliga analyser innan han gick vidare.

Han erbjöd mig 100,000 francs innan aftonen, om jag ville följa honom.

Jag bad att få bli lämnad i fred, då jag vädrade galgstreck.

Nere hos värdinnan lät han förstå att jag var galen.

De följande dagarna blevo lugna, och därunder fick jag tid att överväga. Hotande nöd, obetalta skulder, en otrygg framtid å ena sidan; å den andra lockade oberoendet, frihet att fullfölja mina studier, ett liv utan bekymmer. Och dessutom, en god idé är ju sin lön värd.

Ångern fick makt med mig, men jag hade icke mod att återknyta förbindelserna, då en skrivelse från köpmannen underrättade mig om att en assistent i kemi vid

medicinska fakulteten och en deputerad, som redan då gjort sig ett namn och numera är mer än önskligt beryktad, intresserade sig för jodproblemet.

Då började jag en serie av regelbundna laborationer med oföränderligt samma resultat, som gingo i riktning att visa, hurusom jod kunde härledas ur benzin.

Emellertid, och efter ett samtal med kemisten, utsättes en dag för en sammankomst, då avgörande experiment skola äga rum.

På den morgon, som i ett slag skall bringa saken till slut, för jag i ett åkdon mina retorter och reagentier till mötesplatsen hos köpmannen i kvarteret du Marais. Han var tillstädes hemma, men kemisten, som erinrat sig att det var helgdag, hade ursäktat sig och uppskjutit sammanträdet till en följande dag.

Det var pingstdagen, vilket jag ej hade vetat av. Det snuskiga kontoret, som vette åt den mörka och smutsiga gatan, stack mig i hjärtat. Barndomsminnen väcktes: pingsten, hänryckningens helg, då den lilla kyrkan prydd med grönt, med tulpaner, liljor och konvaljer, öppnade sig för nattvardsbarnen, flickorna vitklädda som änglar . . . orgeln . . . klockringningen . . .

En känsla av skam bemäktigade sig min själ, och jag återvände hem upprörd, fast besluten att bryta med varje frestelse till att driva geschäft med vetenskapen. Jag började stöka undan apparaterna och reagentierna, som belamrade mitt rum; jag sopade, dammade, röjde undan; skickade och köpte blommor, framför allt narcisser. Sedan jag därefter tagit ett bad och fått på mig en ren skjorta, tyckte jag mig vara luttrad från skamfläckarna. Gick så ut att promenera på Montparnasse-kyrkogården, där en frid sänkte sig i själen med milda tankar och en ruelse sådan som jag sällan erfarit.

O crux ave spes unica! Med dessa ord gävo gravvårdarna en förutsägelse om mitt öde. Slut med kärleken! slut med vinning och hedersbetygelser! Korsets stig, den enda som leder till Visheten!

IV.

Det återvunna paradiset.

Sommaren och hösten år 1895 räknar jag — trots allt — bland de lyckliga rastställena i mitt oroliga liv. Allt som jag företar mig lyckas, okända vänner bära till mig föda liksom korparne gjorde åt Elias. Pengar flyga mig i handen: jag kan köpa böcker, naturalhistoriska föremål och bland annat ett mikroskop, som avslöjar för mig livets hemligheter.

Död för världen genom att försaka Paris' tomma nöjen stannar jag inom mitt kvarter, där jag varje morgon besöker de hädangångna på Montparnassekyrkogården och därefter går ned till Luxembourgträdgården för att hälsa på mina blommor. Emellanåt kommer en resande landsman på besök för att bjuda mig ut att frukostera eller se en teaterpjäs på andra sidan om floden. Jag säger nej, emedan högryggen är förbjudet område för mig, då den utgör världen i egentlig mening, de levandes och fåfänglighetens värld.

I själva verket har ett slags religion vuxit fram hos mig, ehuru jag icke skulle förmå uttrycka den i formler. Ett själstillstånd snarare än någon på teorier grundad åsikt; en brokig blandning av förnimmelser, som mer eller mindre förtätas till idéer. 34

En gammal romersk-katolsk bönbok, som jag kommit över, läser jag med eftertanke; Gamla testamentet tröstar och bestraffar mig på ett något oklart sätt, medan det Nya lämnar mig kall. Dock gör ett buddhaistiskt arbete starkare intryck än alla de andra heliga böckerna, eftersom det sätter det positiva lidandet högre än avhållsamheten. Buddha visar det modet att avstå från hustru och barn, då han står i blomman av sin livskraft och njuter äktenskaplig lycka, då däremot Kristus undviker varje gemenskap med denna världens tillåtna fröjder.

För övrigt grubblar jag icke över de känslor som uppstå hos mig; jag håller mig opartisk, låter saken ha sin gång och tillstädjer mig själv samma frihet som jag är skyldig att låta andra äga.

Säsongens stora tilldragelse i Paris var kritikern Brunetières härskri om vetenskapens bankrutt. Hemmastadd i naturvetenskaperna sedan barndomen, sedermera anhängare av Darwin, hade jag upptäckt det otillfredsställande i denna naturvetenskapliga metod, som erkände världssalltets förträffliga mekanism utan att medgiva tillvaron av mekanikern. Systemets svaghet rörde sig i en allmän urartning av vetenskapen, vilken hade utstakat för sig en gränslinje, utöver vilken man icke finge gå vidare. Vi ha löst alla problem. Universum har inga gåtor mera. Denna inbilska lögn hade retat mig redan omkring år 1880, och under de femton följande åren hade jag företagit en revision av naturvetenskaperna. Sålunda hade jag 1884 satt i tvivel atmosfärens sammansättning och identiteten av det kväve, som finns i luften, och det kväve, som fås genom sönderdelning av en kväveförening. 1891 går jag på fysiska laboratoriet i Lund för att jämföra dessa två olika kvävearters spektra. Behöver jag säga, vilket mottagande jag fick av de lärde mekanisterna? Men nu kommer detta år 1895 med upptäckten av argon, som bekräftade mina tidigare antaganden och gav ny fart åt mina undersökningar, vilka avbrutits genom ett förhastat giftermål.

Vetenskapen gjorde ej bankrutt, men den förlegade, vanställda vetenskapen måste ge upp staten, herr Brunetière fick rätt, fast han hade orätt.

Emellertid, och enär alla voro ense om att erkänna materiens enhet och kallade sig monister utan att vara det, gick jag vidare, drog de sista konsekvenserna av läran och sökte borttaga gränserna mellan materien och den så kallade anden. Sålunda hade jag 1894 i boken *Antibarbarus* avhandlat Svavlets psykologi, som jag förändrade till dess ontogeni, d. v. s. Svavlets embryonala utveckling.

Den intresserade hänvisas vidare till min i början av 1896 utgivna skrift *Sylva Sylvarum*, där jag i stolt känsla av klärvoyant kraft trängde skapelsens hemligheter in på livet särskilt inom växt- och djurrikerna, samt min studie På kyrkogården (intagen i »Tryckt och otryckt», 1897), som visar hur jag under ensamhet och lidanden återföres till ett svävande begrepp om Gud och odödlighet.

V.

Fallet och det förlorade paradiset.

Sedan jag trängt in i denna nya värld, dit ingen kan följa mig, fattar jag avsmak för människors umgänge och känner ett oemotståndligt begär att avsöndra mig från min omgivning. Följaktligen lät jag mina vänner förstå, att jag ämnade slå mig ned för någon tid i Meudon för att skriva en bok, som erfordrade ensamhet och tystnad. Samtidigt ledde tvister om obetydliga saker till en brytning med mitt kotteri på matstället, så att jag en vacker dag fann mig fullkomligt isolerad. Första påföljden därav blev en oerhörd expansion av mina inre sinnen: en psykisk kraftkänsla, som krävde att uppenbara sig i det yttre. Jag tyckte mig äga gränslösa krafter, och högmodet ingav mig den dåraktiga tanken att försöka göra underverk.

I ett tidigare skede och vid de stora kriserna i mitt liv hade jag iakttagit, att jag förmådde på avstånd utöva ett inflytande på frånvarande vänner. Av folksägnerna framgår att man fordom sysselsatte sig mycket med sådana problem som telepati och förgöring. Jag vill ej göra mig själv orätt och icke heller rentvätta mig från en brottslig handling, men nu tror jag mig veta att min onda vilja dock icke stod i proportion till det bakslag som drabbade mig själv. En osund nyfikenhet, ett utbrott av förvänd kärlek, framkallat av min förskräckliga ensamhet, ingav mig en häftig åstundan att återknyta med min hustru och mitt barn, ty jag älskade dem begge. Huru finna utvägar därtill, då rättegången om skilsmässa pågick? Någon utomordentlig tilldragelse, en gemensam olycka, såsom att åskan slog ned, eller en eldsvåda, eller översvämning . . . med ett ord någon katastrof som kunde återförena två hjärtan, såsom det går till i romanerna, där fientliga händer mötas vid ett sjukläger — där har jag just vad som behövs! Ett sjukdomsfall! Småbarn bruka alltid vara litet sjuka på ett eller annat vis; moderns känslömheter överdriver faran; ett telegram, och allt är klart.

Ehuru jag var okunnig om magiens enklaste begrepp, viskade en

fördärvbringande instinkt i mitt öra vad jag borde företaga med min lilla innerligt avhållna dotters porträtt, hon som senare blev min enda tröst i en fördömd tillvaro.

Längre fram skall jag berätta följderna av ett tilltag, där det onda syftet tycktes verka med det symboliska förfaringssättet såsom medium.

Emellertid läto följderna vänta på sig, och jag fortsatte mina arbeten, men erfor ett dunkelt obehag och en därmed följande förkänsla av nya olyckor.

En afton då jag i min ensamhet satt med mikroskopet framför mig, inträffade någonting som jag icke då begrep, men som likafullt gjorde ett starkt intryck på mig.

Sedan jag låtit en valnöt gro i fyra dagar, lösgjorde jag embryot, som i form av ett hjärta icke större än en päronkärna sitter infogat mellan de två hjärtbladen, vilka likna en människohjärna. Döm om min sinnesrörelse då jag på mikroskopets platta får se två små händer, alabastervita, lyfta och hopknäppta såsom till bön. Är det en vision, en hallucination? Nej, ingalunda! En förkrossande verklighet, som fyller mig med fasa. Orörliga, utsträckta mot mig likasom besvärjande, jag kan räkna deras fem fingrar, tummen kortare än de övriga, riktiga kvinno- eller barnhänder!

En vän, som överraskade mig under det jag häpen och huvudyr skådade på detta, inbjöds att bestyrka företeelsens riktighet, och han behövde icke vara en klärvoyant för att se de två händerna, som anropade iakttagaren om barmhärtighet.

Vad det var för slag? De två första rudimentära bladen till ett valnötträd, Juglans regia, Jupiters ollon. Ingenting annat. Och ändock, det var ett oförnekligt faktum att de tio fingrarna av mänsklig form hopknäpptes till en bönfällande åtbörd: de profundis clamavi ad te!

Ännu alltför klentrogen, och fördummad av en empirisk uppfostran, lät jag saken ligga.

Mitt fall har ägt rum! Jag förnimmer de okända makternas onåd vila tungt på

mig. Den osynliges hand är lyftad, och slagen falla tätt på min hjässa.

Till en början inträffar det att min anonyme vän, som hittills har lämnat mig existensmedel, drar sig tillbaka, sårad av ett högmodigt brev, så att jag står där utan några tillgångar.

Och när jag erhållit korrekturark på Sylva Sylvarum, upptäcker jag att texten är ombruten i sidor ungefär som en väl blandad kortlek. Icke blott att sidorna äro omkastade och orätt numrerade, utan bokens olika avdelningar äro hoprörda huller om buller, så att de på ett ironiskt vis symbolisera teorien om »den stora oordningen» som råder i naturen. Efter dröjsmål och uppskov utan ände blir häftet färdigt, men boktryckaren presenterar mig då en räkning, som uppgår till mer än dubbla beloppet av den överenskomna summan. Ehuru ogärna måste jag skicka till pantlåneinrättningen mitt mikroskop, frackkostymen och de få dyrbarheter jag har i behåll, men min bok är i alla fall tryckt, och första gången i mitt liv är jag säker om att ha sagt något nytt, stort och skönt. Det är då lätt att förstå, hur förmäten jag kände mig när jag bar exemplaren till posten. Med en föraktfull åtbörd mot himmelen kastar jag korsbanden i lådan, och hånande de fientliga makterna tänker jag:

— Hör hit, du Sfinx där! Jag har löst din gåta! och jag trotsar dig!

Återkommen till mitt privathotell fann jag där före mig hyresräkningen med ett åtföljande brev.

Retad av denna oväntade stöt, då jag var hyresgäst där sedan ett år tillbaka, börjar jag lägga märke till småsaker, som jag förut ej brytt mig om. En sådan är att tre pianon i de angränsande rummen trakteras alla på en gång.

Jag håller troligt att det är en intrig, satt i gång av dessa skandinaviska fruntimmer, vilkas umgängeskrets jag dragit mig ifrån.

Tänk, tre pianon, och jag kan inte byta om bostad av brist på pengar.

Jag somnar ursinnig på de där fruntimren och på ödet och med en förbannelse mot himmelen. Följande morgon väcks jag plötsligt av ett buller. Man hamrar på en spik i rummet bredvid min säng. Därefter hamrar nian på den andra sidan.

Tydligen en komplott, dum såsom de där artistfruarna, och vilken jag ej mera anser värd att spilla någon vrede på.

Men när jag efter frukosten skall som vanligt ta mig en lur på sängen, blir det ett oväsen i rummet över alkoven, så att takgipsen faller ned på mitt huvud.

Jag går ned och söker värdinnan, beklagar mig över hyresgästernas uppförande.

Hon påstår, mycket artigt för resten, att hon ingenting hört; hon lovar att köra bort var och en, som vågar störa mig, ty hon hölle mycket på att få ha mig kvar i sitt hotell, som inte gick särdeles bra.

Utan att sätta tro till en kvinnas ord litade jag på hennes egennyttia, då det låg i hennes intresse att behandla mig väl.

Emellertid fortfar bullrandet, och jag tror mig förstå att de där fruntimren vilja inbilla mig att det är klappandar. Sådana enfaldiga slughuvuden!

Men i samma veva ändra kamraterna på crémeriet sitt uppförande mot mig, och en dolsk fientlighet yppar sig i anspelningar och sneda blickar. Trött på strider, flyttar jag från hotellet och matstället, uthackad och plundrad, lämnande böcker och annat smått i sticket, naken som en liten Johannes Döpare. Och jag gjorde mitt inträde i hotell Orfila den 21 februari 1896.

VI.

Skärselden.

Hotell Orfila ser ut som ett kloster och är ett inackorderingsställe för studenter tillhörande katolska föreningen. Tillsynen utövas av en abbe, blid och älskvärd i sitt sätt. Tystnad, ordning och goda seder råda här. Och, en tröst för mig efter så många trakasserier, kvinnor mottagas ej där.

Det är ett gammalt hus med låga rum, skumma korridorer och labyrintiskt ringlande trätrappor. En atmosfär av mystik genomfläktar denna byggnad, som länge har utövat dragning på mig. Mitt rum vetter åt ett slags återvändsgränd, så att utsikten från mitten av kammaren endast företer en mossbelupen mur med två små ovala fönster. Men när jag sitter vid mitt bord framför fönstret, skådar jag ut över ett förtjusande landskap, som man icke skulle ha väntat sig här. En murgrönsklädd mur och en klostergård för unga kvinnliga pensionärer, plataner, Paulownier, Robinier. Ett kapell i utsökt korsbågsstil. Längre bort höga murar med oräkneliga små gallerfönster, som framkalla fantasier om ett kloster; i fortsättningen av dalsträckan en skog av skorstenar, som kröna gamla till hälften dolda hus; och i fjärran tornet till kyrkan Notre-Dame des Champs, med korset och överst på detta tuppen.

I mitt rum har jag en etsad bild av helgonet Vincent de Paul, och en annan, som framställer Petrus, hänger i alkoven ovanför min säng. Väktaren vid himmelrikets port! Vilken skärande ironi för mig, som har förlöjligat aposteln i ett fantastiskt drama för några år sedan.

Mycket belåten med mitt rum, sover jag bra den första natten.

Dagen därpå upptäcker jag, att bekvämlighetsinrättningen är belägen på den trånga gården nedanför mitt fönster och så nära att man kan höra varje gång järnlocket på fjölen slås igen. Vidare utspanar jag, att de två oxögonen mittför höra till dylika kabinett, och inom kort får jag visshet om att de hundra småfönstren längre bort i bakgrunden tillkännagiva befintligheten av hundra

kabinett, förlagda till baksidan av en hel rad boningshus. I början blir jag rasande, men som jag ej har medel att komma loss, ger jag mig till tåls, under förbannelser mot ödet.

Vid ett-tiden kommer uppässaren in med frukosten, och då jag ej är hågad att rubba sakerna på mitt skrivbord, ställer han brickan på nattduksbordet, vari nattkärlet står. Jag gjorde en anmärkning, och gossen ursäktade sig med att det inte fanns något annat bord att duka på. Han såg hygglig och icke elak ut, så att jag förlät honom, men kärlet fick han taga undan.

Om jag i det ögonblicket hade känt Swedenborg, skulle jag ha begripit att jag fann mig av makterna dömd till exkrement-helvetet.^[B] Nu förgrymmades jag av den ihållande otur, som förföljt mig i så många år; sedan lugnade jag mig och böjde dystert resignerad nacken under ödet. Jag sökte uppbyggelse i läsningen av Jobs bok, övertygad att den Evige hade lämnat mig i Satans våld för att pröva mig. Denna tanke bragte tröst, och jag gladde mig åt lidandet såsom ett vittnesbörd om förtroende från den Allsmäktiges sida.

Från denna tid vidtager en serie av uppenbarelser, som jag icke kan förklara utan att taga min tillflykt till mellankomsten av okända makter, och alltifrån detta ögonblick gör jag anteckningar, som småningom hopa sig och bilda en dagbok; det är utdrag ur denna som jag här offentliggör.

En otrevlig tystnad har brett sig kring mina kemiska undersökningar. För att resa mig på nytt och slå ett avgörande slag griper jag mig an med problemet att göra guld. Utgångspunkten gav sig i ett spörsmål: varför faller järnsulfat metalliskt guld i en lösning av ett guldsalt? Svaret utföll sålunda: därför att järn och svavel ingå i guldets sammansättning. Beviset: alla i naturen förekommande svavelföreningar med järn innehålla mer eller mindre guld. Jag begynte följaktligen arbeta med lösningar av järnsulfat.

En morgon vaknar jag med en obestämd lust att göra en utflykt till landet, något som stred mot min smak och mina vanor. Halvt på måfå kommer jag till Montparnasse-bangården och sätter mig på tåget till Meudon, stiger av vid själva småstaden, där jag ej förr varit, går uppför stora gatan, viker av åt höger i en gränd, som går fram mellan två murar. Tjugu steg framför mig höjer sig över marken en romersk riddare i järngrå rustning, till hälften begravnen i jorden. Ehuru figuren är ganska prydligt modellerad i miniatyr, misstar jag mig dock ej

på dess beskaffenhet att vara arbetad av sten helt simpelt. Sett på närmare håll, visar sig föremålet vara en synvilla, men jag stannar framför det och fasthåller med flit illusionen, som roar mig. Riddaren betraktar muren bredvid, och vägled av hans blick får jag se en inskrift i kol på en vitrappad vägg. De sammanflätade bokstäverna F och S komma mig att tänka på initialerna till min hustrus namn. — Hon håller av mig alltjämt! I nästa sekund slår mig tanken på de kemiska tecknen för järnet (Fer) och svavlet (Soufre), och bokstäverna, som löst sig för min syn, utbreda för mina ögon guldets hemlighet.

Emellertid undersöker jag marken och hittar två blystämplar, förenade medelst segelgarn. Den ena stämpeln är märkt med bokstäverna V. P., den andra med en kunglig krona.

Utan håg att i detalj uttyda vad som hänt mig, återvänder jag till Paris med ett livligt intryck av något underbart.

I kaminen bränner jag sådana där kol som man benämner munkskallar för deras runda och släta form. En dag, då brasan slocknat innan den var fullt utbränd, petar jag fram ett kolstycke, som visar dragen av en fantastisk figur. Ett tupphuvud med präktig kam; bålen snarare av en människa med förvridna lemmar; den liknade en av dessa demoner, som uppträdde på medeltidens häxsabbater.

Dagen därpå plockar jag fram en ypperlig grupp av två rusiga tomtar, som omfamna varandra med böljande kläder. Det är ett mästerverk av primitiv bildhuggarkonst.

Tredje dagen är det en madonna med barnet, i bysantinsk stil, ojämförlig vad konturerna beträffar.

Jag låter alla tre ligga på mitt bord, efter att ha ritat av dem. En målare av mina vänner kommer på besök; han betraktar med växande nyfikenhet de tre statyetterna och frågar: Vern har gjort de här?

Gjort? — För att sätta honom på prov nämner jag en norsk skulptör.

— Jaså, ja det kan jag tro, medger han. Annars skulle jag vilja gissa på Kittelsen, den berömde illustratören av skandinaviska sagor.

Jag trodde icke på tillvaron av demoner, men nyfiken att se vilket intryck mina skulpturer skulle göra på sparvarna, som brukade få brödsmulor utanför mitt

fönster, sätter jag ut figurerna på taket.

Sparvarna bli förskräckta och hålla sig undan. Det finnes alltså en likhet, som till och med djuren kunna märka, och det finnes en verklighet bakom denna lek mellan den tröga materien och elden.

Solen värmer mina små figurer, så att demonen med tuppkam spricker, och jag minnes därvid allmogesägnen om hur dvärgarne spricka om de fördröja sig ute till soluppgången.

Det händer i hotellet saker som oroar mig. Dagen efter min ankomst finner jag på svarta tavlan i tamburen, där rumsnycklarna upphängas, ett brev adresserat till en herr X., student och med samma namn som min hustru. Frimärket är avstämplat Dornach, namnet på den österrikiska by där min hustru med vårt barn bor. Men som jag är säker på att intet postkontor finns i Dornach, förblir saken gåtlik.

Detta brev, ditsatt på ett utmanande sätt och liksom i avsikt att bli bemärkt, följes av flere andra. Det nästa är adresserat till herr doktor Bitter och avstämplat Wien. Ett tredje bär det uppiktade polska namnet Schmulachowsky.

Det är djävulen som nu har ett finger med i spelet, ty detta namn är travesterat och jag begriper vart man vill leda mina tankar, nämligen på en min dödsfiende, som bor i Berlin.

En annan gång är det ett svenskt namn, som erinrar mig om en fiende i mitt hemland. Slutligen ett i Wien frimärkt brev, som i trycktyper anger doktor Eders kemisk-analytiska byrå. Det vill säga att man spionerar på min guldsyntes. Intet tvivel mera, här spinnas en intrig, men djävulen har blandat korten för de falskspelarne. Att laga så att mina misstankar irra kring all världens kanter, det är alltför påhittigt för vanliga inskränkta dödliga.

Då jag av uppässaren begär upplysningar om denne herr X., ger han det enfaldiga svaret att det är en elsassare. Längre kommer jag ej. En gång, då jag återvänt efter min morgonpromenad, satt ett brevkort i facket alldeles vid min nyckel. Ett ögonblick greps jag av frestelsen att lösa gåtan genom att kasta en blick på kortet, men min goda ängel förlamade min hand just i samma sekund som en ung man trädde fram från sitt gömställe bakom dörren.

Jag ser honom i ansiktet, och han är lik min hustru, Vi hälsa varandra utan att säga ett ord och gå var åt sitt håll.

Jag har aldrig kunnat utreda denna komplott och känner icke ännu de medspelande däri, då min hustru har varken bröder eller manliga kusiner.

Ovissheten, den ständiga hotelsen med hämnd utgjorde en tillräcklig tortyr under ett halvår. Jag utstod den och allt det andra såsom ett straff för kända och okända synder.

Med nyåret uppenbarade sig en främling på vårt matställe. Målare och amerikan, kom han i rättan tid för att friska upp vår tynande sällskaplighet. En vaken, kosmopolitisk, djärv ande och med vinnande sätt, ingav han mig dock ett obestämt misstroende. Trots hans säkra uppträdande vädrade jag att hans ställning var dålig.

Kraschen kom fortare än jag kunnat förmoda. En afton inträdde den olycklige i mitt rum och bad om lov att få stanna där en stund. Han såg ut som en förlorad man och han var det.

Utkörd från sin ateljé av hyresvärden; övergiven av sin älskarinna; översållad med skulder och ansatt av björnar; okvädad på gatorna av soutenörer åt kvinnliga modeller, som ej fått betalt. Vad som fullständigt krossade honom var hyresvärdens grymhet att lägga beslag på hans tavla, som var ämnad för Salongen på Marsfältet, och vars framgång han hade räknat på, då ämnet syntes honom vara nytt och starkt. Det var den fria kvinnan, i havande tillstånd korsfäst och förbannad av folkhopen.

Han var skyldig även på matstället, var på fastande mage och fann sig utkastad på gatan.

Efter den första bekännelsen fullständigade han sitt vittnesmål med att tillstå sig ha tagit morfin tillräckligt för två, men döden hade ännu ej velat ha honom.

Sedan vi avhandlat saken på allvar, kommo vi överens om att han måste flytta till ett annat ställe, och att vi på tu man hand skulle intaga vår middag på ett värdshus, som de andra ej kände till, så att ej bristen på vänner skulle beröva honom modet att göra färdig en annan duk för De oberoendes Salong.

Denne man har nu blivit min ende kamrat, och hans olycksöde kommer mig att

lida dubbelt, i det jag ikläder mig hans kval. Jag gör det på trots, men hämtar ock därur en erfarenhet av stort värde. Han avslöjar för mig hela sitt förflutna liv; tysk till börden, har han vistats i Amerika sju år till följd av en olycka, som övergått hans familj, och en i ungdomlig obetänksamhet utgiven hädisk ströskrift, för vilken han blivit domfälld.

Jag uppdagar hos honom en intelligens över vanliga måttet, ett svårmodigt temperament, en tygellös sinnlighet. Men bakom denna människomask, vars egendomliga drag avnötts genom en kosmopolitisk uppfostran, skymtar jag ett underlag, som bryr mina tankar, och som jag väntar att upptäcka förr eller senare.

Jag väntar i två månader, under loppet av vilka jag hopsmälter min tillvaro med denne främlings, så att jag ånyo genomgår all den nöd en konstnär har att kämpa mot, så länge han ännu ej slagit igenom, och jag glömmer att jag själv redan brutit min bana, att mitt namn har något att betyda till och med i »Tout-Paris» och i de dramatiska författarnes samfund i Paris, något som nu har förlorat allt värde för kemisten. För övrigt, så länge jag sticker under stol med mina vunna framgångar håller kamraten av mig, men när jag nödgas i förbigående vidröra dem, blir han sårad, ser så olycklig och stukad ut att jag av barmhärtighet talar om mig själv som ett gammalt vrak. På så sätt förnedras jag så småningom och omärkligt, under det han, som har en framtid för sig, åter reser sig i höjden på min bekostnad. Jag gör mig till ett lik, begravet under rötterna av ett träd, som skjuter upp och suger sin näring ur de i upplösning stadda lämningarna.

Mitt vid samma tid idkade studium av buddhaistiska skrifter ger mig anledning beundra min självförnekelse att så där offra mig för en annans skull. En god gärning skall få sin lön, och jag vann följande.

En dag bringar Revue des revues mig ett porträtt av den amerikanske siaren och helbrägdagöraren Francis Schlatter, som år 1895 botade 5,000 sjuka och därefter försvann utan att någonsin åter bli sedd på jorden.

Men nu befanns det, att denne persons drag företedde en förunderlig likhet med min kamrats. För att få bevis därpå tar jag tidskriften med mig till Café de Versailles, där en svensk bildhuggare inväntade mig. Han lägger märke till likheten och påpekar några egendomligt sammanträffande omständigheter: att bägge två voro av tysk härkomst och att de verkade i Amerika. Än mera, Schlatters försvinnande sammanföll till tiden med vår väns uppträdande i Paris. En smula förtrogen som jag numera var med ockultismens termer, framkastade jag det antagandet att denne Francis Schlatter vore vår mans »dubbelgångare»,

som fanns till oberoende av honom och utan att han visste det.

När jag uttalade ordet dubbelgångare, gjorde min bildhuggare stora ögon och fäste min uppmärksamhet på att vår man alltid bodde på två ställen, det ena på högra och det andra på vänstra sidan om Seine, För resten fick jag veta, att min hemlighetsfulle vän levde en dubbel tillvaro i den mening att han, efter att ha tillbragt aftonen med mig fördjupad i filosofiska och religiösa tankeutbyten, alltid på natten var synlig i danslokalen Bullier.

Det fanns ett tillförlitligt medel att bevisa identiteten mellan dessa dubbelgångare, eftersom Francis Schlatters sista brev fanns återgivet i facsimile i tidskriften.

— Kom och ät middag med mig i afton, föreslog jag, så skall jag låta honom efter diktamen skriva Schlatters brev. Om handstilen på båda är lika och framför allt namnteckningarna, bör detta vara bevis nog.

Vid middagen samma afton bekräftas allt; stilen är densamma, namnteckningen och slängen därpå, allt finnes där.

En smula förvånad underkastar målaren sig vår examen; till slut frågar han:

— Vart vill ni komma med det här?

— Känner ni Francis Schlatter?

— Jag har aldrig hört talas om honom.

— Kommer ni inte ihåg den där helbrägdagöraren, i Amerika, i fjol?

— Jo, nu minns jag! Den där charlatanen!

Han kommer ihåg; jag visar honom porträttet och facsimilet.

Han skrattar med ett skeptiskt, lugnt, likgiltigt ansiktsuttryck.

Några dagar efteråt, bäst som min hemlighetsfulle vän och jag sutto i god ro vid en absint på terrassen till Café de Versailles, stannar en arbetsklädd karl med elak uppsyn framför vårt bord och börjar utan föregående varning ställa till ett uppträde mitt ibland gästerna. Vänd mot min kamrat hojtar han av alla krafter:

— Nu tror jag ändå jag knep dig, din förbannade skojare! Vad är det för ett sätt, att gå och beställa av mig ett kors för trettio francs, och så låta mig leverera det,

och så smita! Fåhund, tror ni att ett kors gör sig självt . . .

Han gick på i oändlighet, och när kyparne försökte avlägsna honom, hotade han att gå efter polis, under det att den stackars gäldenären satt där orörlig, stum, tillintetgjord som en fördömd, utskämd inför denna publik av konstnärer, med vilka han var mer eller mindre bekant.

När uppträdet var över, frågade jag honom, huvudyr som framför en häxsabbat:

— Ett kors? Vilket kors för trettio francs? Jag förstår inte ett ord.

— Jo, det var Jeanne d'Arcs kors, modellen ni vet, den där maskinen till min tavla, den korsfästa kvinnan.

— Men han var ju fan själv, den där arbetaren!

Och efter en stunds tystnad fortfor jag:

— Komiskt var det i alla fall, på sätt och vis, men korset är inte att leka med, och inte Jeanne d'Arc heller.

— Tror ni på det där, ni?

— Jag vet inte! Jag vet just inte någonting numera! — Men de trettio silverpenningarna!

— Nog, nog! utropade han sårad.

På långfredagen fann jag vid min ankomst till matserveringen min olyckskamrat insomnad vid bordet.

I ett anfall av munterhet väckte jag honom och frågade i förvånad ton:

— Ni här?

— Än sen?

— Jag tänkte att ni hängde kvar på korset åtminstone ända till klockan sex, så här på långfredagen.

— Till klockan sex! Ja, jag har verkligen sovit hela dagen ända till klockan sex i afton utan att förstå hur det kommer till.

— Men jag förstår, jag.

— Naturligtvis: astralkroppen är ute och går i Amerika, eller hur? och så vidare.

Från och med denna afton insmyger sig oförmärkt en kylighet oss emellan, sedan vi idkat bekantskap i fyra förfärliga månader, under vilka min kamrat undergick en ny uppfostran och fick tid att byta om metod i sitt måleri, med den påföljd att han kom därefter att rata sin korsfästa kvinna såsom gammalt skräp. Han hade godtagit lidandet som en bitter dryck, men den enda hälsosamma i livet, och resignationen infann sig i dess följe. En hjälte i att härda ut! Jag beundrade honom när han på en och samma dag gick två gånger till fots mellan Montrouge och Hallarna, fram och åter, med nedkippade skodon, utan att ha smakat en bit. På kvällen, efter sjutton uppvaktningar på illustrerade tidningars redaktioner, hade han blivit av med tre teckningar, men utan kontanter på fickan gick han att dansa i Bullier sedan han tuggat för två sous bröd.

Slutligen och liksom på gemensam tyst överenskommelse lösgjorde vi oss ur denna förening för inbördes hjälp. En egen känsla sade oss båda, att vi fått nog av varandra, att vi på skilda håll skulle gå mot uppfyllelsen av våra öden, och när vi sista gången sade varandra farväl, visste jag att det var för sista gången.

Jag har aldrig sedan återsett denne man eller hört vad det blivit av honom.

På våren, medan jag trycktes av mina egna och min kamrats motgångar, fick jag ett brev från mina barn i första äktenskapet, däri de berättade för mig att de hade varit allvarsamt sjuka och måst intagas på sjukhus. Då jag jämförde tidpunkten för denna händelse med mina skadegörare-experiment, greps jag av fasa för mig själv. Sedan jag lekt med de hemliga krafterna, av rent lättsinne, hade den onda viljan sin gång, men styrd av den osynliga handen, drabbade den mig själv mitt i bröstet.

Jag vill ej söka ursäkter, men ber endast läsaren fasthålla detta faktum, för den händelse han skulle få lust att utöva magien, särskilt den art därav som kallas förgöring eller trolldom i egentlig mening, och som Rochas[C] har bevisat kunna äga rum och verkligen ha ägt rum.

Jag vaknar en söndagsmorgon inemot påsk; promenerar i Luxembourgträdgården, som jag går tvärs igenom; skrider över gatan och träder in under Odéonteaterns arkader; stannar orörlig framför Balzacs blåa

romanhäften; tar på måfå hans Séraphita. Varför just den?

Ett halvmedvetet minne måhända, vilket läsningen av tidskriften »L'Initiation» hade efterlämnat när man där i kritiken över min bok Sylva Sylvarum hade kallat mig en landsman till Swedenborg.

Återkommen hem öppnade jag boken, som var för mig nästan okänd, eftersom det gått så många år sedan jag första gången läste den.

Det var alldeles nytt för mig, och nu när mitt sinne var i förväg berett, slukade jag innehållet i denna utomordentliga bok. Jag, som aldrig hade läst något av Swedenborg, vilken i sitt och mitt hemland hölls för en charlatan, en tok med lösaktig inbillning, greps nu av hänförd beundran vid att höra denna änglalike jätte från förra seklet, tolkad av det djupaste bland franska snillen.

Men som jag läser med andaktsfull uppmärksamhet, kommer jag till sidan 16, där Swedenborgs dödsdag uppgives till den 29 mars. Jag stannar, tänker efter, slår upp almanackan. Riktigt, det är den innevarande dagen, 29 mars, och därtill palmsöndag.

Sålunda uppenbarade Swedenborg sig i mitt liv, där han har spelat en ofantlig roll som tuktoande, och han kom på själva årsdagen av sin död, bärande till mig palmer — männe segerns eller martyrskapets?

Séraphita blir nu för mig ett evangelium, bringar mig att återknyta förbindelsen med en högre värld, och det vid en tidpunkt då livet inger mig avsmak och himmelen drar mig till sig med en oemotståndlig hemlängtans åtrå. Intet tvivel, jag är beredd för en högre tillvaro. Jag föraktar jorden, denna orena värld, människorna och människors verk. Jag ser i mig den rättfärdige mannen, som den Evige har sänt prövningar, och som jordlivets skärseld skall göra värdig en snart förestående befrielse.

Detta högmod, som framkallats genom förtrolig ställning till makterna, växer alltjämt då jag upptäcker att mina lärda mödor gynnas av framgång. Sålunda lyckas jag göra guld enligt mina egna beräkningar och i överensstämmelse med metallurgernas rön; och jag tilltror mig att kunna bevisa det. Prov insändas till en kemist i Rouen, med vilken jag står på vänskaplig fot. Han bevisar mig motsatsen av vad jag styrkt, och jag har under en veckas tid intet svar att ge. Då bläddrar jag i min skyddspatron Orfilas kemi och finner där hemligheten av mitt förfaringssätt.

Denna gamla glömda och föraktade kemi från 1830 har blivit mitt orakel, som bistår mig i kritiska ögonblick. Mina vänner Orfila och Swedenborg beskydda,

uppmuntra och bestraffa mig. Jag ser dem icke, men förnimmer deras närvaro; de visa sig ej i andanom eller i visioner eller hallucinationer, men små dagligen inträffande händelser, som jag lägger märke till, uppenbarar deras ingripande i min levnads skiften.

Andarne ha blivit positivister liksom den innevarande tiden och nöja sig ej med att ställa till visioner.

Det må vara nog med att berätta följande, som ej låter förklara sig genom begreppet sammanträffande omständigheter.

Sedan jag lyckats frambringa guldfleckar på papper, sökte jag vinna samma utbyte i stort på torra vägen och genom eld. Tvåhundra experiment ledde till ingen påföljd, och förtvivlande om saken nedlade jag blåsröret. En morgonpromenad för mig till observatorieavenyen, varifrån jag ofta beundrar gruppen De fyra väderstrecken, av det hemliga skälet att den behagfullaste bland Carpeaux' kvinnofigurer liknar min hustru. Hon vilar under Fiskarnes tecken nedanför himmelsgloben, och sparvar ha byggt bo bakom hennes rygg.

Vid foten av monumentet får jag se två ovala pappstycken, det ena med talet 207 påtryckt, det andra med numret 28. Vilket betyder Bly (atomvikt 207) och Silicium (atomvikt 28). Jag tar upp fyndet och gömmer det bland mina kemiska anteckningar. Hemkommen börjar jag en serie experiment med bly, men låter silicium vara tills vidare.

Som metallurgien lärt mig, att bly avdrivet i en degel, fodrad med benaska, alltid avgivit en smula silver och att detta silver lika oföränderligen innehållit en helt ringa mängd guld, drog jag den slutsats att kalciumfosfat såsom förnämsta beståndsdel i benaska borde utgöra den väsentliga faktorn vid gulds framställande ur bly.

Det visade sig verkligen ock, att bly smält på en bädd av kalkfosfat alltid färgades guldgult på underytan. Makternas ogunst avbröt experimentens fullbordande.

Ett år efteråt, då jag vistades i Lund i Sverige, fick jag av en bildhuggare, som arbetade i den finare lergodstillverkningen, en glasyr sammansatt av bly och Silicium, varur jag genom behandling över elden fick fram ett mineraliserat guld för första gången och av fulländad skönhet.

I det jag tackade honom, lät jag honom se de två pappbitarna märkta med 207 och 28. Kan man tala om slump eller sammanträffande omständigheter i denna händelse, som bär prägeln av en orubblig logik?

Ännu en gång, jag hemsöktes aldrig av visioner, men väl kunde verkliga föremål ikläda sig mänskliga former av ofta storartad effekt.

Sålunda fann jag en gång mitt örngott, som blivit hopknycklat av middagsluren, modellerat till likhet med marmorhuvuden i Michel-Angelos stil. En afton då jag kom hem i sällskap med den amerikanske helbrägdagörarens dubbelgångare, upptäckte jag i alkovens halvskugga en gigantisk Zevs vilande på min säng. Inför denna oförmodade anblick står min kamrat gripen av en nästan andaktsfull skräck. Konstnär som han är, uppfattar han genast skönheten i linjerna:

— Det är ju den stora, försvunna konsten, som här har återfötts. Minsann en riktig ritakademi!

Ju mer man betraktar, dess mera levande och fruktansvärd förkroppsligas uppenbarelsen.

— Tydligen ha andarne blivit realister liksom vi människor.

Det är icke längre någon tillfällighet, eftersom örngottet vissa dagar framställer hiskliga odjur, götiska drakhuvuden — och en natt då jag varit ute och festat, välkomnades jag av den onde, djävulen själv, i medeltidsstil, med bockhuvud o. s. v. Jag blev aldrig rädd, därtill var det hela alltför naturligt, men intrycket av någonting sällsamt, till hälften övernaturligt inplantades i min själ.

Min vän bildhuggaren, som jag kallat till vittne, blev ej överraskad, utan bad mig komma med till sin ateljé, där en på väggen hängande blyertsteckning frapperade mig genom linjernas skönhet.

— Varifrån har ni fått den här? En madonna?

— Ja, en madonna från Versailles, ritad efter de flytande vattenväxterna i schweizarnes damm.

En ny konst upptäckt, och en efter naturen! En naturalistisk klärvoyans! Varför spotta på naturalismen, när den så inviger ett nytt stadium och begåvats med möjligheten att växa och utveckla sig? Gudarne återkomma till oss, och det alarmrop som höjes av skriftställare och konstnärer: tillbaka till Pan! har återstudsat så mångfaldigt att naturen vaknat upp igen efter sin sekellånga slummer! Ingenting sker här i världen utan makternas samtycke, och naturalismen blev till, så vare då naturalismen, vare den återfödelsen av harmonien mellan materie och ande.

Bildhuggaren ser syner. Han berättar för mig att han sett Orfevs och Kristus modellerade tillsammans i en klippa i Bretagne och att han ämnar fara dit igen och betjäna sig av modellerna för en grupp till Salongen.

En afton då jag gick nedför rue de Rennes med min synska vän, tvärstannade han framför ett bokhandelsfönster, vari färglagda fotografier voro utställda. Det var en följd scener, där människofigurer uppträdde med styvmorsblommor i huvudenas ställe. Ehuru en van iakttagare av växtvärlden hade jag aldrig upptäckt penséns likhet med ett människoansikte. Men min kamrat kunde inte hämta sig från sin förvåning, till vilken han hade dubbla skäl.

— Kan ni tänka er, att i går afton, när jag kommer hem, betraktar mig penséerna i mitt fönster på ett gäckande sätt, och plötsligt såg jag i deras ställe mänskliga ansikten, men jag var övertygad om att det var en vision, som härledde sig av nervositet. Och nu i dag återfinner jag detta tryckt och utgivet för längesedan; det är alltså ingen illusion, utan verklighet, eftersom den okände artisten har gjort samma iakttagelse före mig.

Vi gjorde framsteg som skådare, och i min tur såg jag Napoleon och hans marskalkar på Invaliddomens kupol. Om man kommer från Montparnasse in på boulevard des Invalides, avslöjar sig kupolen i all sin glans över rue Oudinot i solnedgången, varvid kapitälerna och de andra framspringande delarna på domens tambur antaga form av människosilhuetter, som växla alltefter som synpunkten flyttas mer eller mindre långt bort. Napoleon finns där, Bernadotte och Berthier också, och min vän har ritat av dem »efter naturen».

— Hur vill ni förklara detta fenomen?

— Förklara? Har man någonsin kunnat förklara någonting? Genom att omskriva en hop ord med en hop andra ord?

— Tror ni inte att arkitekten har arbetat de där partierna med en halvt medveten avsikt . . .

— Hör på, käre vän, Jules Mansard som byggde domen 1706 kunde omöjligen förutse silhuetten av Bonaparte, vilken var född år 1769 . . . behöver jag säga mer?

Emellanåt har jag om natten drömmar, som förutsäga framtiden, giva mig försvarsmedel mot faror, yppa hemligheter. Sålunda uppträder i en dröm en

längesedan avliden vän och har med sig ett silvermynt av ovanlig storlek. På min fråga, var myntet vore ifrån, svarade han: Amerika, och försvann så med skatten.

Dagen därpå får jag ett brev med amerikanskt frimärke, skickat från en därvarande vän, som jag icke hade sett på tjugu år, och vari denne meddelar mig, att en beställning å text till Chicagoexpositionen förgäves hade sökt mig i hela Europa. Det gällde ett arvode av 12,000 francs, en ofantlig summa i min förtvivlade belägenhet vid det tillfället, och som sålunda gått mig ur händerna. Dessa 12,000 francs skulle då ha för mig varit detsamma som en betryggad framtid, men ingen annan än jag kan ha vetat, att förlusten av dessa pengar var ett straff, som pålades mig för en dålig handling, begången i ett ögonblick av vrede, som väckts av en litterär medtävlars falskhet.

En annan dröm med en större räckvidd visade mig Jonas Lie sysslade med en pendyl av guldbrons, vars ornament voro rätt ovanliga.

Några dagar senare, när jag promenerade på boulevard Saint-Michel, drog ett urmakarefönster min uppmärksamhet till sig.

— Där är Jonas Lies pendyl, utropade jag.

Det var verkligen samma en: krönt av en himmelsglob, mot vilken två kvinnor lutade sig, vilade hjulverket på fyra pelare. På globen fanns en datumvisare infogad, som angav den 13 augusti.

Till ett kommande kapitel skall jag uppskjuta att berätta vad ödesdigert detta datum den 13 augusti bar i skötet för mig. Sådant smått och mycket annat av liknande art inträffade under min vistelse i hotell Orfila mellan den 6 februari och den 19 juli 1896.

Jämnsides med och inflickat i dessa händelser fortgick med mellantider följande äventyr, som hade till påföljd min utdrivning från hotellet och inledde ett nytt skede av mitt liv.

Våren har kommit; den tårarnas dal, som utbreder sig nedanför mitt fönster, grönskar och blommar på nytt. Det gröna lövverket övertäcker marken och döljer smutsen, så att detta Gehenna förvandlas till Sarons dal, där icke blott liljorna blomstra, utan även syrener, Robinier, Paulownier.

Jag är bedrövad till döden, men de glada skratten från unga flickor, som osynliga leka där nere under träden, stiga upp till mig och röra mitt hjärta, återväcka mig

till livet. Min levnad förrinner och ålderdomen nalkas. Hustru, barn, egen härd, allt är skövlut; höst inne, vår därute!

Jobs bok och Jeremias klagovisor trösta mig, emedan det finnes en viss överensstämmelse åtminstone mellan Jobs öde och mitt eget. Är jag icke slagen med onda bölder; har icke fattigdomen fallit tung på mig; mina vänner övergivit mig?

»I sorgdräkt går jag, utan sol. Jag har blivit schakalers broder och strutsars anförvant. Huden på min kropp har svartnat, och mina ben brinna av hetta. Och min harpa tjänar till sorgelåt, och min flöjt till klagoljud.»

Så Job! Och Jeremia uttrycker i två ord hela min avgrundsdjupa bedrövelse:

»Jag har glömt bort vad lycka var!«

I denna sinnesförfattning får jag under en trög eftermiddag, då jag sitter böjd över mitt arbete, höra ljuden från ett piano bakom lövverket i dalen under mitt fönster. Jag spetsar örat såsom stridshästen vid trumpetens skall; jag rätar på mig, känner själen omstämd och andas djupt. Det är Schumanns *Aufschwung*. Och vad mera är, det är helt visst *han* som spelar! Min vän, ryssen, min lärjunge, som kallade mig fader, därför att han hade lärt allt av mig, min famulus, som gav mig mästartenamnet och kysste mina händer, därför att hans liv tilltog där mitt började avtaga. Det är han som har anlant från Berlin till Paris för att döda mig såsom han dödade mig i Berlin, och av vad skäl . . . Jo, därför att ödet hade velat så att hans nuvarande maka var min älskarinna innan han blev bekant med henne. Var det kanske mitt fel att detta fogat sig på det viset? Naturligtvis icke, men likafullt fattade han ett dödligt hat till mig, förtalade mig, hindrade mig att få mina dramer antagna vid teatrarna, spann intriger, som berövade mig de inkomster jag behövde för att kunna existera. I ett anfall av raseri slår jag honom rakt i bröstet, på ett brutalt och fegt sätt, så fegt att jag led därav som om jag begått ett lönnmord.

Nu, då han kommit för att döda mig, känner jag detta som en lisa, ty endast döden kan befria mig från samvetskvalen.

Det var väl alltså han som oroade mig genom breven med falska adresser där nere hos portvakten. Gott! må slaget komma, jag skall icke försvara mig! eftersom han har rätt och livet är av noll och intet värde för mig.

Han spelar alltjämt *Aufschwung*, och så han kan spela, bättre än någon! Osynlig bakom den grönskande muren, och de tjusande harmonierna höja sig över de blommande klängena, så att jag tycker mig se dem fladdra likt fjärilar i

solskenet.

Varför spelar han? För att underrätta mig om sin ankomst med syfte att förskräcka mig och jaga mig på flykten?

Detta önskar jag få veta på matstället, där de andra ryssarna länge förkunnat sin landsmans ankomst. Jag går dit samma afton att spisa middag, och redan i dörren möter jag fientliga blickar. På förhand underrättat om min ovänskap med ryssen, har hela sällskapet gått i förbund mot mig. För att avvärja dem öppnar jag elden själv.

— Popoffsky är ju i Paris? frågar jag med bekräftande av faktum.

— Nej, inte ännu, ger någon till svar.

— Jo, försäkrar en annan, han har varit synlig på Mercure de Frances redaktion.

Man motsäger det från olika håll, och det hela slutar med att jag ej fått klart besked om saken, men i alla fall låtsar tro vad man berättar. Den blott alltför tydliga avogheten mot mig gjorde att jag svor att undvika stället, dock ogärna, eftersom där fanns folk som jag verkligen trivdes bra med. Ännu en gång isolerad, utdriven av denne fördömde fiende, fattar jag agg till honom; och hatet stinger, förgiftar mig. Jag avstår från att dö, jag vill ej falla för en som är mig underlägsen, det skulle vara en alltför djup förödmjukelse för mig och för hög ära för honom, Jag vill upptaga tvekampen, försvara mig, och i syfte att skaffa mig klarhet i saken går jag till rue de la Santé bakom Val de Grâce för att träffa en dansk målare, som är förtrolig vän med Popoffsky. Denne man, som förr stått på vänskaplig fot med mig, hade kommit till Paris för sex veckor sedan, och då jag mötte honom på gatan hade han hälsat på ett främmande, nästan ovänligt sätt. Antagligen för att överskylda detta besökte han mig dagen därpå och inbjöd mig till sin ateljé, i det han sade mig artigheter alltför granna för att icke kvarlämna intrycket av en falsk vän. När jag då frågade honom om han hört något från Popoffsky, blev han förbehållsam och slingrade sig, men bestyrkte ryktet om dennes förestående ankomst till Paris.

— För att mörda mig! ifyllde jag.

— Säkerligen. Var på er vakt!

Den morgon jag öppnade porten till det hus där min dansk bodde, för att återgälda hans visit, låg en jättestor dansk dogg — vilken tillfällighet! — med utseende av ett odjur på gårdens stenläggning och spärrade vägen för mig. Ofrivilligt, utan att överlägga eller tveka gick jag genast ut på gatan igen och återvände samma väg jag kommit, inom mig tackande makterna för att de varnat

mig, så viss var jag på att ha undkommit en okänd fara. Några dagar senare, när jag ville förnya besöket, satt ett barn på tröskeln till den öppna porten och höll ett spelkort i handen. Erkännande min vidskeplighet, kastade jag en blick på kortet. Det var spader tia!

— Elakt spel! i det här huset.

Och jag drog mig tillbaka utan att stiga in.

Denna afton var jag efter vad som tilldragit sig på middagsstället fast besluten att trotsa både Cerberus och tian, men ödet ville annorlunda, och på Brasserie des Lilas anträffade jag den jag sökte. Han var förtjust att se mig, och vi slog oss ned vid ett bord på terrassen.

Under det vi upplivade våra gemensamma minnen från Berlin återföll han i sin gamla roll av förtrogen umgängesvän och talade sig varm, glömde små misshälligheter, tillstod riktigheten av åtskilligt, som han offentligen hade förnekat — — — Plötsligt tycktes han erinra sig någon plikt eller något givet löfte; blir stum, kylig, fientlig, förtretad över att han låtit locka ur sig hemligheter.

När jag rent ut frågade om Popoffsky fanns i Paris, svarade han nej så tvärt att lögnen föreföll mig uppenbar, och vi skildes åt.

Här är att märka, hurusom denne dansk hade varit fru Popoffskys älskare tidigare än jag och att han därifrån bar agg över att hans älskarinna hade övergivit honom för mig. Nu spelade han rollen av vän i huset tack vare Popoffskys smaklöshet, som väl kände till i vilket förhållande hans hustru stått till »vackra Henrik».

Schumanns Aufschwung klingar över de lummiga trädkronorna, och den spelande är fortfarande osynlig, lämnande mig i ovisshet om var han bor. Musiken fortsattes en hel månad, och alltid mellan klockan 4 och 5 eftermiddagen.

En morgon då jag går rue de Fleurus fram för att styrka mig med anblicken av min regnbåge i färgarens fönster, träder jag in i Luxembourgträdgården, som nu står i full blomning, vacker som en fesaga, och där hittar jag på marken två förtorkade kvistar, som brutits av blåsten. De återgåvo formerna av två grekiska bokstäver p och y. Jag tog upp dem, och kombinationen P—y, förkortning av namnet Popoffsky, framställde sig i min hjärna. Det var således han som

förföljde mig, och makterna ville öppna mina ögon för faran. En oro fattar mig oaktat detta tecken på den osynliges bevågenhet. Jag anropar försynens beskydd, jag reciterar Davids psalmer mot mina fiender, jag hatar min fiende med ett religiöst, gammaltestamentligt hat, under det jag saknar mod att begagna svarta magiens medel, som jag nyligen studerat mig in i. »Gud, rädda mig! Herre, skynda till min hjälp! Må de komma på skam och blygas, de som stå efter mitt liv, rygge tillbaka och varde till skam de som vilja mig ont! Må de av blygsel vända tillbaka, de som säga: Gott, gott!»

Denna bön tycktes mig då vara rättskaffens, och Nya testamentets barmhärtighet föreföll mig som en feghet.

Till vilken okänd min åkallan fann vägen, vet jag icke; fortsättningen av detta äventyr skall åtminstone visa att bönhörelse följde.

Utdrag ur min dagbok under år 1896.

Den 13 maj. Fick brev från min hustru, som av tidningarna inhämtat, att en herr S. skall fara till Nordpolen i ballong, och höjer ett ångestskri, tillstår att hon oföränderligen älskar mig, ber mig på sina knän att avstå från ett företag, som är liktydigt med självmord.

Jag upplyser henne om misstaget, och att det är en son till min kusin som ämnar våga livet för en stor vetenskaplig upptäckts skull.

Den 14 maj. Jag har haft en dröm i natt. Ett avskuret huvud vart fäst på en mans bål, och han såg ut som en försupen aktör. Huvudet började tala; jag blev rädd och slog omkull min skärm i det jag sköt en ryss framför mig till skydd mot den ursinnige mannens angrepp.

Samma natt sticker en mygga mig och jag slår ihjäl den. På morgonen är min högra hand blodbestänkt.

Under en promenad på Port-Royal-boulevarden såg jag levrat blod på trottoaren. Sparvar ha byggt bo i röret till min kamin. De kvittra hemtrevligt som om de bodde i mitt rum.

Den 17 maj och följande. Absinten klockan sex på terrassen till Brasserie des Lilas bakom marskalk Ney har blivit min enda last, min sista fröjd. Då, när dagens arbeten äro avslutade, kropp och själ uttröttade, återhämtar jag mig vid den gröna drycken, en cigarrett, samt Le Temps och Journal des débats. Vad livet ändå är ljuvligt, när ett lindrigt rus drar sin töckenslöja över tillvarons elände. Det ser ut som om makterna skulle avundas mig denna timme av inbillad lycksalighet mellan klockan 6 och 7; ty från och med denna afton störes

sällheten av en serie ledsamheter, som jag nu ej är sinnad att skriva på slumpens räkning.

Den 17 maj alltså finner jag min plats upptagen, som jag brukat ha för mig själv sedan nära två år; och ingen stol ledig. Jag måste gå till ett annat kafé, något som gör mig outsägligt nedslagen.

Den 18. På Lilas är min sköna vrå tom; jag är nöjd, rent av lycklig under mitt kastanjetråd bakom marskalken. Absinten är framsatt och lämpligen vattenblandad, cigarretten tänd, Le Temps uppbruten . . . Se! där går en full karl förbi; han ser motbjudande och otäck ut och fäster på mig en dolsk och gäckande blick, som plågar mig. Ansiktet rött som vindrögg, näsan berlinerblå, elaka ögon. Jag avsmakar min absint, lycklig över att inte se ut som denne drinkare . . . Utan att jag ännu vet hur det gick till, är mitt glas omkullstjälpt och tomt. Utan pengar att beställa in ett nytt för, betalar jag, stiger upp och lämnar kafét, tänkande att det var den onde som förhäxat mig.

Den 19 maj. Jag vågar inte gå på kafét.

Den 20 maj. Efter att en stund ha strövat omkring Lilas finner jag min vrå ledig. Man måste slåss med hin onde, och jag tar upp striden. Absinten är bryggd, cigarretten i full fart, Le Temps har stora nyheter att förtälja — men vad nu? Tro mig, läsare, jag ljuger ej. Ovanför mitt huvud, i samma hus som kafét, utbryter en skorstenseld. Allmän panik. Jag sitter kvar, efter jag en gång är där. Men en vilja, som är starkare än jag, låter ett moln av sot falla ned, och så bra mattat att två stora flingor lägga sig i mitt glas. Modfälld går jag min väg, men vill ej tro något eller tvivlar åtminstone.

Den 1 juni. Efter en längre tids avhållsamhet anfaller jag åter av begäret att trösta mig under kastanjetrådet. Mitt bord är upptaget, och jag tar ett annat, där jag är för mig själv och i fred. Man måste slåss med hin onde — — — vad nu? En familj småborgare slår sig ned nära intill mig; medlemmarna av denna familj äro oräkneliga, och förstärkningar anlända om och om igen; fruntimmer som stöta mot min stol, barn som uträtta sina små behov ogenerat framför mig; ungherrar som ta tändstickor från mitt bord utan att be om ursäkt. Kringvärvd av en stojande och påflugnen skara, vill jag ändock inte vika från min plats. Då följer ett upptråde, som utan allt tvivel tillställts av de osynliges skickliga hand, ty det var för bra hopkommet för att kunna kvarlämna någon misstanke om intrig från personers sida, för vilka jag var fullständigt okänd.

En ung herre lägger en sou på mitt bord med en åtbörd, som jag icke begrep. Som främling och ensam i en människohop vågar jag ej bråka. Jag bara sitter där

förblindad av vrede och söker reda ut för mig vad som tilldragit sig.

Han ger en sou åt mig som åt en tiggare!

Tiggare! Det var den dolk, som jag borrar in i mitt bröst. Tiggare! ja, ty du förtjänar ingenting och du . . .

Kyparen kommer och erbjuder mig en bekvämare plats, och jag låter slanten ligga på bordet. Kyparen bär den till mig, vilken skymf! och låter mig i hövliga ordalag veta att den unge mannen hade hittat penningen under mitt bord och trodde att den var min.

Jag skämdes! och för att stilla min vrede beställer jag en absint till.

Absinten är kommen, och jag har det bra, då en otäck stank av svavelammonium kväver mig.

Vad det var? Någonting helt naturligt, intet mirakel, icke ett spår av elakhet — — bara en kloaköppning vid kanten av trottoaren, där min stol stod. Då först började jag fatta, att goda andar åsyftade min frigörelse från en last som för till dårhuset. Välsigna försynen som räddat dig!

Den 25 maj. Oaktat hotellets ordningsregler, som utestänga kvinnor, har en familj inhysts i rummet bredvid mitt. Ett lindebarn som skriker dag och natt gör mig verkligt nöje, erinrar mig om den gamla goda tiden, det blommande livet mellan trettio och fyrtio år.

Den 26 maj. Familjen bredvid träter, barnet stormtjuter. Vad det här är sig likt, och hur ljuvt det är — numera.

På aftonen återsåg jag den engelska damen. Hon var förtjusande och log mot mig med ett sådant där gott moderligt leende. Hon har målat en serpentindansös, som liknar en valnöt eller en hjärna, Tavlan sitter nästan dold där den hänger bakom m:me Charlottes skänkdisk på crémeriet.

Den 29 maj. Ett brev från mina barn i första giftet underrättar mig att de fått en skrivelse, som kallar dem till Stockholm för att närvara vid avskedsfesten före min avfärd till nordpolen i ballong. De kunna ej begripa detta. Inte jag heller, om det ej är ett misstag. Ett sådant fatalt misstag!

Tidningarna kungöra ödeläggelsen i Saint-Louis (Saint-Louis!) i Amerika, där cyklonen har dödat tusen människor.

Den 2 juni. På observatorieevenygen hittade jag två kiselstenar, formade precis som hjärtan. På aftonen fann jag i en rysk målares trädgård det tredje hjärtat, lika stort och fullkomligt likt de två andra. Schumanns Aufschwung hörs nu ej mera, vilket gör mig lugn igen.

Den 4 juni. Jag besöker den danske målaren vid rue de la Santé. Den stora hunden är borta, ingången fri. Vi gå för att få oss middag på en terrass vid boulevard Port-Royal. Min vän fryser, känner sig olustig; som han har glömt sin ytterrock, lägger jag min över hans axlar. Detta verkar genast rogivande på honom; han fogar sig efter mig, och jag betvingar honom. Han vågar ej längre spjärna; vi ha samma åsikter om allting; han tillstår att Popoffsky är en missdådare och att jag har denne att tacka för mina motgångar. Plötsligt angripes han av nervositet, han darrar som ett medium under hypnotisörens inflytande; flyttar oroligt på sig, skakar av sig överrocken; upphör att äta, lägger ner gaffeln, reser sig och säger farväl efter att ha lämnat ifrån sig min rock.

Vad var det? Nessusmanteln! Mitt nervfluidum, som var magasinerat i plagget, och vars motsatta polaritet underkuvade honom?

Är det väl detta som Hesekiel åsyftar i kapitlet 13, vers 18:

»Så säger Herren, Herren: Ve eder, I kvinnor, som syn dynor åt alla armbågar och gören kuddar åt huvuden av varje storlek *för att jaga efter själar* — — — Si, jag skall slita dessa kuddar bort undan edra armar och släppa de själar fria, efter vilka I haven jagat såsom efter fåglar.» Har jag männ tro blivit en trollkarl utan att veta det?

Den 7 juni. Jag hälsade på hos min vän dansken för att få se på hans tavlor. När jag kom var han kry och livlig, men efter en halv timme fick han en nervattack, som tilltog så starkt att han måste kläda av sig och lägga sig till sängs.

Vad går åt honom? Dåligt samvete?

Den 14 juni. Söndag. Jag hittar ett fjärde kiselhjärta, denna gång i Luxembourgträdgården, men till formen alldeles likt de föregående. En guldgul paljett är fastlimmad på stenen. Jag kan ej lösa gåtan, men anar en förutsägelse. Jag jämför dessa fyra stenar framför det öppna fönstret, då klockorna i Saint-Sulpice börja ringa; därefter den stora brumbasen i Notre-Dame, och mitt igenom denna vanliga ringning tränger en tung högtidlig tonvirvel likasom utgången ur jordens inälvor.

Uppassaren, som kommer med min post, frågar jag vad detta har att betyda.

— Det är storklockan i kyrkan Sacré-Coeur på Montmartre.

— Det är alltså det Heliga hjärtats fest i dag? — Och jag betraktar mina fyra stenhjärtan, en smula berörd av detta uppenbara sammanträffande.

Jag hör göken från det håll där kyrkan Notre-Dame des Champs ligger, vilket är en omöjlighet; eller ha mina öron blivit så utomordentligt känsliga, att jag kan förnimma ljud, som frambringas ända borta i Meudonskogen?

Den 15 juni. Jag går ned i staden för att förvandla en bankanvisning i sedlar och guld. Quai Voltaire gungar under mina fötter, vilket förvånar mig fastän jag väl vet att Carrouselbron oscillerar under vagnarnas tyngd. Men nu denna morgon fortsättes rörelsen på Tuileriesgården och ända fram till operaavenyen. Helt visst skakar alltid en stad något, men för att märka det måste man ha förfinade nerver.

Andra sidan om floden är för oss Montparnassebor en främmande värld. Nära ett år har gått sedan jag sist var där, och jag kommer ej längre än till Crédit Lyonnais eller Café de la Régence. På boulevard des Italiens fattar mig hemlängtan, och jag skyndar mig att komma tillbaka till floden, där åsynen av rue des Saints-Pères kryar upp mig.

Nära kyrkan Saint-Germain-des-Prés möter jag en likvagn och därefter två kolossala madonnabilder forslade på en vagn; den ena, som knäböjde med knäppta händer och ögonen mot himmelen, gjorde ett starkt intryck på mig.

Den 16 juni. På boulevard Saint-Michel köper jag en papperspress av marmor, prydd med en glaskula, som innesluter madonnan i Lourdes med den ryktbara grottan som ram omkring och där framför en beslöjad knäböjande dam. När jag ställer bilden i solen, kastar den förunderliga skuggor. Bakpå grottan har gipsen bildat ett Kristushuvud, genom en tillfällighet, som skulptören ej förutsett.

Den 18 juni. Den danske vännen träder in i mitt rum tillintetgjord, darrande i hela kroppen. Popoffsky har blivit arresterad i Berlin, anklagad för mord på en kvinna och två barn, hans älskarinna och hans barn före äktenskapet. Efter den första överraskningen, blandad med uppriktig medömkan för en vän, som förr hade visat mig en så efterhängsen tillgivenhet, sänkte sig ro i mitt sinne, som jäktats av de sedan flere månader överhängande hotelserna.

Oförmögen att dölja min rättmätiga själviskhet ger jag fritt lopp åt mina känslor:

— Det är fasaväckande, och ändå känns det för mig som en lisa, när jag tänker på den fara jag undslupit. Hans drivfjäder? Låt oss säga: den legitima hustruns svartsjuka mot den oäkta familjen och de omkostnader denna medförde. Kanhända till och med . . .

— Vad då?

— Kanhända att hans blodtörstiga instinkter, som nyligen missat här i Paris, ha sökt sig ett annat utlopp, likgiltigt var.

Inom mig tänker jag: är det möjligt att mina brinnande böner ha kunnat avvända dolken och att jag parerat stöten så att den har träffat mördaren mitt i hjärtat?

Jag lämnar analysen åt sitt värde och föreslår, ädelmodig som en segrare:

— Låt oss åtminstone rädda vår väns litterära anseende. Jag sätter ihop en artikel om hans förtjänster som skriftställare; ni ritar ett porträtt, som tar sig bra ut, och vi söka få in det i Revue blanche.

I danskens ateljé (hunden bevakar den icke längre) stå vi och betrakta ett porträtt av Popoffsky, målat för två år sedan. Det är endast huvudet, med en sky nedanför, och därunder ett par korslagda benknotor som på gravskrifter. Det avskurna huvudet kommer oss att rysa, och den dröm jag hade den 14 maj dyker upp för mig likt ett spöke.

— Var fick ni idén med den där halshuggningen?

— Svårt att säga: men det låg något ödesdigert över denna fina begåvning, som hade drag av ett visst artificiellt snille och som traktade efter ärans höjder utan att vilja betala priset därför. Livet lämnar oss endast valet, lagern eller vällusten.

— Jaså, ni har upptäckt det, till slut?

Den 23 juni. Jag hittar en nål av oäkta guld med en oäkta pärla i. Uppfiskade ett guldhjärta ur badet för guldsyntesen.

Under aftonpromenaden på rue de Luxembourg ser jag i fonden av första högerallén och ovanför träden en hind tecknad på himmelen. Bäst jag beundrar dess förträfflighet i konturer och färg, gör den tecken med huvudet, i riktning åt sydost (Donau!).

Också har under de senaste dagarna, efter katastrofen med ryssen, en ny oro fått makt med mig. Det förefaller mig som om man någonstades sysselsatte sig med mig, och jag anförtror åt den danske målaren, att den arresterade ryssens hat gör ont i mig likasom strömmen från en elektricitetsmaskin.

Det ges ögonblick då jag har förkänning av att min vistelse i Paris snart skall ta ett slut och att en ny omkastning i mitt öde väntar mig.

Tuppen på korset till Notre-Dame des Champs tyckes mig flaxa med vingarna som ville han flyga bort i riktning mot norr.

I förkänslan av min nära förestående avfärd skyndar jag att avsluta mina studier vid Jardin des Plantés.

Ett zinkbad, vari jag gör guldsynteser på våta vägen, visar på innersidan ett landskap bildat av de fördunstade järnsalterna. Jag uppfattar det som ett varsel, men bemödar mig fåfängt att gissa ut varest detta ovanliga landskap är till finnandes. Kullar klädda med barrträd, i synnerhet granar; mellan de små bergshöjderna slätter med fruktträd och fält, allting angivande närheten av en flod. En av kullarna, med brådstup av lagrad formation, krönes med en ruin av en borg.

Jag känner ej ännu igen mig här, men skall inom kort göra det.

Den 25 juni. Bjuden till ledaren för den vetenskapliga ockultismen, redaktören av »L'Initiation». Anländ till Marolles en Erie i sällskap med doktorn, mötas vi av tre dåliga nyheter. En vessla har bitit ihjäl ankorna; en barnflicka har blivit sjuk; den tredje saken har jag nu glömt vad det var.

Återkommen till Paris på aftonen läser jag i en tidning berättelsen om det efteråt så beryktade spökhuset i Valence-en-Brie.

Brie? I min starka misstänksamhet fruktar jag att de som bo i samma hotell som jag skola draga sina slutsatser av min utflykt till Brie och tänka att det varit jag som ställt till denna mystifikation eller kanske rättare sagt detta häxeri, i samband med mina alkemistiska arbeten.

Jag har köpt ett radband. Varför? Det är vackert, och den onde är rädd för korset. För övrigt förklarar jag ej mera för mig drivfjädrarna till mina handlingar. Jag handlar improviserat; livet blir lustigare på det viset!

I avseende på rättegången mot Popoffsky har en vändning skett. Hans vän dansken börjar bestrida sannolikheten av att han begått brottet, åberopande att rannsakingen icke har bestyrkt anklagelsen. I följd därav har vår artikel blivit uppskjuten, och det förra kyliga förhållandet har åter inträtt. Samtidigt uppenbarade sig ånyo det där odjuret till hund; ett memento för mig att vara på min vakt.

På eftermiddagen bryter ett oväder lös när jag sitter och skriver vid mitt bord framför fönstret. De första regndropparna falla på mitt manuskript och sudda ner det så att bokstäverna som bilda ordet *alp* flyta ut till en bläckplump, som antar konturerna av ett jättehuvud. Jag gömmer teckningen, som liknar den japanska åskguden, sådan den kan ses i Camille Flammarions arbete *L'Atmosphère*.

Den 28 juni. Jag har sett min hustru i en dröm. Hennes framtänder voro borta; hon gav mig en gitarr, som liknade Donaubåtarna.

Samma dröm hotade mig med fängelse.

På morgonen hittade jag på rue d'Assas en bit papper i regnbågsfärger.

På eftermiddagen rev jag kvicksilver, tenn, svavel och klorammonium på ett papp. Då massan borttogs, bevarade pappet avtrycket av ett ansikte, som var fullkomligt likt min hustrus i föregående nattens dröm.

Den 1 juli. Jag avvaktar en eruption, en jordbävning, ett åskslag, utan att veta varifrån. Nervös som hästarna då vargar äro nära, vädrar jag faran, packar mina kappsäckar för flykt, utan att kunna komma loss.

Ryssen har släppts fri ur fängelset av brist på bevis; hans vän dansken har blivit

min fiende. Sällskapet på matstället förföljer mig. Min senaste middag där serverades på gården, för värmens skull. Bordet dukades mellan soplåren och bekvämlighetshuset. Ovanför soplåren är min forne vän amerikanens tavla, den korsfästa kvinnan, upphängd till hämnd för att konstnären givit sig av utan att betala sin skuld. Nära bordet ha ryssarne ställt en statyett av en krigare, beväpnad med den folkliga lien. För att skrämja mig! En pojke, som bor i huset, går på avträdet bakom min rygg i den illa dolda avsikten att förarga mig. Gården är trång som en brunn och släpper ej ner solen mellan de omåttligt höga murarna. Kokotterna, som inhyst sig litet varstans i våningarna ovanför, ha öppnat fönstren och låta oanständigheter hagla ner över oss; barnjungfrurna komma med hinkar och tömma orenlighet i soplåren. — Det är helvetet självt! Och mina två bordsgrannar, kända såsom perversa herrar, underhålla ett motbjudande samtal för att söka gräl med mig.

Varför jag är här? Ensamheten tvingar mig att söka upp mänskliga varelser, höra människoröster.

Då, när min själstortyr drivits till sin spets, får jag syn på några blommande penséer på den smala rabatten. De skaka på huvudet liksom för att göra mig uppmärksam på en fara, och en av dessa blommor med barnansikte tecknar åt mig med sina stora, djupa och lysande ögon:

— Gå härifrån!

Jag reser mig, betalar, och när jag går hälsar den där pojken mig med dolska tillmälen, som äcklade mig, men ej framkallade min vrede.

Jag ömkade mig själv och blygdes å de andras vägnar.

Jag förlåter de skyldige såsom varande demoner, vilka fylla sin plikt.

Emellertid är försynens misshag alltför uppenbart, och hemkommen på mitt rum börjar jag granska mitt debet och kredit. Hittills, och däri har min styrka legat, har jag omöjligen kunnat underkasta mig att ge rätt åt andra; nu då jag är krossad av den osynliges hand försöker jag att giva mig själv orätt, och när jag rannsakar min vandel under de sista veckorna gripes jag av fruktan. Samvetet avkläder mig utan barmhärtighet.

Jag hade syndat av övermod, *hybris*, den enda last, som gudarna icke förlåta. Uppmuntrad med vänskap av doktor Papus, som hade berömt mina forskningar, inbillade jag mig att ha tytt sfinxens gåta. Medtävlare till Orfevs, hade jag fått till uppgift att levandegöra naturen, som dött under händerna på de lärde.

I medvetande om makternas beskydd smickrade jag mig med att ej kunna

övervinnas av mina fiender, och det gick så långt att jag trotsade blygsamhetens enklaste begrepp.

Här är ett lämpligt ställe att inskjuta historien om min ockulte vän, som skulle spela en avgörande roll i mitt liv såsom mentor, rådgivare, tröstare, bestraffare och icke minst såsom den där var mitt stöd och försåg mig med medel till uppehälle under emellanåt inträffande tider av nöd. Redan så tidigt som 1890 skrev han ett brev till mig med anledning av en bok, som jag utgav. Han hade funnit beröringspunkter mellan mina idéer och teosofernas, och han bad att få veta min åsikt om ockultismen och Isisprästinna fru Blavatsky. Den tämligen höga tonen i hans brev misshagade mig, något som jag ej dolde i mitt svar. Efter fyra års förlopp utgiver jag *Antibarbarus*, och i det mest kritiska ögonblicket i mitt liv får jag från den okände ett andra brev, i en lyftad, nästan profetisk ton, vari han förespår mig en framtid rik på lidande och ära. Tillika framställer han motiven till denna återknutna brevväxling, som föranletts av en aning hos honom om att jag i detta ögonblick genomgick en själskris och att ett tröstens ord vore oundgängligen av nöden. Till sist erbjöd han mig materiell hjälp, vilken jag avböjde, mån om mitt oberoende mitt i eländet.

Hösten 1895 är det jag som tar och skriver honom till för att söka hans bistånd såsom utgivare av mina naturhistoriska skrifter. Alltifrån den dagen underhålla vi per post de mest vänskapliga och intima förbindelser, om man undantager en kortvarig brytning, förorsakad av det sårande språk han förde, när han tog sig till att undervisa mig om kända saker eller läxade upp mig i övermodiga uttryck angående min brist på blygsamhet.

Emellertid, sedan vi åter försonats, delgav jag honom alla mina iakttagelser och lössläppte mina förtroenden mera än klokt var. För denne man, som jag aldrig hade sett, biktade jag mig; jag tålde från honom de strängaste förmaningar, därför att jag i honom såg snarare en idé än en person; han var en budbärare från försynen, min paraklet.

Men nu fanns det emellan oss tvenne grundskiljaktigheter i åsikter, vilka brukade leda till meningsbyten, som blevo mycket livliga utan att urarta till bitterhet och tråtor. Såsom teosof predikade han Karma: det vill säga den abstrakta summan av människoöden, vilka inbördes utjämna varandra för att åstadkomma ett slags Nemesis. Han var alltså en mekanist och en epigon av den så kallade materialistiska skolan. För mig hade makterna uppenbarat sig såsom en eller flera konkreta, levande, individualiserade personer, vilka styrde världens gång och människornas levnadsbana medvetet och hypostatiskt som teologerna uttrycka det. Den andra meningsstriden rörde sig om jagets förnekelse och

dödande, vilket för mig var och fortfarande är en galenskap.

Allt eller det lilla som jag möjligen vet härflyter från mitt jag såsom centralpunkt. Väl icke kulten, men kultiverandet av detta jag framställer sig följaktligen som tillvarons högsta och slutliga mål. Mitt avgörande och ständiga svar på hans invändningar formulerades på detta sätt: jagets dödande är självmord.

För övrigt, inför vem skall jag böja mig? För teosoferna? Aldrig! Inför den Evige, makterna, försynen söker jag kuva mina dåliga instinkter, alltjämt, varje dag, så vitt möjligt är. Att kämpa för vidmakthållandet av mitt jag gentemot alla inflytelser, som en sekts eller ett partis härsklystnad kan vilja påtvinga mig, det är för mig en plikt, förestavad av det samvete jag förvärvat genom mina gudomliga beskyddares nåd.

Emellertid, på grund av egenskaper hos denne osynlige man, som jag älskar och beundrar, fördrager jag hans mästrande ton, när han behandlar mig som en underlägsen varelse. Jag besvarar alltid hans skrivelser och döljer icke min motvilja för teosofien.

Till slut — det var mitt i äventyret med Popoffsky — talar han ett så högdraget språk att tyranniet blir outhärdligt för mig, då jag fruktar att han betraktar mig som galen. Han kallar mig Simon Magus, utövare av svarta magien, och han anbefaller mig att läsa fru Blavatsky. Till svar lät jag honom förstå, att jag icke behövde fru B. och att ingen hade något att lära mig. Han hotar mig, med vad? Han skall laga så att jag åter föres in på den goda vägen, med bistånd av makter som äro starkare än dem jag bekänner. Då ber jag honom att icke komma med sin hand vid mitt öde, som övervakas så väl av denna försynens hand, vilken alltid har lett mig. Och för att göra min tro klarare för honom genom ett exempel, berättar jag för honom följande historia, en detalj av mitt liv, som varit så rikt på providentiella tilldragelser, och förutskickar den anmärkningen att jag fruktar att utlämna min hemlighet av farhåga det Nemesis själv skall drabba mig.

Det var för tio år sedan, mitt under min litterära banas mest bullersamma skede, när jag for hårt fram mot kvinnorörelsen, vilken alla i Skandinavien stödde undantagandes jag ensam. Jag lät mig dragas med av stridens hetta och överskred gränserna för det passande så långt att mina landsmän trodde jag var galen.

Jag bodde i Bajern med min första hustru och våra barn, då ett brev från en ungdomsvän inbjöd mig att vila ut ett år hos honom, jag och barnen. Om min hustru nämnde han icke något.

Detta brevets beskaffenhet ingav mig misstankar, både genom den uppskruvade stilen och genom gjorda strykningar och rättelser, som angåvo att författaren tvekat i valet av sina förebragta skäl. Vädrande en snara, avböjde jag hans erbjudande i obestämda och erkännsamma uttryck.

Tvenne år ha förrunnit, skilsmässan från min första hustru är avgjord sak, och jag bjuder mig ensam till min vän, som bor på en ö i Östersjöns yttre skärgård såsom tulluppsyningsman.

Mottagandet är hjärtligt, men det råder där en atmosfär av osanningar och dubbeltydiga ord, en samtalston av poliskommissarie, och efter en natts eftertanke har jag fått saken klar för mig. Denne man, vars egenkärlek jag hade sårat i en av mina romaner, bär agg till mig därför trots den sympati han eljes känner för mig. Ytterligt despotiskt anlagd, vill han tumma på mitt öde, tämja mitt sinne och kuva mig för att såmedelst bevisa sin överlägsenhet.

Alls icke noggrann i valet av medel, pinar han mig en vecka, förgiftar mig genom förtal och lögnhistorier, som han uppfunnit enkom för tillfället, men så klumpigt att jag får i behåll övertygelsen om att den snara han förra gången utlade avsåg min inspärning såsom sinnesrubbad.

Jag låter honom hållas utan att göra motstånd, överlåtande åt min goda stjärna att befria mig när tiden är inne.

Till följd av min skenbara underkastelse fattar bödeln tillgivenhet för mig, och avskild från världen som han länge varit på sin ö i havet, illa omtyckt av sina grannar och underordnade, ger han vika för behovet att anförtro sig åt någon. Med en naivitet, obegriplig hos en man i femtioårsåldern, berättar han mig att hans syster förliden vinter mist förståndet och i ett anfall av vansinne bränt upp sina sparade penningar.

Nästa dag ger han mig nya förtroenden: jag får då veta att hans bror är internerad på landet såsom sinnesrubbad.

Jag frågar inom mig: är det av detta skäl och för att hämnas på ödet som han traktar efter att få mig insatt också?

Emellertid beklagade jag livligt hans familjeolyckor och vann hans tillgivenhet fullt ut, så att jag kunde lämna ön och hyra mig en bostad på en ö i närheten, där jag fick de mina till mig. Efter loppet av en månad kallar ett brev mig till min

»vän», som var nedbruten av sorg över att hans bror i ett anfall av galenskap krossat huvudet på sig. Jag tröstar honom, min bödel, och till råga på allt förtror hans hustru mig under tårar, hurusom hon länge väntat att hennes man skall förr eller senare falla offer för samma öde som syskonen.

Ett år senare står det i tidningarna att en äldre broder till min vän tagit livet av sig under omständigheter, som tydde på sinnesförvirring. Alltså tre tordönsslag på denne mans hjässa, han som velat leka med åskan!

Vilket egendomligt sammanträffande, skall man utropa!

Och vad mera är: vilket olyckligt sammanträffande, att varje gång som jag berättat denna historia har jag blivit straffad därför.

Den starka julihettan har inträtt; livet är outhärdligt; allting stinker, och de hundra bekvämlighetshusen icke minst.

Jag väntar en katastrof utan att kunna säga hur den skall gestalta sig.

På gatan hittar jag en papperslapp med ordet mård, och på en annan gata en med ordet gam, skrivet av samma hand. Popoffsky liknar fullständigt en mård och hans hustru en gam. Ha de anlänt till Paris för att döda mig? Han, en fullkomligt fördomsfri mördare, är i stånd till vad som helst, sedan han nu förgiftat hustru och barn.

Jag läser den sköna lilla skriften: Om glädjen att dö, och den väcker hos mig en håg att lämna denna världen. För att utforska gränslinjen mellan liv och död lutar jag mig på sängen, tager proppen ur flaskan med en cyanförening uti och låter denna sprida sina förödande dofter. Han nalkas, liemannen, mild och förförisk, men i sista ögonblicket inträffar alltid någon eller något som bryter tvärt av; uppassaren med något ärende; en geting som flyger in genom fönstret.

Makterna förvägra mig den enda glädjen, och jag böjer mig för deras vilja.

I början av juli blev hotellet övergivet av studenterna, som reste bort över ferierna. Därför väcktes min nyfikenhet genom ankomsten av en främling, som inlogrades i rummet intill mitt arbetsbord. Den okände hörs aldrig tala ett ord;

han tycks vara sysselsatt med skrivgöra bakom brädväggen, som skiljer oss. Lustigt är det i alla fall att han skjuter tillbaka sin stol för varje gång som jag flyttar min. Han upprepar mina rörelser och härmar mig som om han ville förarga mig.

Detta fortfar i tre dagar. På den fjärde gör jag följande iakttagelser. När jag går och lägger mig, lägger sig den andre i rummet närmast mitt bord, men väl i säng hör jag honom lägga sig i det andra rummet och intaga sängen, som står sida om sida med min. Jag hör hur han ligger och sträcker sig parallellt med mig: han bläddrar i en bok, släcker därefter lampan, drar djupa andetag, vänder sig och somnar in.

En fullständig tystnad råder i rummet bredvid bordet. Han bor alltså i bägge två. Det är obehagligt att vara belägrad från två håll.

Ensam, alldeles ensam intager jag min middag på en bricka i mitt rum, och jag äter så litet att den beskedlige upppassarpojken är otröstlig däröver. Jag har icke hört min egen stämman på en hel vecka, och av brist på övning börjar ljudet att försvinna. Jag har inte ett öre på fickan; tobak och frimärken felas mig.

Då samlar jag min vilja till en sista ansträngning. Jag vill göra guld på torra vägen och med tillhjälp av elden. Pengar anskaffas, ugnen, deglarna, kolen, pusten, tängerna. Värmen är omåttlig, och naken ända ned till midjan som en smed svettas jag framför den öppna elden. Men sparvarna ha byggt bo i kaminen, och kolångorna tränga ut i kammaren. Jag blir ursinnig efter första försöket, till följd av både huvudvärken och det fåfängliga i mina operationer, eftersom allt går bakvänt. Sedan jag omsmält massan tre gånger över eldhärden, ser jag efter i degelns inre. Boraxen har bildat en döds-kalle med två lysande ögon, vilka skära igenom min själ som en övernaturlig ironi.

Ingen metallisk bottsats! Och jag avstår från att fortsätta.

Sittande i länstolen läser jag bibeln, som jag slagit upp på måfå:

»Ingen går in i sig själv och har vare sig kunskap eller förstånd till att säga: jag har bränt hälften av det här i elden och jag har jämväl gräddat bröd därav över kolen; jag har rostat kött och ätit därav; och för övrigt männe jag därav skulle göra en styggelse? Skulle jag tillbedja en trädgren? Han när sig med aska, och hans förförda hjärta leder honom vilse; och han skall icke förlossa sin själ och

skall icke säga: det som är i min högra hand är det icke en falskhet . . . Så har den Evige sagt, din Återlösare, han som har danat dig allt ifrån moderlivet: Jag är den Evige som haver gjort alla ting, som ensam har utsträckt himlarne och som haver av mig själv lagt jorden jämn: *Som förstör de lögnares tecken och gör spåmännen dåraktiga; som överändakastar de vises vett och gör att deras vetenskap bliver till en galenskap.»*

För första gången uppdök hos mig ett tvivel på mina vetenskapliga undersökningar! Om det skulle vara en dårskap, ack! då har jag för ett hjärnspöke uppoffrat min levnads lycka och makas och barns likaså.

Ve mig, dåre! Och svalget mellan avskedet från de mina och detta ögonblick, som går, öppnar sig! Ett och ett halvt år, så många dagar och så många nätter, så många smärtor för ingenting!

Nej! det kan icke vara så! Det är icke så!

Vilsegången i svarta skogen? Nej, ljusbringaren har väglett mig på en rätt stig mot de lycksaligas ö, och det är demonen som frestar mig! Det är ett straff man pålägger mig! —

Jag sjunker ned i länstolen; sinnet tynges av en tröghet, som jag sällan känt; det förekommer mig som om ett magnetiskt fluidum utginge från skiljeväggen, och en sömntyngd smyger sig på lemmarna. Samlande mina krafter reser jag mig för att skynda ut i det fria. Då hör jag vid gåendet genom korridoren två röster som viska i rummet bredvid mitt bord.

Varför viska de? För att hålla sig dolda för mig.

Jag går utför rue d'Assas och kommer in i Luxembourgträdgården. Jag släpar benen efter mig, känner mig förlamad från höfterna till fotabjället och faller ned på en bänk bakom Adam och hans familj.

Jag är förgiftad! Denna tanke uppstod först hos mig. Och Popoffsky, som har dödat hustru och barn med giftig gas, har anlänt hit. Det är han som har skickat en gasström tvärsigenom väggen, ett ryktbart experiment av Pettenkofer. Vad är att göra? Gå till poliskommissarien? Nej, om bevis saknas, skall man spärra in mig som galen.

Væ soli! Ve den ensamme, en sparv på taket! Aldrig har min tillvaros elände varit större, och jag gråter likt ett övergivet barn, som är mörkrätt.

På aftonen vågar jag ej mera sitta vid mitt bord av fruktan för ett nytt attentat. Jag går till sängs, men vågar icke somna in. Natten är inne, och lampan brinner.

På muren utanför mitt fönster ser jag skuggan av en mänsklig gestalt teckna sig, ovisst om man eller kvinna, men den hågkomst jag har kvar därav i detta ögonblick lutar åt att det var en kvinna.

När jag stiger upp för att spionera, nerfälles gardinen med brådska och buller. Därefter hör jag den okända inträda i rummet till vänster om min alkov; och det blir tyst.

I tre timmar ligger jag vaken utan att kunna somna, vilket eljest icke plägar dröja länge. Då smyger sig en oroande känning genom min lekamen; jag är föremål för en elektrisk ström, ledd emellan de två angränsande rummen. Spänningen tilltager alltmera, och oaktat det motstånd jag uppjuder, måste jag stiga ur sängen, besatt av den enda föreställningen:

— Man dödar mig! Jag vill inte bli dödad.

Jag går ut för att få tag på uppassaren, som bor i ändan av korridoren. Men han finns dess värre inte inne. Alltså bortskickad, håller sig undan, hemlig medbrottsling, köpt!

Då går jag utför trapporna och genom olika korridorer för att väcka värden. Med en sinnesnärvaro, som jag icke trodde mig mäktig av, förebär jag ett illamående, påkommet i följd av dunsterna från kemikalier, och ber att få ett annat rum för natten.

Av en slump, som måste tillskrivas en vredgad försyn, är det enda lediga rummet beläget mitt under min fiendes.

Bliven ensam, öppnar jag fönstret och inandas stjärnenattens friska luft. Ovan taken vid rue d'Assas och rue de Madame äro Karlavagnen och polstjärnan synliga.

— Mot norden, alltså! Omen accipio!

I det jag drar för alkovens gardiner hör jag huru fienden ovanför mitt huvud stiger ur sängen och släpper ned ett tungt föremål i en kappsäck, vars lock han låser med nyckel.

Följaktligen är det någonting han döljer; kanhända elektricitetsmaskinen!

Dagen därefter, som är en söndag, packar jag in och förebär en utflykt till havskusten.

Till körsvennen ropar jag Gare Saint Lazare, men framme vid Odéon tillsäger jag honom att köra mig till rue de la Clef nära Jardin des Plantés, där jag vill stanna inkognito för att avsluta mina pågående studier innan jag reser till Sverige.

[B]

Swedenborg: Arcana Coelestia

[C]

L'Extériorisation de la sensibilité

VII.

Helvetet.

Äntligen en tids stillestånd i mina kval. Sittande i en länstol på trappavsatsen till paviljongen betraktar jag i timtal trädgårdens växter och begrundar det förflutna. Det lugn som inträtt efter min flykt utgör bevis på att det icke är någon sjukdom, som träffat mig, utan att jag varit förföljd av fiender. Jag arbetar om dagen, sover lugnt om natten. Befriad från förra ställets osnygga omgivningar, känner jag mig förnygrad vid anblicken av stockrosorna, min ungdoms blommor.

Och Paris' underverk, som är okänt för parisarna, Jardin des Plantés, har blivit min egen park. Hela skapelsen samlad inom en inhägnad, Noaks ark, det återvunna paradiset, där jag lustvandrar utan fara mitt ibland vilddjuren: det är en alltför stor lycka. Utgående från mineralierna genomvandrar jag växt- och djurrikerna för att komma fram till människan, bakom vilken jag upptäcker skaparen. Skaparen, denne store konstnär som utvecklar sig själv under skapandet, i det han gör utkast som han ratar, tar ånyo upp ofullgångna idéer, fullkomnar, mångfaldigar de primitiva formerna. För visso, detta är skapat för hand. Ofta gör han ofantliga framsteg, i det han uppfinner arierna, och då kommer vetenskapen sedan och konstaterar befintligheten av luckor, felande länkar, och inbillar sig att det har funnits mellanformer, som nu försvunnit.

Emellertid, som jag är viss om att vara i gott skydd mot mina förföljare, skickar jag min nya adress till hotell Orfila för att åter träda i förbindelse med den yttre världen genom postförsändelser, som ej kommit mig till hända sedan min flykt.

Dagen efter det jag avslöjat mitt inkognito brytes freden. Ett och annat börjar hända, som oroar mig, och samma känsla av obehag som förr tynger nu på mig. Det börjar med att i rummet bredvid mitt på nedre bottnen, vilket står ledigt och

omöblerat, hopas saker, vilkas bruk ej är mig möjligt att förklara. En gammal herre med grå och elaka ögon som en björn bär dit tomma varulådor, järnbleckplåtar och andra föremål, som ej kunna definieras.

Samtidigt börjar bullrandet från rue de la Grande Chaumière över mitt huvud; man släpar trossar, man bultar med hammare alldeles som om uppsättandet av en helvetesmaskin efter nihilisternas metod förbereddes.

Vid samma tid blir värdinnan, som var högeligen förekommande i början av min vistelse där, mera avmätt i sitt sätt, spionerar på mig och inlägger någonting försmädligt i sin hälsning.

Vidare kommer det nya hyresgäster i våningen en trappa upp ovanför mig. En gammal tystlåten herre, vars tunga steg jag väl kände igen, är ej kvar. Han, som lever på pengar i lugn och rö, har bott där i huset många år; han har inte rest bort, utan bara bytt om rum. Varför det?

Tjänarinnan, som städar åt mig och serverar mina måltider, har fått en allvarsam min och kastar förstulet blickar fulla av medömkan på mig.

Nu har man ovanför mig fått upp ett hjul, som hela dagen går runt, runt. Dömd till döden! Det är mitt bestämda intryck. Av vem? Ryssarna? I vilken egenskap? Eller av pietisterna, katoliker, jesuiter, teosofer? Såsom trollkarl eller svartkonstutövare?

Eller kanske av polisen! Som anarkist? — vilket är en ofta tillgripen anklagelse för att komma åt personliga fiender.

I detta nu, då jag skriver, vet jag icke vad som förehades denna julnatt när döden störtade in på mig, men jag känner väl och skall aldrig glömma den läxa, som jag därifrån har i behåll för hela livet.

Om de i hemligheten invigda en gång skulle vidgå och erkänna att det var verkningen av en mot mig riktad komplott, hyser jag intet agg till dem för den saken, övertygad som jag nu är att en annan, starkare hand satte deras i rörelse, dem själva ovetande och mot deras vilja.

Å andra sidan, antaget att ingen intrig var med i spelet: då är det jag som har med tillhjälp av inbillningskraften skapat dessa tuktoandar för att straffa mig själv. Vi få i det följande se huru pass mycken sannolikhet som finnes för detta antagande.

Sista dagens morgon stiger jag upp med en resignation, som jag skulle vilja kalla religiös; ingenting binder mig längre vid livet. Jag har ordnat mina papper, skrivit de nödvändigaste brev, bränt vad som bort förstöras.

Därefter tar jag en promenad i Jardin des Plantes för att säga farväl åt skapelsen.

De svenska blocken av magnetisk järnmalm framför mineralogiska museet hälsa mig från mitt fädernesland. Robins akacia, Libanons ceder; minnesmärken från den ännu levande vetenskapens stora epoker; jag hälsar dem. Jag köper bröd och körsbär för att undfägna mina vänner. Den gamle Martin, björnen, han som alltid känner igen mig därför att jag är den ende som bjudit honom på körsbär när han vaknar och när han skall till att somna. Jag räcker brödet åt elefantungen, som spottar mig i ansiktet när han har ätit upp allt, en otacksam och och trolös ungdom.

Farväl, gamar, himlabebyggare som man inneslutit i en smutsig bur; farväl, bisonoxe, farväl, flodhäst, fjättrade demon; faren väl, mansälar, väl sammanbragta par, som den äktenskapliga kärleken tröstar över förlusten av havet och de vida horisonterna; faren väl, stenar, växter, blommor, träd, fjärilar, fåglar, ormar, alla skapade av en god Guds hand. Och I store män, Bernardin de Saint-Pierre, Linné, Geoffroy Saint-Hilaire, Haüy, vilkas namn äro ristade i guld på tempelfrisen — farväl! nej: vi träffas snart!

Jag lämnar det jordiska paradiset, i det att Séraphitas sublimes ord rinna mig i hågen: farväl, arma jord! Farväl!

Återkommen till hotellets trädgård vädrar jag närvaron av någon, som har kommit under det jag varit ute. Jag ser honom icke, men jag känner på mig att han är där.

Vad som ökar min oro är den synbara förändring, som försiggått med rummet näst intill mitt. Till en början är ett skynke utspänt över ett rep, sannolikt i syfte att dölja något. På kaminutsprånget har man hopat staplar av metallskivor isolerade genom träslåar. Ovanpå varje stapel har man lagt ett fotografialbum eller någon bok, tydligen för att förläna ett oskyldigt utseende åt dessa helvetesmaskiner, vilka jag skulle vilja beteckna som ackumulatorer! Till råga på allt får jag se två arbetare uppkängda på ett tak vid rue Censier, alldeles mitt emot den flygel jag bor i. Vad de förehå däruppe kan jag inte se, men de utpeka mitt fönster under det de handskas med föremål, som man ej kan tydligt urskilja.

Varför jag icke flyr? — Därför att jag är för stolt därtill; och emedan det oundvikliga måste utstås.

Jag rustar mig alltså till natten. Jag tar ett bad och är mycket noga med att mina fötter bli vita, något som jag håller på, därför att min mor när jag var barn inpräntade hos mig, att smutsiga fötter äro ett kännemärke på vanheder.

Jag rakar mig, parfymerar min bröllopsskjorta, köpt för tre år sedan i Wien . . . En dödsdömds toalett.

Jag läser i bibeln Davids psalmer, vari han nedkallar den Eviges hämnd över sina fienders huvud.

Men botpsalmerna då? Nej, jag har ingen rätt att ångra mig, ty det är icke jag som har styrt mina öden; jag har aldrig gjort det onda för dess egen skull, utan endast till personligt försvar. Att ångra sig är att kritisera försynen, som pålägger oss synden såsom ett lidande i syfte att luttra oss genom den avsmak som den dåliga handlingen ingiver.

Min räkning med livet avslutades sålunda: låt det vara jämnt om jämnt! Om jag har syndat, så har jag sannerligen undergått tillräckligt med straff därför, den saken är då säker! Vara rädd för helvetet? Men jag har ju gått igenom tusen helveten i detta livet utan att stappla, mer än nog för att väcka en glödande åtrå efter att få lämna fåfängligheterna och de bedrägliga njutningarna i denna värld, som jag alltid avskytt. Född med hemlängtan till himlen, grät jag som barn över tillvarons smutsighet, kände mig som en främling bland mina anförvanter och i samhället. Jag har sökt min Gud alltifrån barndomen och har funnit demonen. Jag har burit Kristi kors i min ungdom, och jag har förnekat en Gud, som nöjer sig med att härska över slavar, som krypa för sina bödlar.

Då jag fäller ner gardinen för min glasdörr, märker jag i enskilda salongen ett sällskap damer och herrar, som dricka champagne. Tydligt resande som anlant samma afton. Men det är icke ett lustparti, eftersom de alla se allvarsamma ut, diskutera, framställa förslag och meddela sig lågmält med varandra liksom sammansvurne. Till råga på mina marter vända de sig på sina stolar och peka i riktning åt mitt rum.

Klockan tio är min lampa släckt, och jag somnar, lugn och resignerad likt en som ligger i själatåget.

Jag vaknar upp; klockan slår två från en pendyl, en dörr smälles igen och . . . jag är ur sängen liksom lyft av en pump, som suger mitt hjärta. Knappt har jag satt fötterna på golvet förrän en elektrisk dusch utgjutes över min nacke och pressar mig mot jorden. Jag reser mig igen, rafsar åt mig kläderna och störtar ut i trädgården, ett rov för den förfärligaste hjärtklappning.

När jag fått kläderna på mig, är min första rediga tanke den att gå och uppsöka poliskommissarien och låta företaga en husvisitation.

Men porten till huset är stängd nu, portvaktarrummet likaså; jag trevar mig fram, öppnar en dörr till höger, kommer in i köket där en nattlampa är tänd; jag råkar slå omkull den och blir stående i nattsvarta mörkret.

Rädslan bringar mig åter till sans, och jag går tillbaka till mitt rum vägled av denna tanke: om jag har misstagit mig, är jag förlorad.

Jag släpar ut en länstol i trädgården, och sittande under stjärnevalvet eftertänker jag vad som tilldragit sig.

En sjukdom? Omöjligt, emedan jag mådde förträffligt ända till avslöjandet av mitt inkognito. Ett attentat? Ja, ty förberedelserna verkställdes inför mina ögon. Dessutom känner jag mig ju återställd här i trädgården, där jag kommit utom räckhåll för mina fiender, och hjärtats funktioner äro fullkomligt normala. Mitt under dessa reflektioner hör jag någon hosta i rummet bredvid mitt. Genast svarar en lätt hosta från rummet ovanför. Sannolikt signaler och just desamma som jag hade hört sista natten i hotell Orfila. Jag går fram och försöker spränga glasdörren till rummet på nedre bottnen, men låset står emot.

Trött på den gagnlösa striden mot de osynliga sjunker jag ned i länstolen, där sömnen förbarmar sig över mig så att jag bedövas under den vackra sommarnattens stjärnor, medan stockrosorna susa för den svaga julibrisen.

Solen väcker mig, och tackande försynen som har räddat mig ur döden till livet packar jag mina ringa tillhörigheter för att fara till Dieppe och söka ett skydd hos vänner, vilka jag försummat liksom jag gjort med alla andra, men som äro överseende och ädelmodiga mot de vanlottade och skeppsbrutna.

När jag frågar efter hotellvärdinnan, håller hon sig undan och förebär ett illamående, något som jag väntade mig av henne, vilken jag höll för medbrottsling.

Vid avfärden från hotellet slungar jag en förbannelse över illdådarnes huvuden, vädjande till himlen att sända sin eld ner på denna rövarekula, om med rätta eller icke, vem kan säga det?

När jag anländer till Dieppe, bli mina hyggliga vänner förskräckta vid att se mig komma klättrande uppför kullen till orkidévillan och släpa på min kappsäck, tung av manuskript.

— Varifrån kommer ni, olycksfågel?

— Jag kommer från döden.

— Jag misstänkte det, eftersom ni ser ut som ett lik.

Den snälla och intagande frun i huset tar mig vid handen och leder mig till en spegel för att jag själv skall få skåda hur jag ser ut. Ansiktet svart av stenkolsröken på tåget, kinderna ihåliga, håret fuktigt av svett och gråsprängt, ögonen hemskt stirrande, skjortbröstat solkigt: det var en ömklig åsyn.

Men när jag lämnats ensam i ett toaletterum av den älskvärda frun, vilken behandlade mig som ett sjukt och övergivet barn, granskade jag mitt ansikte nogare. Det fanns i dragen ett uttryck, som väckte min fasa. Det var icke dödens, icke lastens märke, det var någonting annat ändå. Om jag hade läst Swedenborg då, skulle prägelns som den onde anden intryckt där hava upplyst mig om mitt själstillstånd och om de senaste veckornas tilldragelser.

Nu kände jag blygsel och fasa för mig själv, och dåligt samvete över att ha varit otacksam mot en familj, som förr hade öppnat denna räddande hamn för mig och så många andra skeppsbrutna.

Det är en syndabot att ha blivit jagad dit av furierna. Ett vackert konstnärshem, välmåga, äktenskaplig lycka, förtjusande barn, lyx och trevnad, en gästfrihet utan gränser, fri humanitet i åsikter, en atmosfär av skönhet och hjärtegodhet, som bränner mig i själen och vari jag känner mig bortkommen som en fördömd i paradiset. Där börjar jag upptäcka att jag är en dålig varelse.

För mina ögon utbreder sig allt vad livet kan erbjuda av lycksalighet, och som jag har förspillt.

Jag har fått mig anvisat ett vindsrum med utsikt åt kullens topp, där en asyl för ålderstigna är belägen. På aftonen får jag se två män, som stödda mot trädgårdsmuren bespeja vår villa och med åtbörder utpeka platsen för mitt fönster. Föreställningen att vara förföljd av elektricitetsförfarna fiender anfäktar mig på nytt.

Natten mellan den 25 och 26 juli 1896 faller på. Mina vänner ha gjort vad de kunnat för att lugna mig; vi ha tillsammans synat alla vindskuporna i närheten av min, till och med vinden för att försäkra mig om att ingen gömmer sig där i brottsligt syfte. Det enda är att vid öppnandet av dörren till en skräpkammare ett i sig själv indifferent föremål har gjort på mig ett modfällande intryck. Det är en isbjörnshud, som tjänar till matta; men det uppspärade gapet, de hotfulla hörntänderna, de gnistrande ögonen verka utmanande på mig. Varför skulle detta odjur just ligga där i detta ögonblick?

Påklädd lägger jag mig på sängen, besluten att invänta det ödesdigra tvåslaget.

Jag väntar till midnatt sysselsatt med läsning. En timme har gått, och hela huset sover lugnt. Äntligen slår klockan två! Ingenting händer! I trotsigt mod och för att utmana de osynliga, kanske också i syfte att göra ett fysikaliskt experiment, stiger jag då upp, öppnar bägge fönstren, tänder två ljus. Sittande vid bordet med ljusstakarna framför mig och erbjudande mig som skottavla, med obetäckt bröst, eggar jag de okända:

— Här han I mig nu, edra fånar!

Då förnam jag en kvasielektrisk ström, i början svag. Jag ser på kompassen, som jag anordnat till indikator, men ej ett spår till missvisning står att upptäcka, följaktligen finns här ingen elektricitet.

Men spänningen tilltar nu, mitt hjärta slår starkt; jag gör motstånd, men blixtnabbt laddas min kropp med ett fluidum, som kväver mig och suger ut hjärtat.

Jag störtade utför trapporna för att komma in i salongen på nedre bottnen, där man hade ställt i ordning en provisorisk bädd åt mig för den händelse den skulle behövas. Där låg jag i fem minuter och samlade tankarna. Kan det vara strålande elektricitet? Nej, ty kompassen har förnekat det. En sjukdom, som åter framkallats av rädslan för tvåslaget? Nej, eftersom mod ej tröt mig då jag trotsade angreppen. Varför skulle det då behövas att tända på ljusen för att draga dit det okända fluidum, som anfäktar mig?

Utan att finna ett svar, förlorad i en labyrint anstränger jag mig för att kunna

somna, men då griper mig en urladdning likt en cyklon, den lyfter mig ur sängen, och — jakten är i gång. Jag döljer mig bakom väggar, jag lägger mig ner vid dörrkamrarna, framför kaminerna. Överallt, överallt leta furierna reda på mig. Själsångesten tar överhand, den paniska förskräckelsen för allt och ingenting får makt med mig så att jag flyr från rum till rum och slutar min flykt ute på balkongen, där jag stannar hopkrupen.

Den gulgråa daggryningen och de sepiafärgade molnen avslöja sällsamma, vidunderliga former, som öka min förtvivlan. Jag söker upp ateljén (min vän var målare), lägger mig där på en matta och sluter ögonen. Efter fem minuter väcker mig ett irriterande ljud. En råtta tittar på mig med tydlig lust att komma närmare. Jag schasar bort den, men den kommer tillbaka med en till. Store Gud, har jag delirium, jag som ej druckit mig rusig på de tre sista åren? (Dagen därpå övertygade jag mig om att det verkligen fanns råttor i ateljén. Ett sammanträffande av omständigheter alltså, men arrangerat av vem, och i vilken avsikt?)

Jag byter plats och lägger mig på mattan i tamburen. Den barmhärtiga sömnen sänker sig ned över min plågade själ, och jag förlorar medvetandet om mitt lidande, kanske under en halvtimme.

Ett tydligt artikulerat utrop: Alp! kommer mig att spritta upp.

Alp! Det är tyska benämningen på maran. Alp! det är det ord som av slagregnets droppar ritades på mitt manuskript i hotell Orfila.

Vem är det som ropar? Ingen, ty husets invånare sova. En lek av demoner! Detta är bara en poetisk bild, som dock kanske innesluter hela sanningen.

Jag går uppför trappan ända till mitt vindsrum. Ljusen ha brunnit ned, allt är tyst.

Då ringer det till Angelus. Det är helgdag.

Jag får fatt på den katolska bönboken och läser: De profundis clamavi ad Te, domine. Tröstad sjunker jag sedan ned på sängen som en död.

Söndagen den 26 juli 1896. En cyklon förhärjar Jardin des Plantes. Tidningarna skildra detaljerna därav, vilka på ett egendomligt sätt intressera mig, jag vet inte av vad skäl. Det är i dag som Andréés ballong skall stiga upp för att söka nå nordpolen; men tecknen båda ej gott. Cyklonen har slagit till jorden åtskilliga ballonger, som på skilda ställen uppstigit, och flere luftseglare ha ljutit döden.

Elisée Reclus har brutit benen av sig. Samtidigt inberättas, att i Berlin en person vid namn Pieska begått självmord under ovanliga omständigheter, genom att skära upp magen på japanskt sätt: ett helt blodsdrama.

Följande dag lämnar jag Dieppe och denna gång med en välsignelse över huset, vars välförtjänta lycka fördystrats av mina ångestkänslor.

Tanken på att andemakter haft sin hand med i spelet tillbakavisade jag alltjämt och inbillade mig att vara angripen av en nervsjukdom. Fördenskull var jag nu besluten att fara till Sverige och söka en läkare där, som jag var vän med.

Till minne av Dieppe medför jag en sten, bestående av en järnmalm och formad som ett väplingsblad i likhet med götiska kyrkfönster samt märkt med ett malteserkors. Jag erhöll stenen av ett barn som hittat den på stranden; den lille berättade att sådana stenar äro fallna från himmelen och uppkastade av vågsvallet.

Jag vill gärna tro vad han förmäler, och jag behåller gåvan som en talisman, vars betydelse ännu är fördold för mig.

(Vid kusten av Bretagne bruka strandborna efter stormar plocka stenar i form av kors, vilka se ut som guld. Det är ett metalliskt mineral, benämnt Staurotid.)

Längst söder i Sverige ligger den lilla staden vid havskusten; ett gammalt sjörövare- och lurendrejarenäste, som bevarar exotiska spår från alla delar av världen, intryckta av vittbefarne sjömän.

Sålunda företer min läkares boning anblicken av ett buddhaistiskt kloster. Byggnadens fyra flyglar, en våning höga, innesluta en fyrkantig gård, och mitt på denna står ett uthus i kupolform, en efterhärming av Tamerlans grav i Samarkand. Takåsens struktur och beläggning med kinesiska tegel erinra om yttersta Orienten. En apatisk sköldpadda kryper på stenläggningen och försjunker bland ogräset i ett nirvana som förlänges i oändlighet.

En tät häck av bengaliska rosor pryder yttermuren av östra flygeln, där jag bor ensam. Vägen mellan gården och husets två trädgårdar leder över en bakgård med ett kastanjeträd och svarta höns, som alltid äro ilska, en mörk och fuktig gata.

I blomsterträdgården finns ett lusthus i pagodstil övervuxet med aristolochier.

Detta kloster med oräkneligt många rum är bebott av allenast en mänsklig varelse, distriktets lasarettsläkare. Änkling, enstöring, oberoende har han gått igenom livets hårda skola och ser ner på människorna med det starka och förnåma förakt, som härflyter ur en djup kännedom om den relativa värdelösheten hos allt, det egna jaget däri inbegripet,

Denne mans uppträdande på mitt livs skådebana var av en så oväntad art att jag är frestad räkna det till teaterkupperna *ex machina*.

Nu, vid vårt första sammanträffande då jag kom från Dieppe, fixerade han mig med en prövande blick och utbrast:

— Vad är det åt dig? Nevros! Gott! — Men det finns någonting annat under. Du har onda ögon, och det känner jag inte igen hos dig. Vad har du gjort? Utsvävningar, laster, mistade illusioner, religion? Berätta, gamle gosse!

Men jag berättar ingenting, därför att den första föreställning som bemäktigar sig mitt misstänksamma sinne, är följande: Han är på förhand intagen emot mig, måste ha fått upplysningar från något håll, och jag blir insatt på dårhus.

Jag förebär sömnlöshet, nervositet, maran, och därefter tala vi om varjehanda andra saker.

Inhyst i en liten lägenhet hos doktorn, lägger jag genast märke till den amerikanska järnsängen med fyra stolpar slutande i mässingskulor, vilka likna konduktorer i en elektricitetsmaskin. När därtill lägges den elastiska madrassen med fjädrar av koppartråd till resårer, alldeles som spiralerna i Rhumkorffs induktionsrulle, så kan man tänka sig hur ursinnig jag skulle bli inför denna djävulska slump. Omöjligt att begära ett ombyte av säng, ty det kunde väcka misstankar om vansinne. För att förvissa mig om att ingenting dolde sig ovanför mitt huvud gick jag upp på vinden. Till råga på oturen fanns där uppe blott ett enda föremål, nämligen en ofantlig brynja av hopslingrad järntråd, placerad mitt ovanför min säng. Detta är en ackumulator, tänkte jag. Om ett oväder utbryter, vilket mycket ofta händer här på orten, skall järnnätet draga till sig blixten, och jag nödgas ligga på konduktorn utan att våga knysta. Samtidigt oroar mig det jämna bullret från någon maskin. Nu är det så att en susning i öronen förföljer mig alltsedan jag lämnade hotell Orfila; den liknar stampningen av ett vattenhjul. I mitt tvivel på verkligheten av det nämnda maskinbullret frågar jag vad det är.

Pressen i tryckeriet här bredvid.

Allt får sin naturliga och enkla förklaring, och likväl gör just denna enkelhet mig

galen och förskräcker mig.

Natten kommer, och jag är rädd. Himmeln är mulen, luften tung; man väntar ett oväder. Jag törs ej gå till sängs; tillbringar två timmar med brevskrivning. Krossad av trötthet kläder jag av mig och kryper ner mellan lakanen. En förfärlig tystnad råder i huset, när jag släcker lampan. Jag känner att någon bespejar mig i dunklet, snuddar vid mig, trevar på mitt hjärta, och suger.

Oförtövat kastar jag mig ur sängen, öppnar fönstret och störtar ut på gården — men rosenbuskarna stå där, och min skjorta skyddar mig alls icke mot taggarnas gissel. Söndersargad, blödande går jag över gården, och med de nakna fötterna flådda på kiselstenar, rivna av tistlar, brända av nässlor, halkande på föremål av obekant art, uppnår jag köksdörren som leder till läkarens våning. Jag bultar! Intet svar! Då först märker jag att det regnar. O, djup av elände! Vad har jag gjort för att förtjäna dessa marter? Det är tydligen helvetet självt! Miserere! Miserere!

Jag bultar om och om igen!

Det är mer än besynnerligt att aldrig någon står att upptäcka när jag blir anfallen.

Alltid har man alibi, det är alltså en komplott och alla äro medbrottsliga!

Då hörs doktors röst:

— Vem är det?

— Det är jag, som är sjuk! Öppna eller jag dör!

Han öppnar.

— Hur är det med dig!

Jag börjar min berättelse med attentatet vid rue de la Clef, vilket jag påbördar elektriker, som äro mina fiender.

— Tig, olycklige; du är angripen av en sinnessjukdom!

— Prata smörja! Undersök min intelligens bara; läs vad jag dagligen skriver och som blir tryckt . . .

— Tyst! Inte ett ord till någon! Därhusjournalerna känna mycket väl till de där historierna om elektriker!

— Fan ock! Jag bryr mig litet om edra dårjournaler, och för att få klarhet i saken far jag i morgon dag in till hospitalet i Lund och låter undersöka mig!

— Om du det gör, är du förlorad! Inte ett ord mera, och gå nu och lägg dig i rummet här bredvid!

Jag envisas och fordrar att han skall höra på mig. Han vägrar, vill ingenting höra.

Ensam igen, frågar jag mig: är det möjligt att en vän, en hedersman, som hållit sig oberörd av smutsiga affärer, nu har slutat sin berömvärda bana med att ge vika för frestelsen? Av vem? Svaret tryter mig, men antaganden i mängd framställa sig!

Every man his price, var man står till buds för sitt pris. Men här har det behövts en styv summa, som står i proportion till dygden. I vilket ändamål? En vanlig hämnd betalar icke omåttligt! Det måste vara ett omåttligt stort intresse inblandat här! Stopp, jag har det! — Jag har gjort guld; doktorn har erkänt det till hälften, men han har i dag förnekat att han eftergjort mina experiment, som jag hade meddelat honom i brev. Han har nekat, och ändå har jag på aftonen hittat provstycken av hans egen tillverkning spridda på gårdens stenläggning. Alltså har han ljugit!

För resten har han samma afton talat vitt och brett om de sorgliga följderna för mänskligheten ifall tillverkningen av guld skulle bekräfta sig. Världsbankrutt, allmän förvirring, anarki, världens undergång.

Det bleve nödvändigt att döda guldmakaren. — Det var hans sista ord.

Vidare, på tal om min väns ekonomiska ställning, som är ganska anspråkslös, blev jag förvånad över att höra honom nämna att han i närmaste framtiden ämnade inköpa den egendom han bebodde. Skuldsatt, nära nog i klämma, drömmer han om att bli husägare.

Allt sammanstämmer för att göra min gode vän misstänkt inför mig.

Förföljelsemani! Må så vara, men anstiftaren, som smider dessa infernaliska syllogismers länkar, var finns han?

Det bleve nödvändigt att döda honom! — Detta är den sista tanke mitt marterade sinne kan fasthålla innan jag somnar fram emot soluppgången.

Vi ha börjat en kallvattensbehandling, och jag har fått ett annat rum för nätterna, som nu äro tämligen lugna, om än ett och annat återfall inträffar.

En afton får doktorn se bönboken på mitt nattduksbord och far ut i fullt raseri:

— Fortfarande den där religionen! Det är ett symptom, begriper du!

— Eller ett behov som andra!

— Stopp! Jag är inte någon ateist, men jag tänker att den Allsmäktige inte mer vill veta av sådan där förtrolighet som i forna dar. Det är slut nu med det där fjäsandet för den Evige, och jag håller på muhammedanens grundsats att ej bedja om någonting annat än att med undergivenhet kunna bära tillvarons börda.

Stora ord, ur vilka jag vaskar några guldkorn. Han tar ifrån mig bönboken och bibeln.

— Läs likgiltiga saker, av sekundärt intresse, världshistoria, mytologi, och låt de ihåliga drömmarna fara; framför allt akta dig för ockultismen, denna vetenskap mot alla regler. Det är förbjudet att utspana Skaparens hemligheter, och ve dem som uppsnappa dem!

På min invändning att i Paris en ockult skola har bildats, vrålar han:

— Ve dem!

På aftonen ger han mig Viktor Rydbergs Germanska mytologi, men utan någon baktanke, det kan jag svära på.

— Se här har du något, som man kan somna av på stående fot. Det här är styvare än sulfonal.

Om min förträfflige vän hade vetat vilken stubintråd han nu antände, skulle han hellre räckt mig vad som helst.

Mytologien, i två band om inalles ett tusen sidor, har knappt lämnats mig i händerna förrän den faller upp av sig själv så att säga, och min blick fäster sig omedelbart på följande rader, inristade i min hågkomst med eldskrift: »Enligt legenden hade den av sin gudomlige fader undervisade Bhrigu blivit stolt över sitt vetande och trott sig däri överträffa även sin lärare; denne sände honom till de osaliges dödsrike, där han till sin stolthets förödmjukelse fick bevittna många och förskräckliga ting, om vilka han förut icke hade haft någon kunskap.»

Det var alltså fallet med mig: övermodet, självkloketen, hybris (υβρις) straffade av min fader och mästare. Och jag befann mig i helvetet! förjagad dit av makterna. Vem var då min mästare? Swedenborg?

Jag fortsätter att bläddra i den underbara boken.

»Man jämföre härmed den germanska myten om törnefält, som sarga de orättfärdiges fötter . . .»

Nog, nog! — Således törnena också! — Det här är mig för starkt!

Inget tvivel mera, jag är i helvetet! Och i själva verket bekräftar realiteten på ett så rimligt sätt denna inbillning, att jag till slut tror därpå.

Doktorn tyckes mig slitas mellan de mest olika känslor. Ibland är han tankfull, betraktar mig förstulet och behandlar mig med en förödmjukande brutalitet; ibland själv en olycklig vårdar och tröstar han mig som ett sjukt barn. En annan gång gör han sig en njutning av att kunna trampa under fötterna en man av värde, vilken han förut burit aktning för. Då spelar han bödel och läxar upp mig:

— Man får lov att arbeta, man måste göra kol på sin överdrivna ärelystnad; man får lov att uppfylla sina plikter mot sitt fädernesland och sin familj. Låt du kemien ligga; det är en chimär, och det finns så gott om specialister däri — auktoriteter, yrkeslärd som förstå sin sak . . .

En dag föreslår han mig att skriva i den sämsta bland Stockholms sämre tidningar.

— Man betalar bra där!

Jag genmäler, att jag inte behöver skriva artiklar för den sämsta bland tidningarna i Stockholm, då den förnämsta tidning i Paris och i världen har öppnat sina spalter för mig. Då ställer han sig tvivlande, behandlar mig som skrävlare, fastän han har läst mina artiklar i »Le Figaro» och själv har låtit översätta en min ledare i »Gil Blas».

Jag är ej ond på honom för det; han har spelat sin roll som försynen pålagt honom.

Det kostade mig dock ansträngning att undertrycka ett uppspirande hat till denne oförmodade plågoande, och jag förbannade ödet som bar våld på mina känslor av tacksamhet, så att de urartade till otacksamhet mot en ädelmodig vän.

Det händer obetydligheter, som oupphörligt blåsa nytt liv i mina misstankar angående doktors illvilliga avsikter.

I dag har han ställt alldeles nya och obegagnade yxor, sågar, hammare på verandan åt trädgården. Två gevär och en revolver i sitt sovrum och i korridoren ännu en samling yxor, för stora för att tjäna till hushållsbruk. Vilken satanisk slump, denna bödels- och tortyrapparat, utlagd till mitt beskådande, oroande på grund av det gagnlösa och ovanliga däri.

Nätterna ha blivit ganska lugna för mig, medan däremot doktorn börjar företaga störande vandringar. Så väckes jag av ett bösskott mitt i mörkaste natten. Av grannlägenhet låtsar jag icke höra något. På morgonen ger han en förklaring över saken och skyller på en flock skator som kommit in i trädgården och stört hans sömn.

En annan gång är det hushållerskan som uppger hessa skri efter midnatt. Åter en annan är det doktorn som kvider, suckar djupt och anropar »Herre Sebaot».

Är detta ett spökhus, och vem har sänt mig hit?

Jag kunde ej låta bli att le när jag såg hur maran, som red mig, slog ned på min fångvaktare. Min gudlösa glädje drog genast straffet efter sig. Ett förfärligt anfall kom över mig, och jag väcktes ur en slummer i det jag hörde några ord, som jag har antecknat i min dagbok. En okänd röst utropade namnet: »Luthardt droghandlaren».

Droghandlaren! Kanhända man förgiftar mig långsamt med alkaloider som framkalla yrselanfall, såsom bolmört, haschisch, digitalis, daturin?

Jag vet icke; men från den stunden fördubblas mina misstankar. Man vågar ej döda mig, utan endast göra mig galen genom förstuckna medel för att sedan låta mig försvinna bakom dårhusets portar. Skenet talar ännu starkare emot doktorn. Jag upptäcker att han har utvecklat min guldsyntes så att han vet mera därom än jag själv. För övrigt, allt som han säger motsäges i nästa ögonblick; och när jag så har att göra med en lögnare, tager min fantasi betslet mellan tänderna och flyger i väg bortom förnuftets gränser.

Den 8 augusti tar jag en morgonpromenad utanför staden. Nära landsvägen sjunger det i en telegrafstolpe; jag går intill den, lyssnar och står som förhäxad. Vid foten av stolpen ligger en tappad hästsko. Jag tar upp den som ett lyckobringande fynd och bär den med mig hem.

Den 10 augusti. På kvällen säger jag god natt åt doktorn, vars beteende under de senaste dagarna har oroat mig mer än någonsin. Han har sett hemlighetsfull ut och liksom kämpat invärtes med sig själv; hans ansikte är blygrått, blicken slocknad. Han sjunger eller visslar dagen lång; det har kommit ett brev, som gjort ett starkt intryck på honom.

På eftermiddagen kom han hem med händerna nerblodade efter en operation och hade med sig ett två månaders foster. Han såg ut som en slaktare och uttryckte sig på ett obehagligt sätt om modrens förlossning.

— De svaga må dödas och de starka skyddas! Bort med ömsinthen, som gör att

människosläktet degenererar!

Jag intogs av fasa för honom, och efter det vi sagt god natt åt varandra på tröskeln mellan våra rum, fortsätter jag att spionera på honom. Först går han ut i trädgården utan att jag kan höra vad han företar sig där. Han kommer tillbaka och stannar på verandan som gränsar till mitt sovrum. Han handskas med ett mycket tungt föremål och drager upp en fjäder, som icke utgör del av något ur. Allt verkställdes på ett försiktigt sätt, som antyder hemlighetsmakeri eller tvetydiga manövrer.

Till hälften avklädd, inväntar jag verkningen av dessa mystiska förberedelser, stående orörlig utan att draga andan.

Då känner jag hur igenom skiljeväggen vid min säng det vanliga elektriska flödet strålar ut, hur det söker mitt hjärta efter att ha trevat på bröstet. Spänningen ökas . . . jag griper mina kläder, smyger ut genom fönstret, och kommen utanför porten kläder jag på mig.

Utstött i natten på gatan, på hårda stenläggningen ännu en gång, med min sista tillflykt, min ende vän bakom mig. Jag går och går, framåt, på måfå; sedan tankarne klarat sig något tar jag därefter raka vägen till stadsläkaren. Jag måste ringa på, vänta, och under tiden bereda mig på vad jag skall säga utan att anklaga min vän.

Äntligen blev läkaren synlig. Jag bad honom ursäkta detta nattliga besök; men sömnlösheten och svimningsanfallen hos en sjuk som hade mist förtroendet till sin läkare o. s. v. Min förträfflige vän, vars gästfrihet jag har mottagit, behandlar mig som en inbillad sjuk och vill inte lyssna till mig.

Då, som om han hade väntat att jag förr eller senare skulle komma, inbjuder doktorn mig att taga en stol, en cigarr och ett glas vin.

Det känns som en befrielse för mig att bli mottagen som en väluppfostrad person efter att ha blivit hunsad som en fullfjädrad idiot. Vi sitta och språka i två timmar, och läkaren befinner vara teosof, så att jag kan delgiva honom allt utan att kompromettera mig.

Till slut, när det redan lidit över midnatt, stiger jag upp för att gå och söka mig rum på hotell. Doktorn råder mig att återvända hem.

— Aldrig! Han skulle vara i stånd till att döda mig.

— Men om jag följer med er?

— I så fall skola vi tillsammans få uthärda fiendens eld. Men han skall aldrig

förlåta mig!

— Låt oss gå dit, i alla fall.

Nog av, jag återvände samma väg jag kommit; och då jag fann porten stängd, bultade jag på.

När min vän efter en minut öppnar, är det min tur att fattas av medömkan. Han, kirurgen, van att tillfoga andra ont utan spår av medlidande, denne förkunnare av det överlagda mordet, han ser så ömklig ut, blek som ett lik, han skälver, stammar, och vid åsynen av doktorn bakom mig sjunker han ihop gripen av skräck, som förfäras mig mer än alla de föregående rysligheterna.

Är det möjligt att denne man har åsyftat ett mord och att han fruktade för upptäckt? Det är omöjligt, och jag tillbakavisar denna tanke såsom gudlös.

Efter att ha utbytt några meningslösa fraser, som å min sida voro rent löjliga, skildes vi åt för att söka vilan.

Det inträffar i livet händelser så fasaväckande att själen vägrar bevara märket därav för stunden, men intrycket kvarbliver och framträder snart åter med oemotståndlig styrka.

Sålunda, när jag kommit hem igen, återväcks i min hågkomst en scen, som i ett förbiilande ögonblick tilldrog sig i doktors salong under mitt besök där på natten.

Doktorn lämnar mig för att hämta in vin; ensam i rummet, betraktar jag ett skåp med pannåer, vars inläggning var arbetad i valnöt eller al (jag minns ej vilket). Som vanligt bilda träets fibrer olika figurer. Och här visar sig nu ett bockhuvud, mästertligt gjort, och jag vänder genast ryggen till. Pan i egen person sådan antikens sägner skildra honom och sådan han sedermera ombildades till medeltidens djävul.

Jag inskränker mig till att berätta faktum; läkaren, som rår om skåpet, skulle göra den ockulta vetenskapen en tjänst med att fotografera pannåen. Doktor Marc Haven har i »L'Initiation» (Novemberhäftet 1896) avhandlat dessa företeelser, som äro så vanliga i naturens alla riken, och jag anbefaller åt läsaren att noga betrakta det ansikte som står tecknat på krabbans ryggskal.

Efter detta äventyr yttrar sig en uppenbar fiendskap mellan min vän och mig. Han låter mig förstå att jag är en odåga och att min därvaro är överflödig. Jag låter honom veta att jag är hågad taga in på ett hotell medan jag väntar på angelägna brev. Då spelar han förolämpad.

I själva verket kan jag icke komma ur stället av brist på pengar, och för övrigt har jag förkänsla av en snart inträffande förändring i mitt öde.

Men min hälsa är nu återställd, och jag sover lugnt om natten samt arbetar om dagen.

Försynens misshag tycks ha uppskjutit att vidare yttra sig, och mina bemödanden lyckas i allo. Om jag på slump tar en bok i doktors bibliotek, finnes alltid däri den upplysning jag velat ha. Så finner jag i en gammal kemi hemligheten i mitt förfaringssätt för att göra guld, så att jag kan medelst metallurgien bevisa med beräkningar och analogier, att jag har gjort guld och att man alltid har fått guld när man har gått så till väga.

En uppsats, som jag författat över ämnet, skickas till en fransk tidskrift, som genast för in den. Jag skyndar att visa den för doktorn, som röjer avoghet, när han icke kan förneka faktum.

Då måste jag tillstå för mig själv att han icke längre är min vän, eftersom mina framgångar plåga honom.

Den 12 augusti. Jag köper i boklådan ett slags anteckningsbok med praktband i pressat och förgyllt läder. Figurerna därå tilldraga sig min uppmärksamhet, och eget nog bilda de en förutsägelse, vars uttydning skall lämnas i det följande. Den konstnärligt utförda kompositionen framställer: till vänster nymånen i första kvarteret omgiven av en blommande gren; tre hästhuvuden (trijugum) skjuta fram ur månen; därovan en lagerkvist; nedtill tre spärrar (3 gånger 3); till höger en klocka, ur vilken blomstersirat välla fram; ett hjul i solform o. s. v.

Den 13 augusti, den dag som förutsades av pendylen vid boulevard Saint Michel, har infallit. Jag väntar någon tilldragelse, men förgäves; likafullt är jag viss på att någonting har hänt någonstädes, vars resultat skola inom kort meddelas mig.

Den 14 augusti. På gatan hittar jag ett blad, lösrivet ur en kontorsalmanack; därå står tryckt med stora typer: den 13 augusti (pendylens datum). Undertill med små bokstäver: »Gör aldrig i löndom det som du icke skulle kunna göra

offentligen.» (Svartkonsten!)

Den 15 augusti. Brev från min hustru. Hon begråter mitt öde; hon älskar mig alltjämt, hon har vårt barn hos sig och hoppas för dess skull på att det skall bli bättre för oss. Hennes släktingar, som förut hatat mig, äro icke okänsliga för mina lidanden, och jag erbjudes att komma och hälsa på min dotter, en liten ängel som bor på landet hos mormodern.

Det är för mig som att återkallas till livet! Mitt barn, min dotter har försteget framför maken. Att få omfamna den oskyldiga lilla stackaren, som jag har velat tillfoga ont, att bedja henne om förlåtelse, göra hennes tillvaro gladare genom små omsorger av en fader, ivrig att slösa sin ömhet, som han har måst samla i förråd under åratat. Jag börjar känna mig pånyttföda, vid uppvaknandet ur en lång och ond dröm, och jag fattar den goda viljan hos den stränge Mästare, som har straffat mig med hård och av högre förstånd ledd hand. Nu begriper jag Jobs dunkla och sublima ord: O hur lycklig är den man, som Gud straffar!

Lycklig, ty de »andra» bekymrar han sig icke om.

Utan att veta om jag skall finna min hustru där nere vid Donau, vilket har blivit nästan likgiltigt för mig på grund av en obestämbart brist på överensstämmelse i våra lynnen, förbereder jag min pilgrimsfärd, nogsamt medveten om att den företages som en botgöring och att nya korsfästelser äro mig förbehållna.

Trettio dagars tortyr, och jag skall nu snart slippa ut genom kättaredomstolens portar. Jag skiljes utan bitterhet från min vän bödeln, eftersom han har varit försynens gissel.

O hur lycklig är den man, som Gud straffar!

VIII.

Beatrice.

En droska för mig från Stettin- till Anhaltlinjens bangård i Berlin. Denna genomfart på en halvtimme ter sig likt en färd tvärs igenom en törnhäck, så som de förkroppsligade hågkomsterna där stinga mig i hjärtat. Först far jag den gata, där min vän Popoffsky bodde med sin första hustru, okänd och misskänd, i kamp mot fattigdom och passioner. Nu har hustrun dött, barnet dött. i det där huset till vänster; vår vänskap har urartat till styggt hat.

Här till höger artisternas och skriftställarnas ölkneipe, skådeplatsen för så många intelligens- och kärleksorgier.

Där ligger Cantina Italiana, plats för mötena med min dåvarande fästmö för tre år sedan, där vi förvandlade i Chiantivin mina första italienska författarerättigheter.

Där Schiffbauerdamm med pensionatet Fulda, där vi bodde som nygifta. Här min teater, min bokhandel, min skraddare, min apotekare.

Vad är det för en nedrig instinkt som driver kusken att föra mig på denna *via dolorosa*, stenlagd med jordade minnen, vilka vid denna nattliga timme återuppväckas som spöken? Jag kan icke förklara varför han kör just denna gränd, där vårt förfriskningsställe Svarta Grisen ligger, fordom ryktbart såsom favoritlokal för Heine och E. T. A. Hoffmann. Värden står där själv, på trappan under odjuret, vilket är uthängt såsom skylt. Han betraktar mig utan att se mig! Och i en enda sekund skjuter ljuskronan därinne ut strålar, färgade av de hundra utställda buteljerna, och låter mig åter uppleva ett år av mitt liv, rikare än andra på sorger och glädje, på vänskap och kärlek. Och samtidigt känner jag livligt att allt detta är slut, att det bör förbli begraven för att lämna rum för nytt.

Sedan jag denna natt sovit i Berlin, vaknar jag på morgonsidan, och ovanför taken hälsar mig på östra himmeln ett rosenskimmer, men med högröd rosenfärg. Då erinrar jag mig att jag iakttagit samma rosenfärg i Malmö aftonen före min avresa. Jag lämnar detta Berlin, som blev mitt andra fädernesland, där jag genomlevat min *seconda primavera* och min sista. På Anhaltbangården lämnar jag jämte minnena varje hopp om förnyelsen av en vår och en kärlek, som aldrig, aldrig skall återkomma.

Efter att ha tillbragt en natt i Tabor, dit det röda skenet förföljer mig, nedstiger jag genom Böhmerwald till Donau. Där upphör järnvägen, och med ett åkdon fördjupar jag mig i detta lågland, som följer utmed Donau ända till Grein; emellan äppleträd och päronträd, sädesfält och gröna ängar föres jag framåt; då varseblir jag i fjärran å en kulle på andra sidan om floden den lilla kyrkan, som jag aldrig varit inne i, men som bildade den mest framträdande punkten i den landskapsvy, vilken erbjöd sig utanför den stuga, där min dotter föddes, denna outplånliga maj månad för två år sedan. Jag far igenom byar, förbi borgar och kloster, en väg som är kantad med oräkneliga försoningskapell, Calvarieberg, löftesskänker, minnesvårdar till åminnelse av olyckshändelser, av åkslag och plötsliga dödsfall. Helt visst, vid slutpunkten i fjärran av denna pilgrimsfärd vänta mig Golgatas tolv stationer.

Och den korsfäste med törnekronan hälsar mig vid vart hundra steg, styrker mitt mod och inbjuder mig till korset och marterna.

Nu dödar jag mitt kött, på förhand intalande mig att hon icke skall finnas där, vilket jag redan visste. Men när nu min hustru icke finns tillstädes för att avvända de stormiga familjeuppträderna, måste jag utstå repressalier av de gamla släktingarna, som jag sist lämnade under sårande omständigheter, så att jag till och med vägrade taga avsked av dem. Jag anländer alltså i syfte att bliva straffad för att återvinna friden, och när jag lagt bakom mig den sista byn och det sista crucifixet, känner jag i förväg en fördömds kval.

Det var ett småbarn, endast sex veckor gammalt, jag hade lämnat; nu återfinner jag en flicka på två och ett halvt år. Vid första mötet rannsakar hon mig ända ner i själens djup med en allvarlig, men icke sträng uppsyn, synbarligen för att se om

jag kommit för hennes eller moderns skull. Sedan hon förvissat sig, låter hon kyssa sig och flätar sina små armar om min hals.

Det är doktor Fausts återuppväckelse till det jordiska livet, men ljuvligare och renare; jag kan ej sluta att bära den lilla i min famn och känna hennes lilla hjärta slå emot mitt. Att älska ett barn är för en man att bliva kvinna, det är att avlägga det manliga, att erfara himlainnevånarnes könlösa kärlek, såsom Swedenborg kallar det. På den vägen börjar min uppfostran för himmelen. Men först försona vad jag brutit!

Situationen är i få ord denna: min hustru bor på annan ort hos sin gifta syster, eftersom hennes mormor, vilken sitter inne med arvet, har svurit att vårt äktenskap skall bli upplöst, sådan ovilja hyser hon för mig på grund av min otacksamhet och annat därtill. Jag är välkommen att vara hos barnet, som aldrig kan upphöra att vara mitt, och jag är gäst hos min svärmor på obestämd tid. Jag fogar mig i situationen sådan den nu är, och gör det med nöje. Min svärmor har förlåtit mig allt, med det blida och undergivna sinnelaget hos en djupt religiös kvinna.

Den 1 september 1896. Jag bor i det rum där min hustru har tillbragt de två åren av vår skilsmässa. Det är där hon har lidit under det att jag pinades i Paris. Stackars, stackars min hustru! Är det straffet för brott som vi begått när vi lekt med kärleken?

På aftonen vid kvällsmåltiden hände följande. För att hjälpa min dotter, som icke kan servera sig själv, vidrör jag hennes hand och det helt sakta i den vänligaste avsikt. Den lilla skriker till, drar tillbaka sin hand och ger mig en blick full av fasa. Då mormodern frågar vad det är, svarar lillan:

— Han gör mig illa!

Jag sitter där försagd och kan icke få fram ett ord. Gör jag nu ont utan att vilja det, huru mycket ont har jag icke gjort av ond vilja?

På natten har jag denna dröm: en örn hackar min hand till straff för någonting som jag icke vet.

På morgonen kommer min dotter och hälsar på mig, öm, kärleksfull, smeksam. Hon dricker kaffe med mig och får stanna vid mitt skrivbord, där jag visar henne tavelböcker. Vi ha redan blivit goda vänner, och min svärmor är förtjust över att ha fått en hjälp vid den lillas uppfostran. Om aftonen måste jag närvara vid min ängels sängläggning och höra henne läsa sina böner. Hon är katolik, och när hon uppfordrar mig att bedja och göra korstecknet, kan jag ingenting svara, då jag ju är protestant.

Den 2 september. Allmän uppståndelse. Min svärmors mor, som bor vid flodstranden några kilometer härifrån, har nu givit order om min utdrivning. Hon vill att jag genast skall ge mig av och hotar att göra sin dotter arvlös i händelse man ej åtlyder. Min svärmors syster, en hjärtegod kvinna, skild från sin man hon också, inbjuder mig att bo hos sig i grannbyn till dess stormen får lägga sig. För detta ändamål kommer hon och hämtar mig. Man far uppför en två kilometer lång backe, och ankommen till höjden ser man utöver en rund dal, som ligger inpackad där nedanför, och varest otaliga kullar resa sig likt vulkankrattrar och äro taggiga av granträd. I mitten av denna tratt ligger byn med sin kyrka, och uppe på ett brant berg slottet i medeltida borgstil; här och där fält och ängar inströdda, vattnade av en bäck, som borrar ner sig i en hålväg nedanför borgen.

Jag frapperades genast av detta sällsamma och i sitt slag ensamstående landskap, och det gick upp för mig att jag sett det förr, men var, var?

Jo, i det där zinkbadet i hotell Orfila! Uppritat i järnoxid. Det är samma landskap, utan gensägelse!

Min tant åker med mig utför till byn, där hon har en bostad om tre rum i en stor byggnad, som inrymmer ett bageri, ett slakteri och ett värdshus. Huset är beväpnat med en åskledare, därför att åskan antänt vinden där året förut. När min goda tant, som är djupt gudfruktig liksom systemen, förde in mig i det rum hon bestämt åt mig, stannade jag på tröskeln upprörd liksom inför en vision. Väggarna äro målade i rosafärg, rosig på samma sätt som denna morgonrodnad, vilken förföljde mig under min resa. Gardinerna i rosafärg, och fönstren fullsatta med blommor, som insläppa ljuset färgat. En utomordentlig renlighet råder här, och den antika sängen med sitt tak på fyra pelare är en ungmös viloläger. Hela rummet och det sätt varpå det är möblerat utgör ett skaldestycke, diktat av en själ, som endast till hälften bor på jorden. Den korsfäste finnes där ej, men väl den Heliga jungfrun, och vigvattensskålen värnar ingången mot onda andar.

En känsla av skam fattar mig, jag är rädd att besudla denna fantasi av en ren själ, som har rest detta tempel åt den Heliga Modern på griften av sin enda kärlek,

begraven sedan mer än tio år, och jag söker avböja ett så ädelmodigt anbud i tafatta ordvändningar.

Men den goda gamla kvinnan är envis:

— Det här skall göra dig gott att offra din jordiska kärlek för kärleken till Gud och den ömhet du hyser för ditt barn. Tro mig, denna kärlek utan törnen skall ge dig hjärtefrid och sinnesro, och under jungfruns hägn skall du sova lugnt om natten.

Jag kysser hennes hand till tecken på erkänsla för det offer hon erbjudit mig, och med en ruelse, som jag ej tilltrött mig, fogar jag mig i anordningen, förvissad om att vara benådad av makterna, vilka tyckas ha uppskjutit straffen, som tillärnats för min förbättring.

Men av något skäl förbehåller jag mig rätten att få sova en sista natt i Saxen och förhala flyttningen till följande dag. Jag återvänder följaktligen till mitt barn i sällskap med min tant. När vi kommit ut på bygatan, upptäcker jag att åskledaren med sin ledningstråd är fäst rakt ovanför min sängplats.

Vilken djävulsk slump, som för mig verkar såsom en personlig förföljelse!

Vidare lägger jag märke till att utsikten framför mina fönster består av ingenting mindre än fattighuset, befolkat med frigivna före detta brottslingar och med sjuka, varibland åskilliga lågo i själatåget. Ett bedrövligt sällskap, en dyster framtid att ha ställd inför ögonen.

Återkommen till Saxen plockar jag ihop mina saker och förbereder avfärden. Det gör mig ont att flytta från min dotter, som blivit mig så kär. Den gamla damens grymhet att skilja mig från hustru och barn väcker min förtrytelse, och i ett anfall av vrede lyfter jag min knutna hand mot hennes porträtt i olja, som hänger över min säng. En dov förbannelse beledsagar åtbörden.

Två timmar senare bryter ett fruktansvärt oväder löst över byn; blixterna korsar varandra under hällregn, och himlen är svart.

Följande morgon anländ till Klam, där rosenrummet står färdigt för mig, varseblir jag ett drakformat moln som simmar över min tants hus. Vidare berättar man mig att åskeld har satt i brand en by alldeles i närheten och att skyfallet har härjat i vår kommun, ödelagt hövolmarna och bortfört broarna.

(Den 10 september har en cyklon farit fram i Paris, och under egendomliga omständigheter. Först börjar den mitt under vindstilla bakom Saint-Sulpice vid Luxembourgträdgården, gör en avstickare till Châteletteatern och polisprefekturen och upplöser sig vid Saint-Louissjukhuset efter att ha nedbrutit femtio meter järngaller. På grund av denna cyklon och den föregående i Jardin des Plantes skriver min vän teosofen till mig:

— Vad är cyklonen för slag? Böljor av hat, vågrörelser från passioner, andeutströmningar?

Därefter tillägger han: äro Papis' anhängare medvetna om sina manifestationer? — Och, en slump som var mera än slump, i ett brev, vilket gick om hans på vägen, ställer jag till honom, som var invigd i hinduernas hemligheter, följande fråga rent ut formulerad:

— Kunna de visa hinduerna *göra* cykloner?

Jag började nämligen då misstänka magiens adepter för att förfölja mig på grund av mitt guldmakeri eller min envishet att alldeles vägra underkasta mig deras samfund. Och genom läsning av Rydbergs Germaniska mytologi samt Hyltén-Cavallius' »Wärend och Wirdarne» hade jag inhämtat, att häxorna emellanåt roade sig med att uppträda i en storm eller i en kort och häftig vindstöt.

Jag nämner detta för att kasta ljus över mitt själstillstånd vid denna tid före bekantskapen med Swedenborgs läror.)

Helgedomen står tillrustad i vitt och rosa, och helgonet skall nu snart taga boning hos sin lärjunge, som kallats hit från bägges gemensamma fädernesland för att återväcka minnet av den man, som mer än någon annan av kvinna född i nyare tider utrustats med nådegåvor.

Frankrike sände Ansgarius för att döpa Sverige; ett tusen år senare sände Sverige Swedenborg för att omdöpa Frankrike genom förmedling av hans lärjunge Saint-Martin. Martinisternas orden, som vet av sin roll vid grundandet av ett nytt Frankrike, skall icke underkänna räckvidden av dessa ord, och ännu mindre betydelsen av de tusen åren i det nämnda årtusendet.

IX.

Swedenborg.

Min svärmor och min tant, som äro tvillingsystrar och fullkomligt likna varandra, med samma karaktär, smak och antipatier, se i varandra sina dubbelgångare. När jag talar till den ena i den andras frånvaro, är den frånvarande genast inne i vad jag sagt, så att jag kan fortsätta mina förtroenden med vilkendera som helst utan omsvep. Därför blandar jag ihop dem i denna berättelse, som icke är någon roman med anspråk i avseende på stil och litterär planläggning.

Den första aftonen biktar jag sålunda för dem mina oförklarliga äventyr, mina tvivel och ångestkänslor. Bägge två få en min av tillfredsställelse och utropa med en mun:

— Tänk, du har ju haft samma väg att gå, som vi ha genomvandrat!

Med utgångspunkt i samma likgiltighet för religionen hade de studerat ockultismen. Därav hade kommit sömlösa nätter, mystiska händelser åtföljda av dödlig ängslan, och till slut nattliga anfall, så att de emellanåt fördes till gränsen av vansinne. De osynliga furierna jaga dem oavlåtligt framför sig ända till den räddande hamnen: religionen. Men innan de nå fram dit, uppenbarar¹³³ sig skyddsängeln, som är ingen mindre än Swedenborg. De antaga oriktigt nog att jag är grundligt förtrogen med min landsman, och överraskade av min okunnighet lämna de goda fruntimren mig i händerna en gammal tysk bok, men med förbehåll.

— Tag och läs den här, men bliv icke rädd!

— Rädd? För vad?

Ensam i min rosenröda kammare, slår jag upp luntan på höft, och jag läser.

Det må överlämnas åt läsaren att gissa vad jag erfor, då mina blickar fäste sig vid

beskrivningen på ett helvete och jag där fann landskapet vid Klam, landskapet från mitt zinkbad, tecknat som efter naturen, med den instängda dalen, de granklädda bergkullarna, de dystra skogarna, hålvägen med bäcken, byn, kyrkan, fattighuset, gödselhögarna, dyngpölen, svingården. Allt återfinnes där.

Helvete? Men jag är uppfostrad i det djupaste förakt för helvetet såsom ett inbillningsfoster, kastat på sophögen med andra gamla fördomar. Och ändå kan jag icke förneka faktum, det enda är att jag måste på följande nya sätt förklara de så kallade eviga straffen: vi befinna oss redan där nere! Det är jorden som är helvetet, detta med överlägsen klokhet byggda fängelse, där jag icke kan taga ett steg utan att giva sår åt andras lycka, och där mina medvarelser ej kunna förbli lyckliga utan att tillfoga mig ont.

Sålunda tecknar Swedenborg, kanske utan att veta det, jordelivet i det han framställer helvetet.

Helvetets eld, det är begäret att komma sig fram i världen; makterna uppväcka begäret och tillstämja de fördömda att ernå vad de eftertrakta. Men så snart målet är hunnet, önskingarna uppfyllda, befinnes allt vara värdelöst och segern har ingenting att betyda! Fåfängligheters fåfänglighet, allt är fåfänglighet. Då, sedan den första illusionen brustit, underblåsa makterna begärets, ärelystnadens eld, och det är icke den ostillade hungern som plågar mest, utan det är den tillfredsställda lystnaden, vilken inger avsmak för allt. Och på detta sätt får demonen undergå ett ändlöst straff därför att han erhåller allt, som han önskar, och erhåller det ögonblickligen, så att han icke mera förmår njuta.

Då jag jämför Swedenborgs beskrivning på helvetet med de plågor den germanska mytologien omtalar, finner jag en ögonskenlig överensstämmelse, men för min egen personliga del det nakna faktum, att dessa två böcker kommit över mig i rätta ögonblicket och att kärnpunkten är till finnandes där. Jag är i helvetet, och fördömsen vilar tungt på mig. Då jag rannsakar mitt förflutna liv, återser jag min barndom, hur redan den varit inrättad som ett häkte, ett inkquisitionstribunal, och för att förklara den tortyr, som ett oskyldigt barn underkastades, hjälper intet annat än att taga sin tillflykt till antagandet av en föruttillvaro, från vilken vi blivit försatta hit ned för att lida följderna av förseelser, som vi ej ha någon hågkomst av. Till följd av en vekhet i sinnet, som endast är alltför vanlig, stöter jag ner i själens djupaste gömslen de motbjudande intryck, som läsningen av Swedenborg framkallat. Men makterna lämna mig ej längre någon rast.

På en vandring i byns omgivningar leder den lilla bäcken mig till hålvägen

mellan de två bergen. Den verkligt storslagna ingången dit mellan nedrasade klippblock lockar mig med en alldeles säregen dragningskraft. Det berg, som uppbär den öde borgen, stupar lodrätt i djupet och bildar porten till den ravin, där bäcken gör kvarnfallet. Genom en naturens lek är klippan modellerad till ett turkhuvud, så likt att all traktens befolkning lagt märke därtill.

Nedanföer tager mjölnarens vagnslider stöd mot bergväggen. På låset till dess port är ett bockhorn upphängt, som innehåller vagnssmörjan, och tätt bredvid lutar sig en kvast.

Ehuru allt detta är helt naturligt och som sig bör, frågar jag mig vad det är för en djävul som har satt ut dessa två insignier för häxor, bockhornet och kvasten, just där och särskilt denna morgon i min väg.

Jag går framåt på den fuktiga och mörka stigen, illa till mods, och en träbyggnad av ovanligt utseende hejdar mig. Det är en avlång och låg låda med sex ugnsluckor . . . Ugnar!

— Store Gud, var är jag då?

Bilden av Dantes helvete, kistorna med syndare som rödglödgas, spökar för mig — — — och de sex ugnsluckorna! Rides jag av maran? Nej, det är den anspråkslösa verkligheten, vilken röjer sig genom en hisklig stank, en flod av gyttja och en korus av grymtningar, som utgå från svingården. Vägen tränger ihop sig till en smal gång mellan mjölnarens hus och berget, rakt nedanföer turkhuvudet.

Jag går på, men i bakgrunden varseblir jag en väldig dansk dogg med färg som en varg, en avbild av det odjur som vaktade ateljén vid rue de la Santé i Paris.

Jag ryggar tillbaka ett par steg; men erinrande mig Jacques Coeurs valspråk: »för ett tappert hjärta intet omöjligt», intränger jag i avgrunden. Cerberus låtsar ej se mig, och jag marscherar på, nu mellan två rader låga och mörka hus. En svart höna utan stjärt och med tuppkam; en kvinna, som vid första anblicken synes vara vacker och i pannan bär ett märke likt en blodröd halvmåne; på närmare håll är hon tandlös och ful.

Vattenfallet och kvarnen; bullret liknar den öronsusning, som förföljer mig alltifrån de första oroliga nätterna i Paris. Mjölnarpojkarne, vita som de otrogna änglarna, sköta maskinens hjulverk likt bödlar, och det stora skovelhjulet utför sitt Sisyfusarbete med att låta vattnet rinna ned och oupphörligt rinna ned.

Längre fram smedjan, med nakna och svarta smeder, beväpnade med eldtänger, kniptänger, släggor, mitt ibland eld och gnistor, glödgat järn och smält bly; ett

larm som skakar hjärnan på dess fasta stöd och kommer hjärtat att hoppa i bröstkorgen.

Därnäst sågverket och den stora sågen som gnisslar med tänderna då den torterar på pinbänken de jättelika trädstammarna, medan det genomskinliga blodet rinner ner på den klibbiga marken.

Hålvägen fortsattes längs med bäcken, härjad av slagregnet och virvelstormen; översvämningen har kvarlämnat ett lager av grågrön smuts, som övertäcker de skarpa kiselstenarna, på vilka man slinter och gör fötterna illa. Jag önskar komma över vattendraget, men spången är bortförd, och jag stannar under ett bråddjup, där den överhängande klippan hotar att falla ned på en madonnabild, som ensam uppbär på sina svaga och gudomliga skuldror det undergrävda berget.

Jag återvänder samma väg jag kommit, försänkt i begrundningar över denna fogning av tillfälligheter, vilka sammanlagda bilda ett stort helt, underbart utan att vara övernaturligt.

Åtta dagar och åtta nätter förflyta lugnt i Rosenkammaren. Hjärtefriden återkommer vid min dotters dagliga påhälsning, hon som älskar mig, älskas tillbaka och är älskvärd, och jag omhuldas av mina släktingar likt ett olyckligt barn, som man skämmer bort.

Läsningen av Swedenborg upptager min dag, och den förkrossar mig genom sin naturalism i beskrivningar. Allt återfinner jag där, alla mina iakttagelser, intryck, tankar, så att dessa visioner synas mig upplevda, verkliga mänskliga dokument. Det är icke frågan om att tro blint, det är nog att läsa och jämföra sina egna livserfarenheter.

Skada bara att den bok jag har tillgång till bildar endast ett utdrag. Andelivets huvudsakliga gåtor skall jag först senare finna lösning på, när originalarbetet Arcana Coelestia faller i mina händer.

Emellertid hämtar jag mitt i de skrupler, som väckts av övertygelsen om att det finnes en Gud och straff för synder, tröst ur några rader av Swedenborg, och

genast infinna sig självurskuldandet och övermodet. När jag på aftonen biktade mig för min svärmor, sade jag därför till henne:

— Du tror att jag är en fördömd?

— Nej, och ändock har jag aldrig sett ett människoöde likt ditt. Men du har ännu inte funnit den goda vägen, som skall föra dig till Herren.

— Minns du Swedenborg och hans principer om himmelen? Först: lusten att härska med ett högt mål i sikte. Detta är det förhärskande sinnelaget hos mig, då jag ju aldrig har eftersträvat samhällets hedersbetygelser eller oktrojerade makt. Vidare kärleken till välstånd och rikedom för att kunna befrämja det allmänna bästa. Du vet att jag har brytt mig föga om vinning och föraktat penningen. Om jag gör guld eller en gång skall göra sådant, har jag högtidligen lovat makterna att vinsten, ifall det blir någon, skall användas för humanitära, vetenskapliga och religiösa ändamål. Till sist: den äktenskapliga kärleken. Behöver jag säga, att alltifrån unga år mina varma känslor för en kvinna koncentrerade sig omkring äktenskapets, familjens och makans idé. Det att livet förbehållit mig den lotten att gifta mig med änkan till en ännu levande man, är en ödets ironi, som jag ej kan få klar för mig, och vad beträffar ungarlens oregelbundenheter, räknar jag dem icke med.

Den gamla satt ett ögonblick eftersinnande:

— Jag kan icke neka till att det du säger är riktigt, och vid läsning av dina skrifter har jag funnit en själ med höga syften, vilka alltid misslyckats trots uppjudande av all kraft. Helt visst får du göra bot för synder, som du begått innan du föddes hit till världen. Du torde ha varit en stor mannadödare i ett föregående liv, och därför skall du lida dödens ångest tusen gånger utan att dö förrän syndaboten är fullkomnad. Nu, när du är gudfruktig, grip dig verket an!

— Du menar jag skall underkasta mig den katolska kyrkans bruk?

— Ja, det gör jag!

— Swedenborg har sagt, att det icke är rätt att övergiva sina förfäders religion, eftersom var människa tillhör det andliga landområde där hennes folk är fött.

— Den katolska religionen är en högre nåd, som beviljas var och en som söker den.

— Jag nöjer mig med en lägre rang, och i värsta fall ställer jag mig inför tronen bakom judarna och muhammedanerna, vilka släppts fram de också. Jag håller i med att vara blygsam.

— Nådens tillstånd är dig erbjudet, och framför förstfödslorätten föredrar du en grynvälling.

— För tjänstekvinnans son är förstfödslorätten för mycket, alldeles för mycket!

Från det ögonblicket inbillade jag mig, upprättad av Swedenborg, ännu en gång att jag var Job, den rättsinnige och oförvitlige mannen, prövad av den Evige för att visa de ondskefulla huru en redlig man kan uthärda orättvist tillfogade lidanden.

Denna föreställning biter in sig i mitt sinne, som sväller av from fåfänga. Jag räknar mig till beröm de motgångar med vilka jag blivit benådad, och jag tröttnar icke att upprepa: se hur jag har lidit! Och jag beklagar mig över att jag har det så bra hos mina släktingar; rosenrummet är ett bittert begabberi; man förhånar min uppriktiga ruese genom att överhopa mig med välgärningar och livets små njutningar. Kort sagt, jag är en utvald, det har Swedenborg sagt, och försäkrad om den Eviges beskydd utmanar jag demonerna . . .

På åttonde dagen av min vistelse i rosenrummet kommer underrättelse om att mormorsmor vid Donaus strand har blivit sjuk. Angripen av en leversjukdom åtföljd av kräkningar och sömnlöshet med nattliga affektationer åt hjärtat. Den tant, vars gästfrihet jag åtnjuter, kallas dit ned, och jag inbjudes att återvända till min svärmor.

På mina invändningar att den gamla har förbjudit det ger man till svar, att hon har återkallat sin utdrivningsorder och att det står mig fritt att bo var jag behagar.

Denna plötsliga omkastning i det en gång fattade beslutet hos henne, som bär agg till mig, väcker min förvåning, och jag vågar icke skriva denna gynnsamma kursförändring på räkningen av den iråkade sjukdomsnöden.

Följande dag berättar man att den sjuka blivit sämre. Min svärmor överlämnar åt mig en blombukett från sin mor till tecken på förlikning och anförtror mig, att den gamla tror sig ha fått en orm i magen och andra dylika inbillningar.

Nästa bulletin: en stöld på 2,000 mark är begången hos den sjuka, som misstänker sin trotjänarinna därför. Denna har harmats djupt över en så orättvis

misstanke och ärnar stämma matmodern för ärekränkning, så att husfriden är störd hos en orkeslös sjukling, som hade dragit sig från världen för att få dö i frid.

Varje budbärare har med sig till oss blommor, frukt eller villebråd, fasaner, kycklingar, gäddor . . .

Är det den gudomliga rättvisan som drabbar, och har den sjuka medvetande därom? Minns hon att hon en annan gång kört ut mig på stora landsvägen, som förde mig till sjukhuset?

Eller är hon kanske vidskeplig? Tror hon mig vara i stånd till att ha förhäxat henne, och äro de skickade gåvorna endast mutor, kastade i ansiktet på trollkarlen för att stilla hans hämndtörst?

Olyckligtvis kommer en bok i magi mig till hända från Paris just i detta ögonblick och undervisar mig om de förfaringssätt som kallas förgöringar, och författaren råder läsaren att icke tro sig vara fritagen från skuld därför att han undviker de magiska konster, som gå ut på att skada någon; man måste övervaka sin onda vilja, som förslår att inverka på en annan till och med om denne är frånvarande.

Av denna upplysning drog jag en dubbel slutsats: först angående mina samvetsbetänkligheter i förevarande fall, när jag i vredesmod hade lyft handen mot porträttet under uttalande av en förbannelse, vidare den gamla återväckta misstanken att jag själv var föremål för hemliga nidingsdåd från ockultisternas eller teosofernas sida.

Å ena sidan samvetskval, å den andra fruktan; och de två kvarnstenarna börja mala mig sönder och samman.

Så här målar Swedenborg helvetet. Den fördömde får bo i ett hänförande vackert palats, finner livet skönt där och tror sig tillhöra de utvalda. Småningom börja behagligheterna på att försvinna som dunster, och den olycklige finner sig vara instängd i ett eländigt kyffe omgivet av exkrementer (se det följande).

Farväl Rosenrum! När jag träder in i den stora kammaren vid sidan av min svärmors, känner jag i förväg att min vistelse där icke skall bliva långvarig.

I själva verket ha alla småsaker som förgifta livet sammansvurit sig mot den ro, som mitt arbete kräver.

Golvtiljorna gunga under mina fötter; stolen är rank, bordet haltar, kommoden vacklar, sängen knarrar, och de andra möblerna skaka när jag går fram och åter på golvet.

Lampan ryker; bläckhornet är för trångt så att pennskaftet blir nersmetat; det är ett lanthus, som utdunstar gödselhög, dyngvatten, vätesvavlat svavelammonium, kolsvavla. Hela dagen skria korna, svinen, kalvarna, hönsen, kalkonerna, duvorna. Flugor och getingar oroar mig om dagen, myggor om natten.

I byn kan man nästan ingenting få köpa hos kryddkrämaren. I brist på bättre måste jag hålla till godo med deras bläck, som har högröd rosenfärg! Eget i alla fall! Ett paket cigarrettpapper innehöll bland hundra vita ett rosenrött blad! (Rosenrött!) Det är helvetet med sakta eld, och jag, som är van att uthärda stora sorger, lider omåttligt av dessa futtiga nålsting, så mycket mera som min svärmor tror mig vara missnöjd med hennes mest grannliga omsorger.

Den 17 september. Jag vaknar på natten och hör byklockan slå tretton slag. Omedelbarligen förnimmar jag den elektriska känningen och ett buller på vinden över mitt huvud.

Den 19 september. Vid undersökning uppe på vinden får jag syn på ett dussin spinnrockar, vilkas hjul påminna mig om elektricitetsmaskiner. Jag öppnar en ofantligt stor koffert, som är tom, utom att fem svartmålade käppar av okänd användning äro lagda på botten så att de bilda ett pentagram . . . Vem har spelat mig detta streck, eller vad har detta att betyda? Jag vågar icke fråga det, och gåtan står olöst.

På natten rasar ett förfärligt oväder mellan klockan tolv och två. Vanligen uttömmar ett oväder inom kort sin kraft och drager bort; men det här stannar kvar över min by i hela två timmar, vilket jag upptager som ett personligt angrepp, och varje blixt siktar på mig utan att träffa.

Om aftnarna förtäljde min svärmor för mig traktens dagskrönika. En sådan ofantlig samling av husliga och andra tragedier! Äktenskapsbrott, skilsmässor, processer mellan nära anförvanter, mord, stölder, våldtäkter, blodskam, ärerörigt förtal. Slotten, villorna, hyddorna innesluta olyckliga av alla grader, och jag kan

ej göra en spatsertur utefter vägarna utan att tänka på Swedenborgs helveten. Tiggare, svagsinta av båda könen, sjuka, krymplingar kanta diken vid stora landsvägen, där de ligga på knä vid foten av ett krucifix, en madonna- eller martyrbild.

Om natten irra sådana olyckliga, som lida av sömnlöshet och maran, omkring på ängarna och i skogarna för att ernå den trötthet, som må kunna återskänka dem deras sömn, och bland dessa kvalda människor finns det folk ur de högre klasserna, väluppfostrade fruntimmer, man räknar till och med en kyrkoherde bland dem.

Alldeles i närheten av vårt hus ligger ett kloster, vilket tjänar som förbättringsanstalt för fallna kvinnor. Det är ett riktigt korrektionsfängelse, där den strängaste ordensregel härskar. Om vintern och i tjugugraders köld sova dessa botgörerskor i sina celler på överisade stenkänkar, då det är förbjudet att elda, så att deras fötter och händer betäckas med kylsår, som spricka sönder.

Bland andra finns det där en kvinna, som har bedrivit synd med en andans man, vilket är en dödssynd. Söndermald av samvetskval, bragt till förtvivlan tager hon sin tillflykt till biktfadern, men denne nekar henne bikten och heliga sakramentet. För dödssynd gäller fördömelse. Då mister den olyckliga förståndet, inbillar sig vara död och irrar omkring från by till by, anropande prästerskapets barmhärtighet för att få bli begravd i vigd jord. Bannlyst och bortjagad överallt, kommer och går hon skriande som en hjort, och folket korsar sig och säger: där går den fördömda. Ingen tvivlar på att hennes själ redan är i den eviga elden medan hennes vålnad stryker omkring här, ett vandrande lik, för att tjäna som avskräckande exempel.

Man berättar vidare för mig, att en man vart besatt av djävulen och att den olycklige bytt om personlighet och tvangs av den onde att uttala hädelser, mot sin egen vilja. Sedan man länge sökt en andebesvärjare, får man tag på en ung franciskanermunk, ofördärvad och känd för sin hjärterenhets. Han bereder sig medelst fastor och botövningar, och när den stora dagen är inne, föres den besatte in i kyrkan och biktat sig inför folket, *coram populo*. Då skrider den unge munken till verket och genom böner och åkallan från morgonen till långt fram på kvällen lyckas han jaga ut demonen, vilken gick sina färde på sätt som de skräckslagna åskådarna aldrig efteråt vågade tala om. Ett år senare dog franciskanern.

Sådana berättelser och andra därtill stärkte min övertygelse att denna nejd var ett till botgöring förutbestämt ställe och att det fanns en mystisk motsvarighet

mellan detta land och de platser, dit Swedenborg förlägger de helveten han avmålar. Har han besökt denna del av nedre Österrike och i likhet med Dante, då denne skildrar trakten söder om Neapel, tecknat sina helveten efter naturen?

— ?

— ?

En fjorton dagars rast under arbete och studier, och jag ryckes ännu en gång ut ur mitt läger. Vid höstens inbrott skola nämligen min tant och min mor flytta tillsammans i Klam, så att vi bryta upp, och för att bevara mitt oberoende hyr jag mig en stuga bestående av två rum, som ligger strax ovanför, så att jag blir nära granne till min dotter.

Första aftonen efter det jag tagit min bostad i besittning erfar jag en ängslan som om luften vore förgiftad. Jag går ned till min mor.

— Om jag sover däruppe i natt, skola ni finna mig död i min säng i morgon. Härbärgera en fredlös för en natt, kära mor!

Rosenrummet ställes genast till min disposition, men, gode gud, så det har blivit omgestaltat efter min tants utflyttning! Svarta möbler; ett bibliotek med tomma hyllor som vidöppna gap; blommorna borttagna ur fönstren; en gjutjärnskamin, hög, smal, svart som ett spöke, med hiskliga fantasifigurer på, salamandrar, drakar. Med ett ord en disharmoni som gör mig sjuk. För övrigt tar allting på mina nerver, därför att jag är en man med ordnade vanor, vilken gör allting på bestämda timmar. Oaktat alla mina bemödanden att dölja, hur ledsen jag är, förstår min mor att läsa mina hemliga tankar:

— Alltid missnöjd, mitt barn!

Hon gör sitt bästa och mer till för att få se mig nöjd, men tvedräktsandarne blanda sig i spelet, och ingen bot hjälper. Hon söker draga sig till minnes min smak och mina vanor, men det blir alltid bakvänt. Sålunda är det få saker jag har sådan motvilja för som kalvhjärna med brynt smör.

— Här har jag någonting gott i dag särskilt för din räkning, säger hon åt mig.

Och hon lägger för åt mig kalvhjärnan med brynt smör. Jag förstår att hon missmint sig, och jag äter, men med en vedervilja, som är illa dold under en låtsad aptit.

— Du äter ingenting!

Och hon fyller min tallrik . . .

Det är för mycket! — Förr i världen tillskrev jag kvinnlig elakhet alla mina olyckor; nu urskuldar jag den oskyldiga och säger inom mig: det är djävulen!

Alltifrån ungdomen ägnar jag min morgonpromenad åt meditationer, som utgöra förberedelse till mitt dagsarbete. Ingen har fått ledsaga mig då, icke ens min hustru.

I själva verket kan mitt sinne om morgonen glädja sig åt en jämvikt och en expansion, som kommer nära extasen; jag går icke; jag flyger; jag känner ej att jag har någon kropp, all sorgsenhet förflyktigas, och jag är helt och hållet själ. Det är för mig en den inre samlingens, en börens timme, min gudstjänst.

Nu när jag måste offra allt, förneka mig själv och mina mest berättigade tycken, nu tvinga makterna mig att avstå från detta sista och mest upplyftande nöje.

Det är min lilla dotter som yttrar sin åstundan att få följa med mig. Jag avböjer hennes erbjudande med en mycket öm omfamning, men hon förstår icke mina förevändningar att jag behöver vara ensam med mina tankar. Hon gråter, och då blir hon oemotståndlig, så att jag tar henne med mig ut att promenera, besluten att icke oftare medgiva detta missbruk av rättigheter. Känner du barnet, förtjusande, medryckande genom sin ursprunglighet, sin hjärteglädje, sin tacksamhet för minsta sak, det vill säga när man har sina fristunder; men är du upptagen av dina tankar, frånvarande, förströdd, vad en liten byting då kan sönderslita din själ med sina otaliga frågor, sina påhitt och nycker! Min lilla vaktar svartsjukt på mina tankar som en älskande; hon lurar på det ögonblick då hennes pladder kommer lagom för att fördärva ett nät av skickligt hopspunna tankar . . . å nej, det menar hon inte, men det ser för oss alldeles ut som om vi vore rov för överlagda stämplingar av ett litet oskyldigt kräk.

Jag går med långsamma steg, jag flyger icke längre; min själ är fången, min hjärna tom till följd av ansträngningen att sänka sig till ett barns ståndpunkt.

Vad som plågar mig ända till tortyr äro de djupa och förebrående blickar hon kastar på mig då hon tror sig vara mig till besvär och inbillar sig att jag inte tycker om henne. Då förmörkas det lilla öppna, frimodiga, strålande ansiktet, blicken drar sig tillbaka, hennes sinne sluter sig, och jag känner mig berövad det ljus, som detta barn har kastat i min töckniga själ. Jag kysser henne, bär henne i mina armar, plockar blommor och kiselstenar åt henne; jag skär ett spö och leker att jag är kon, som hon skall föra ut på bete.

Hon är lycklig och nöjd igen, och livet ler mot mig.

Jag har offrat min samlingstimme! Det är botgöring för det onda jag en gång velat draga ner över denna ängels huvud, i ett ögonblick av yrsel.

Att få försona ett brott med att bli älskad! I sanning, makterna äro icke så grymma som vi.

X.

Utdrag ur en fördömds dagbok.

Oktober, november 1896.

Brahmanen fyller sin plikt mot livet genom att låta ett barn bliva till. Därefter går han ut i öknen för att ägna sig åt ensligt leverne och självförsakelse.

Min mor: Vad har du gjort, olycklige, i din föregående inkarnation, eftersom ödet misshandlar dig på detta vis?

Jag: Gissa! Erinra dig en man, som först var gift med en annans hustru, såsom jag, och skiljer sig från henne för att äkta en österrikiska, såsom jag! Och sedan sliter man ifrån honom hans lilla österrikiska, såsom man har berövat mig min, och deras enda barn gömmes undan på slutningen av Böhmerwald, såsom mitt barn. Minns du hjälten i min roman »I havsbandet», han som ömkligt omkommer på en ö mitt i havet . . .

Min mor: Nog! Nog!

Jag: Du vet icke, att min farmor hette Neipperg . . .

Min mor: Tyst, olycklige!

Jag: . . .och att min lilla Christine liknar seklets största mannadö¹⁵⁰dare, pannluggen inbegripen; se på henne bara, den lilla despoten, som kuvar män redan vid två och ett halvt års ålder . . .

Min mor: Du är tokig!

Jag: Ja väl! — Och ni kvinnor, vad ha ni fordom begått för synder, eftersom er lott är grymmare än vår? Se hur rätt jag har i att kalla kvinnorna för våra

demoner! Var och en skall ha efter förtjänst!

Min mor: Ja, det är det dubbla helvetet att vara kvinna!

Jag: . . . och kvinnan, hon är den dubbla demonen. Vad reinkarnationen angår, är det en kristen lära, som prästerskapet skjutit i skuggan. Jesus Kristus påstår att Johannes Döparen var en reinkarnation av Elias. Är han en auktoritet eller icke?

Min mor: Jo visst, men romerska kyrkan förbjuder att forska i det fördolda!

Jag: Och ockultismen tillåter det, då ju vetenskaperna äro tillåtna!

Tvedräktsandarne fara hårt fram, och oaktat vår fullständiga insikt i deras spel och vår ömsesidiga skuldlöshet uppstå alltemellanåt missförstånd, som kvarlämna bottenfällningar av bitterhet.

Till råga på detta ha de båda systrarna börjat att efter sin mors hemlighetsfulla sjukdom misstänka min onda vilja för att ha åtgjort något därvidlag, och med hänsyn till det intresse jag kunde ha av att se det hinder utplånas, som skiljer mig från min hustru, kunna de icke undertrycka den mycket riktiga tanken att den gamlas död skulle göra mig nöje. Blotta tillvaron av denna önskan gör mig förhatlig, och jag vågar icke längre fråga, hur det står till med mormodern, för att icke bliva behandlad som en hycklare.

Situationen är spänd, och mina gamla väninnor utgjuta sig i oändliga diskussioner om min person, min karaktär, mina åsikter och uppriktigheten av min kärlek till lillan. En dag tror man mig vara ett helgon, och sprickorna i händerna äro stigmatisationstecken. I själva verket likna märkena ini handen hål efter grova spikar, och för att avlägsna allt anspråk på helighet säger jag mig vara den gode rövaren, som nedstigit från korset och är stadd på vallfärd för att vinna paradiset.

En annan dag då man har spekulerat över min gåta, hålles jag för att vara Robert le Diable. Då samverka ett par händelser till att inge mig fruktan för att bli stenad av befolkningen. Nakna förhållandet var detta. Min lilla Christine är ytterligt rädd för sotaren. En afton vid kvällsvarden börjar hon plötsligt stortjuta, och pekande med fingret på någon osynlig bakom min stol, ropar hon:

— Sotarn står där!

Min mor, som tror på klärvoyans hos barn och djur, bleknade, och själv blev jag

rädd, i synnerhet då jag såg min mor göra korstecknet över barnets huvud. En dödstystnad följde på denna händelse, som gjorde mitt hjärta beklämt.

Hösten är kommen med stormar, regn och mörker. I byn och i fattighuset ökas antalet av elända, sjuka, döende och döda. Om natten hör man korgossen, som går framför det heliga sakramentet, pingla med sin lilla klocka. Om dagarna ljuder själaringing från kyrktornet, och liktågen följa tätt på varandra. Livet är dödande ledsamt och dystert. Och jag får igen mina nattliga anfall. Man gör förböner för mig, man läser pater-noster, och vigvattensskålen i min kammare fylles av kyrkoherden själv med vigvatten.

— Herrens hand vilar tung på dig! Det är min mor som krossar mig med detta skarpa tilltal.

Jag böjer mig, men reser mig på nytt. I kraft av en sinnets smidighet, och väpnad med en inrotad skepticism, skakar jag av min själ dessa mörka föreställningar, och efter att ha läst vissa ockultistiska arbeten inbillar jag mig vara förföljd av elemental- och elementarandar, incubi, lamier, som med all makt söka hindra mig från att bli färdig med mitt alkemistiska storverk. Enligt de initierades anvisningar skaffar jag mig en dalmatisk dolk och tycker mig vara väl beväpnad mot de onda andarne.

En skomakare i byn, ateist och hädare, har nyss dött. Han hade ägt en kaja, som efter husbondens bortgång höll till på grannens tak. Under likvakan uppenbarade kajen sig inne i stugan, utan att de närvarande kunde förklara hur den kommit in. På begravningsdagen ledsagar den svarta fågeln likprocessionen, och på kyrkogården slår den ned på kistlocket under ceremonien. Om morgnarna följer detta djur mig utefter vägarna, vilket oroar mig på grund av befolkningens vidskeplighet. En dag, den sista, flyger kajan före mig genom bygatorna, utstötande fasliga skrin och till och med grova ord, som den lärt av hädaren. Då blanda sig två småfåglar, en rotgel och en sädesärta, i uppträdet och förfölja kajan från tak till tak. Kajan flyr ut ur byn och sätter sig på skorstenen till en hydda, I samma ögonblick skuttar en svart kanin framför huset och försvinner under gräset. Ett par dar senare får man veta att kajan är död. Den hade blivit ihjälslagen av några pojkar, som den förargat genom sin tjuvaktighet.

Emellertid tillbringar jag dagarna med arbete i min stuga. Men det ser ut som om makterna skulle ha undandragit mig sin gunst sedan någon tid. Ofta finner jag

vid mitt inträde luften tjock som vore den förgiftad, och då måste jag arbeta för öppen dörr och öppna fönster. Klädd i en grov kappa och en pälsmössa sitter jag och skriver vid bordet, kämpande mot mina så kallade elektriska attacker, som trycka hop bröstet och stinga ryggen på mig. Ofta tycker jag att någon står bakom min stol. Då riktar jag dolkstötar bakåt och inbillar mig bekämpa en fiende. Detta varar ända till klockan fem på aftonen. Om jag sitter kvar över denna timme, blir striden fruktansvärd, och med krafterna uttömda tänder jag min lykta och går ner till svärmor och barnet. En enda gång, då jag utsatt mig för dubbelt, ja tredubbelt korsdrag, emedan luften i min kammare trots ett öppet fönster stod tjock och kvävande, förlänger jag striden till klockan sex för att avsluta en uppsats i kemi. På en blombukett klättrar en Marie nyckelpiga, gul med svarta fläckar, de österrikiska färgerna; den känner för sig och söker komma ned. Slutligen släpper hon sig ner på mitt papper och gör tecken med vingarna alldeles som tuppen på kyrkan Notre Dame des Champs i Paris. Därefter kryper hon utmed kanten av manuskriptet, tar fäste på min högra hand och kravlar upp på den. Hon ser på mig och flyger därefter mot fönstret. Kompassen på bordet visar nordlig riktning.

Gott! tänker jag: till Norden alltså! Men i sakta mak och när jag får lust. Tills vidare stannar jag där jag är.

När klockan slagit sex finnes det ingen möjlighet mer att stanna kvar i detta spökhus. Okända krafter lyfta mig från stolen, och jag måste slå igen butiken.

På de dödas dag inemot klockan tre eftermiddagen är det solljust och lugnt väder. Innevånarnas procession med prästerna samt fanor och musik i spetsen skrider fram mot kyrkogården för att hälsa de hädangångna. Kyrkklockorna börja bingla och bångla. Då utbryter med ens, utan att något moln först visat sig på den blekblå himmeln, en storm. Fandukarna fladdra och smälla på sina stänger, de i processionen gående människors och kvinnornas kläder röras häftigt för vinden, virvlande dammoln höja sig, träden buga . . . Det är ett sannskyldigt underverk.

Jag är rädd för den instundande natten, och min mor är förberedd därpå. Hon har givit mig en amulett att bära omkring halsen. Det är en madonna och ett kors av

heligt trä, som utgjort del av en mer än tusenårig kyrkbjälke. Jag mottager den som en kostbar skänk, given av gott hjärta; men en återstod av mina fäders religion förbjuder mig att bära den om halsen.

Vid aftonmåltiden inemot klockan åtta, omkring den tända lampan, råder en olycksbådande stillhet i vår lilla krets. Ute är det kolmörkt, träden susa icke. Det är alltså moltyst. Då kommer en vindstöt, en enda, som tränger igenom fönsterspringorna och utstöter ett tjut likt ljudet av en mungiga. Och så är det slut.

Min mor kastar en förfärad blick på mig och trycker barnet i sin famn. Jag fattar på sekunden vad denna blick sade mig:

— Vik hädan, fördömde, och drag icke ned hämndens demoner över oskyldiga!

Allt störtar in omkring mig; den enda lycka som återstår, att få vara hos min dotter, drages undan mig, och under den sorgliga tystnaden säger jag i andanom mitt farväl åt livet.

Efter aftonvarden drager jag mig tillbaka i rosenröda kammaren, som är svart nu, och bereder mig till en nattlig strid, emedan jag känner mig hotad. Av vem? Jag vet icke, men jag utmanar den osynlige, han månde vara demonen eller den Evige, och går att brottas som Jakob med Gud.

Man klappar på dörren. Det är min mor, som har förkänning av en svår natt för mig och inbjuder mig att sova på soffan i salongen.

— Barnets närhet skall rädda dig!

Jag tackar henne, men försäkrar att ingen fara är för handen och att ingenting kan förfära mig, då samvetet är rent.

Hon säger god natt med ett småleende.

Jag ikläder mig stridsmanteln, mössan och stövlarna, fast besluten att sova påklädd, redo att dö som en tapper krigare, vilken ser döden djärvt i ögonen sedan han trotsat livet. Mot elvatiden börjar luften tjockna i rummet, och en dödlig ångest får makt med mitt mod. Jag går och öppnar fönstren. Ett luftdrag hotar att släcka lampan. Jag stänger! Lampan börjar sjunga, kvida, gnälla. Sedan blir det tyst.

Då höjer en hund i närheten veklagande tjut; det betyder begravningsång, enligt folksägnet.

Jag ser ut igenom fönstret: Karlavagnen synes i ensamt majestät. Där nere ligger

fattighuset, ett ljus är tänd och en gumma sitter böjd över sin stickning, inväntande befrielsen, kanske fruktande för sömnen och drömmarna.

Trött sträcker jag mig på sängen och försöker sova. Genast förnyas den gamla leken. En elektrisk ström söker mitt hjärta, lungorna upphöra att fungera, jag måste resa mig upp eller dö. Sittande på en stol, alltför utmattad för att orka läsa, stannar jag uppe, försänkt i slöhet, under en halvtimme.

Då beslutar jag mig för att gå ut och vandra tills morgonen inbryter. Jag går ned. Natten är mörk och byn sover, men hundarna sova icke, och på den förstas appell omringar mig hela flocken med vidöppna gap och lysande ögon samt tvinga mig taga till reträtten,

När jag åter kommit in och öppnat dörren till min kammare, kännes det som om rummet vore uppfyllt av levande och fientliga väsenden. Det är proppfullt, och jag tycker mig tränga igenom skocken när jag söker uppnå sängen, på vilken jag faller ner, resignerad, besluten att dö. Men i sista ögonblicket då den osynliga gamen kväver mig under sina vingar, släpar någon mig ur sängen, och furiernas jakt tar sin gång. Besegrad, slagen till jorden, bragt utom mig, lämnar jag slagfältet och ger vika för de osynliga i den ojämna striden.

Jag klappar på dörren till salen på andra sidan om korridoren. Min mor, som ännu är uppe och försänkt i bön, kommer och öppnar.

Uttrycket i hennes anlete i det ögonblick hon får syn på mig inger mig en djup fasa för mig själv.

— Vad önskar du, mitt barn?

— Jag önskar mig döden, och sedan att bli bränd, eller brännen mig hellre levande!

Ej ett ord vidare behövs; hon har förstått mig, och i det hon kämpar mot sin fasa, vinna medömkan och den religiösa barmhärtigheten överhand, så att hon med egen hand ställer i ordning soffan åt mig och därefter drar sig tillbaka i rummet innanför, där hon ligger med barnet.

Av en slump — alltid denna sataniska slump! — står soffan mitt för fönstret, och samma slump har velat att det ej finnes rullgardin, så att den svarta fönsteröppningen, som vetter åt nattedunklet, stirrar mig i ansiktet, och yttermera är det just genom detta fönster som vindstöten pep nu i kväll, då vi sutto till bords.

Maktlös sjunker jag ned på mitt läger, förbannande denna allestädes närvarande,

oundvikliga slump, som förföljer mig i den uppenbara avsikten att göra mig hemfallen åt förföljelsemani.

Fem minuters vila med ögonen fästa på den svarta fyrkanten, och det osynliga spöket smyger sig på min kropp, och jag stiger upp. Mitt i rummet blir jag stående i timmar som en staty . . . jag vet icke hur länge — förvandlad till pelarhelgon sover jag eller sover icke.

Vem är det som ger mig nya krafter att lida? Vem nekar mig att få dö och utlämnar mig i stället åt tortyr?

Är det han, livets och dödens herre, hos vilken jag väckt anstöt när jag vid läsningen av skriften »Om glädjen att dö» gjorde experiment med att dö och trodde mig mogen för det eviga livet?

Är jag Flegyas, dömd till Tartarens dödsvårda till följd av sitt övermod, eller Promethevs, straffad medelst den sargande örnen därför att han avslöjat makternas hemlighet för de dödlige?

(Vid nedskrivandet av detta erinrar jag mig den scen från Jesu pinohistoria, då soldaterna spottade honom i ansiktet och några kindpustade honom, medan andra slog honom med spön, sägande till honom: Kristus, profetera vem det var som slog dig!

Mina ungdomskamrater torde erinra sig den orgiastiska aftonen i Stockholm, då författaren till denna bok spelade soldatens roll . . .)

Vem det var som slog dig? Frågan utan svar, tvivlet, ovissheten, det hemlighetsfulla i saken, det är mitt helvete!

Må han avslöja sig, och jag vill brottas med honom, jag skall bjuda honom spetsen!

Men detta är just vad han undviker, för att slå mig med vansinne, gissla mig med det onda samvetet, som är tillräcklig drivfjäder för att söka fiender överallt. Fiender, det vill säga de som sårats av mitt onda viljande, så att varje gång jag uppsparar en fiende får mitt samvete en stöt.

Följande dag efter några timmars sömn väckes jag av min lilla Christines kvittrande röst, och allt är glömt; jag hängiver mig åt mina vanliga arbeten, som gå bra. Också trycker man genast allt som jag skriver, ett bevis på att mitt sunda

förnuft och min intelligens äro oskadda.

Emellertid utsprida tidningarna ett rykte om att en amerikansk forskare har uppfunnit en metod att förvandla silver till guld, vilket räddar mig från misstanken att vara en svartkonstnär, en dåre eller en charlatan. Min vän teosofen, som dittills har sänt mig penningeunderstöd, utsträcker då handen för att vinna mig för sin sekt.

I det han skickar mig madame Blavatskys »Secret Doctrine», döljer han icke huru angelägen han är att få veta min mening, vilket sätter mig å min sida i bryderi, då jag misstänker att våra vänskapliga förbindelser bero av mitt svar. The secret doctrine, detta orättmätiga tillgrepp av alla så kallade ockulta teorier, detta uppkok på alla nyare och äldre vetenskapliga kätterier, av noll och intet värde när författarinnan uttalar sina egna enfaldiga och inbilska meningar, intressant genom citaten ur föga kända författare, avskyvärt genom de medvetna och omedvetna bedrägerierna, genom historierna om tillvaron av mahatmer. Ett arbete av en gynander, som velat slå mannens rekord och ger sig min av att ha fällt till marken naturvetenskap, religion, filosofi och uppsatt en Isisprästinna på den korsfästes altare.

Med alla de förbehåll och den skonsamhet man är skyldig en vän låter jag honom förstå detta, i det jag säger ifrån att den kollektivistiska gudomen, karma, icke faller mig i smaken, och att jag av detta skäl ej kan ansluta mig till ett parti som förnekar en personlig Gud, den ende som tillfredsställer mina religiösa behov. Det är en trosbekännelse man avfordrar mig, och ehuru jag är övertygad om att mitt ord skall medföra en brytning och därmed följande indragning av mitt underhåll, talar jag rent ut.

Då förbytes den redlige och ädelsinnade vännen till en hämndens demon. Han slungar mot mig en bannlysning, hotar med de ockulta makterna, skrämmer mig med förtäckta anspelningar av klandervärd art och uttalar besvärjelser som en hednisk offerpräst. Han slutar med att instämma mig inför en ockult domstol och svär att jag aldrig skall glömma den 13 november.

Min belägenhet är pinsam, då jag förlorat en vän och hotas med nöd. Av en djävulsk slump inträffar följande mitt under vårt krig per post.

»L'Initiation» offentliggör en uppsats av mig, vari jag kritiserar det rådande astronomiska systemet. Tisserand, föreståndaren för Parisobservatoriet, dör några dagar efter uppsatsens offentliggörande. I ett anfall av upprymt lynne sammanställer jag dessa bägge fäktade och erinrar om att Pasteur dog dagen efter det min Sylva Sylvarum utsänts i bokhandeln. Min vän teosofen förstår icke

skämt, och lättrogen i högsta grad, kanske också mer initierad än jag i svartkonsten, låter han undfalla sig uttryckliga påståenden om att jag utövar förgöringskonster.

Man tänke sig min förskräckelse när efter det slutliga brevet, som lyktade vår korrespondens, den ryktbaraste av Sveriges astronomer dör av slag. Jag blev ängslig, och det med skäl. Att bli misstänkt för att bedriva trollkarlsfinter, det är livssak, och »varder han sjelf i thy dräpen, ligge ogild».

Till råga på min fasa: inom loppet av en månad avlida fem mer eller mindre kända astronomer, den ene efter den andre.

Jag kände fruktan för en fanatiker, som jag tillskrev en druids grymma sinnelag, förenat med de hinduiska trollkarlarnas föregivna makt att döda på avstånd.

Ett nytt helvete av ångestkval! Och från och med den dagen glömmar jag demonerna för att rikta alla mina tankar på de olycksbringande stämplingarna från teosoferna och deras påstådda indiska magiker, begåvade med otroliga krafter. Nu känner jag mig vara dömd till döden, och jag innesluter papper i förseglat konvolut med angivelse mot mina mördare för den händelse jag skulle drabbas av en plötslig död. Varefter jag avvaktar!

Tio kilometer längre österut invid Donau ligger den lilla staden Grein såsom distriktets huvudort. Nu mot slutet av november, då det redan är full vinter, berättar man mig att en främling från Zanzibar har slagit sig ned där i egenskap av turist. Detta är nog för att väcka alla ett sjukt sinnes farhågor och mörka föreställningar. Jag söker skaffa mig underrättelser om främlingen, om han verkligen är afrikan, vad han har i sinnet och varifrån han anlant.

Man kan ingenting utröna; en hemlighetsfull slöja omhöljer den okände, som spökar för mig dag och natt, och ur djupet av min nöd anropar jag, som alltjämt står kvar inom Gamla testamentets krets, den Eviges beskydd och hämnd mot mina fiender.

Davids psalmer uttrycka bäst min håg, och den gamle Jakob är min gud. Den åttiosjätte psalmen fäster sig företrädesvis i mitt sinne, och jag upprepar gång på gång:

»Gud, fräcka människor hava rest sig upp mot mig, och våldsverkarnes hop står efter mitt liv; de hava icke dig för ögonen.»

»Gör ett tecken med mig och låt det gå mig väl. Och må de, som hata mig, se med blygd, att du, Herre, hjälper mig och tröstar mig.»

Det är ett tecken jag utbeder mig, och märk, läsare, hur min bön snart blir hörd.

XI.

Den Evige har talat.

Vintern har kommit med gulgrå himmel, utan en solstråle under flera veckor; vägarna äro så smutsiga att man ej kan gå ut; trädens löv ruttna, hela naturen stinker, upplöst i förruttnelse.

Höstslakten har tagit sin början; hela dagarna höjas offrens skrin mot det skumma himlavalvet, och man trampar i blod och bland lik.

Det är dödande ledsamt, och min nedstämning meddelar sig åt de båda barmhärtighetssysstrar, vilka omhulda mig som sitt sjuka barn. Vad som ännu mer nedtynger mig är min fattigdom, som jag måste dölja, och de fåfänga försöken att använda en hotande nöd.

Man önskar att jag skall fara därifrån för min egen skull, emedan denna isolerade tillvaro är allt annat än naturlig för en man, och för övrigt äro de ense om att jag behöver en läkare.

Fåfängt väntar jag de behövliga pengarna från mitt fädernesland, och jag bereder mig att fly till fots, trampande stora landsvägen.

»Jag har blivit lik pelikanen i öknen; jag är som ugglan i dess ensliga tillhåll.»³⁶⁴

Min närvaro plågar mina släktingar, och vore det icke för min kärlek till barnet, skulle man ha kört bort mig. Nu när smutsen eller snön hindra henne att gå till fots ute i det fria, bär jag den lilla på mina armar längs vägarna, bestiger kullarna och klättrar uppför klipporna. Då förmana de gamla:

— Du får hjärtklappning, du ådrager dig lungsot på det här viset, du tar döden på dig.

— En skön död vore det!

Vi sitta vid middagsbordet den tjugonde november, en grå, kulen, vederstygglig

dag. Alldeles utbränd efter en sömnlös natt och upprepade nappatag med de osynliga, förbannar jag livet och klagar över att solen är borta.

Min mor har förutsagt, att jag icke skall bli frisk före kyndelsmässan, då solen kommer igen.

— Här är min enda solstråle, sade jag till henne och pekade på min lilla Christine mitt emot mig.

I samma ögonblick skingra sig de sedan veckor hopade molnen, och genom en rämna tränger ett ljusknippe in i salen och bestrålar mitt ansikte, bordduken, servisen . . .

— Titta på solen, pappa! Titta solen! utropar barnet och knäpper ihop händerna.

Jag reser mig, förvirrad, ett rov för de mest stridiga känslor.

En slump? Nej, säger jag till mig själv!

Undret, tecknet? Nej, det är för mycket för en misshaglig som jag, och den Evige befattar sig icke med jordmaskarnas små angelägenheter.

Och ändock stannar denna solstråle kvar i mitt hjärta som ett stort leende mitt i ansiktet på den missnöjde . . .

Under de två minuter, som jag behöver för att gå till min stuga, upptorna molnen sig gruppvis i de äventyrligaste former, och i öster, där slöjan undanlyfts, är himmeln grön, smaragdgrön som en äng mitt i sommaren.

Jag blir stående i min kammare och väntar på någonting obestämbar, men är försjunken i en ruese, som är fridfull och ej bemängd med fruktan.

Då dundrar ett åskslag, ett enda och utan föregående blix, över mitt huvud. Först blev jag rädd och avvaktade det vanliga regnet och ovädret. Men ingenting inträffar; ett fullständigt lugn råder, och allt är över.

Varför, frågar jag mig, har jag icke fallit ned och ödmjukat mig inför den Evige, som talat?

Därför att då den Allsmäktige värdigas tala till en insekt, och det med majestätisk iscensättning, känner insekten sig förstörd och uppblåst av en sådan heder, och högmodet viskar åt honom, att han måtte vara en särskilt utvald varelse. Rent ut sagt fann jag mig stå i jämnhöjd med den Evige, utgöra en integrerande del av hans personlighet, emanerad ur hans väsende, ett organ i hans organism. Han behöver mig för att uppenbara sig, i annat fall skulle han låtit åskan slå ihjäl mig på fläcken. Varav kom ett så omätligt högmod hos en

dödlig? Härstammar jag från seklernas början, då de upproriska änglarna förenade reste sig mot en härskare, som var nöjd med att råda över ett rike av slavar? Är det därför som min pilgrimsfärd på jorden gestaltat sig till ett gatlopp, där de uslaste bland de usla gottat sig åt att piska mig med spön, spotta på mig och smutskasta mig?

Det finns ju icke en av alla upptänkliga förödmjukelser, som jag icke har provat på; och likafullt växer alltjämt mitt högmod i direkt proportion till förnedringen. Vad är då detta? Jakob, som brottas med den Evige och utgår ur striden en smula lemmalytt, men medförande krigets äretecken. Job, ställd på prov och framhårdande i att rättfärdiga sig inför straff, som tillfogas honom oförskyllt.

Sedan jag skakats av så många osammanhängande föreställningar, tvingar tröttheten mig att släppa tag, och mitt uppblåsta jag sjunker ihop igen, förminskas, så att det som tilldragit sig reduceras till ett intet: ett åskslag i slutet av november!

Men ekot av åskdundret genljuder på nytt, och åter gripen av extas tar jag och öppnar bibeln på måfå, i det jag ber till Herren att han må tala högre för att jag skall förstå!

Min blick faller genast på följande vers ur Jobs bok:

»Vill du göra min dom om intet, vill du fälla mig för att själv få rätt? Haver du en arm såsom Gud, och *kan du låta tordönet ljuda såsom han?*»

Intet tvivel mera! Den Evige har talat!

— Evige! Vad vill du mig! Säg och din tjänare lyssnar därtill.

Intet svar!

Gott: jag ödmjucar mig inför den Evige, som har täckts ödmjuka sig inför sin tjänare. Men böja knä för folket och de mäktige? Aldrig!

På aftonen mottog min goda mor mig på ett sätt som ännu är mig gåtfullt. Hon betraktar mig i smyg, med en rannsakande blick som om hon ville utröna vilket intryck den majestätiska tilldragelsen har gjort.

— Hörde du?

— Ja! Det är egendomligt, åskan vintertid.

Åtminstone har hon slutat att tro mig vara en fördömd!

XII.

Helvetet lössläppt.

Emellertid, och för att bringa oreda i de riktiga föreställningarna om arten av den hemlighetsfulla sjukdom, som drabbat mig, utsprider ett nummer av »L'Événement» nedanstående notis:

»Den olycklige Strindberg, som kom hit till Paris med sitt kvinnohat, blev snart nog tvungen att ge sig av. Och sedan dess tiga hans likar, skräckslagna inför kvinnodömet's fana.» — »De vilja ej undergå samma öde som Orfevs, på vilken de tragiska bacchanterna sleto huvudet från kroppen . . .»

Det var alltså sant, att man hade lagt ut en snara där jag bodde vid rue de la Clef, och att detta mordförsök medförde som följer den sjuklighet, vars symptom ännu yppade sig. Och dessa kvinnor! Tydligen på grund av min artikel om de feministiska tavlorna av min kvinnodyrkande danske vän. Äntligen ett faktum, en påtaglig verklighet som befriar mig från alla de förskräckliga farhågorna för en sinnessjukdom.

Jag skyndade till min mor med den goda nyheten: se nu här att jag inte är galen!

— Nej, du är inte rubbad, bara sjuk, och läkaren råder dig att ta kroppsövningar, till exempel att hugga ved . . .

— Är det bra för kvinnorna, eller tvärtom?

Vi skiljas med denna alltför skarpa replik. Jag hade glömt att ett kvinnligt helgon likafullt förblir kvinna, det vill säga fiende till mannen.

Allt är glömt, ryssarne, Rotschildarne, svartkonstnärerna, teosoferna, till och med den Evige. Jag är offret, Job, den oförvitlige, och kvinnorna ha velat döda

sin Orfevs, författaren till Sylva Sylvarum, förnyaren av de döda naturvetenskaperna. Förvillad i en skog av ovissheter, skjuter jag åt sidan den nyfödda idén om ett övernaturligt ingripande av makterna i ett immateriellt syftemål, och jag glömmer att komplettera det nakna faktum, att man utfört ett attentat, med att söka rätt på upphovsmannen därtill.

Brinnande av begär att hämnas, gör jag utkast till en angivelseskrift ställd till polisprefekturen i Paris, en annan till Paristidningarna, då en väl anbragt omkastning i händelsernas lopp kommer och gör ett slut på det tråkiga dramat, som hotat att utmynna i en fars.

En gulgrå dag efter middagen omkring etttiden envisas min lilla Christine att få följa mig till min stuga, dit jag beger mig för att få min vanliga middagslur.

Omöjligt att stå emot, och jag ger vika för hennes böner.

När vi kommit dit upp, befäller min Christine fram pennor och papper. Vidare ger hon order om tavelböcker. Och jag måste gå henne tillhanda, förklara, rita.

— Inte sova, pappa!

Trött, utmattad, förstår jag icke varför jag lyder ett barn, men det finnes i hennes röst ett tonfall, som jag ej kan motstå.

Då drar en positivspelare till med en vals utanför dörren. Jag föreslår lillan att dansa med barnflickan, som har följt henne. Lockade av musiken komma grannens barn dit, och i min förstuga blir det en improviserad bal, sedan positivspelaren ombetts stiga in i köket.

Detta räcker en timme, och min nedslagenhet går sin kos.

För att förströ mig och stilla sömnbegäret tar jag bibeln, vilken tjänar mig som orakel, och öppnande den på måfå läser jag:

»Men Herrens ande vek ifrån Saul, och en ond ande från Herren kvalde honom. Och Sauls tjänare sade till honom! Se, en ond ande från Gud kväljer dig. Må vår herre tillsäga sina tjänare, som inför dig stå, att de uppsöka en man, som är kunnig i harpospel, på det att, när den onda gudsanden kommer över dig, han må spela med sin hand, att det må varda bättre med dig.»

En ond ande, det var just det jag misstänkte.

Men mitt under barnens förlustelser har min mor kommit för att söka lillan, och när hon får se att man håller bal, står hon där häpen.

Och hon förtäljer för mig, att just i denna timme har där nere i byn ett fruntimmer av bästa familj plötsligt blivit vansinnig.

— Hur betar hon sig då?

— Hon dansar, den gamla damen, dansar outtröttligt, klädd till brud, och inbillar sig vara Bürgers Lenore.

— Hon dansar, säger du? Och vidare?

— Hon gråter och fruktar att döden skall komma och hämta henne!

Vad som ökar det rysliga i situationen är att detta fruntimmer har bott i det lilla hus jag hyr, och att hennes man har dött där barnbalen nu pågår.

Förklaren detta, läkare, psykiatriker, psykologer! eller erkänna vetenskapens bankrutt!

Min lilla dotter har besvurit den onde, och anden, som jagats på flykten av oskulden, har rusat på den gamla kvinnan, som skröt med att vara fritänkare.

Spökdansen fortgår hela natten, och damen övervakas av väninnor, som värna henne mot dödens angrepp. Hon kallar det för döden, emedan hon förnekar tillvaron av onda andar. Emellanåt påstår hon till och med, att det är hennes avlidne make som plågar henne.

Min avresa är uppskjuten, men för att återhämta krafter efter de många sömnlösa nätterna flyttar jag och får ett sovrum i min tants våning på andra sidan om gatan.

Jag lämnar alltså den rosenröda kammaren. (Vilket egendomligt sammanträffande, att pinofängelset i Stockholm i den gamla goda tiden kallades Rosenkammaren!)

Första natten i ett lugnt och stilla rum, vars vitkalkade väggar äro fullsatta med tavlor föreställande manliga och kvinnliga helgon. Över min säng ett krucifix. Men andra natten börja andarne åter driva sitt spel.

Jag tänder ljusen för att tillbringa tiden med läsning. En olycksbådande tystnad råder, och jag hör mitt hjärtas slag. Då skakar mig ett litet buller som en elektrisk

gnista.

Vad är det?

En mycket stor spån, som bildat sig på stearinljuset, har fallit ned på golvet. Ingenting annat, men det anses vara ett dödsförebud i vårt land. Låt gå för döden då! Sedan jag läst en kvarts timme till, vill ja ta min näsduk, som jag dolt under långkudden. Den finnes ej där, men då jag söker, finner jag den på golvet. Jag böjer mig ned för att taga upp den. Någonting faller ner på mitt huvud, och då jag med fingrarna far igenom håret finner jag en »likspån» till.

I stället för att bli förskräckt, kan jag ej tillbakahålla ett leende, så löjligt förefaller mig äventyret.

Le åt döden! Huru kan detta vara möjligt om icke livet vore komiskt i sig självt? Så mycket bråk för så litet! Kanhända till och med att det i själens innersta gömmer sig ett obestämt medvetande om att allting här på jorden är blott en maskerad, är sken och gyckelbilder, och att gudarne roa sig åt våra lidanden.

Högt uppe, ovanför berget på vilket slottet är byggt, reser sig en klippa som behärskar de övriga och bereder utsikt över den infernoliknande hålvägen. Man kommer dit igenom en lund av kanske tusenåriga ekar, enligt sägen en druidlund, eftersom misteln ymnigt anträffas där, växande överallt på lindar och äppleträd. Ovanom denna park stiger vägen brant igenom en mörk granskog.

Flere gånger har jag försökt komma till toppen, men det hände alltid något oförutsett, som stötte mig tillbaka. Än var det en råbock, som bröt tystnaden med ett oväntat hopp, än en hare, som icke liknade någon vanlig hare, eller en vår fågel med sitt ängslande skri. Sista morgonen, dagen före min avresa, trotsade jag alla hinder, och efter att ha genomträngt den skumma, dystra granskogen, klättrar jag ända upp till toppen. Där hade man en präktig utsikt över Donaudalen och de steiermarkska alperna. Jag andas ut för första gången på länge, sedan jag lämnat den dunkla trattdalen nere i djupet. Solen upplyser nejden med dess oändliga horisonter, och alpernas vita kammar sammangå med molnen. Det är vackert som i himmelen! Måne jorden inrymmer både himmelen och helvetet, så att det icke finnes några andra ställen för straff och belöning? Kanske! Och säkert är, att då jag erinrar mig mitt livs skönaste ögonblick, minnes jag dem såsom himmelska, liksom de värsta förete sig såsom infernaliska.

Har framtiden ännu förbehållit åt mig timmar eller minuter av denna lycka, vilken icke låter sig köpas annat än genom bekymmer och ett någorlunda rent samvete?

Jag dröjer kvar där uppe, föga hågad för att åter stiga ned i smärtornas dal, och när jag går fram över bergplatån för att beundra jordens skönhet, märker jag att den avskilda klippan, som bildar själva spetsen, har av naturens hand uthuggits till en egyptisk sfinx. På jättens huvud ligger en stenhop, ur vilken uppsticker en käpp, prydd med ett stycke vitt lärft, som skall tjäna till flagga.

Utan att fråga mig vad denna ställning skall betyda, hemsökes jag av den enda, oemotståndliga föreställningen: Du måste taga flaggan med dig!

I trots av faran, som jag föraktar, stormar jag branten och erövrar flaggan. I samma stund tonar oväntat från sluttningen där nere mot Donau en bröllopsmarsch, som spelas och beledsagas av jubelsånger. Det är ett brudfölje, osynligt för mig, men igenkännligt på de vid giftermål obligatoriska bössskotten.

Tillräckligt barn i själen och nog olycklig för att kunna omsmälta till poesi de mest alldagliga och naturliga händelser, upptager jag detta såsom ett gott förebud.

Och ogärna, med långsamma fjät nedstiger jag till smärtornas och dödens, de sömnlösa nätternas och demonernas dal, där min lilla Beatrice väntar mig och misteln, som jag hade lovat henne; den grönskande kvisten, som växer mitt ibland snön och egentligen borde avtagas med guldskära.

Redan länge hade mormodern uttryckt sin önskan att se mig, vare sig för att åvägabringa en försoning eller av skäl, som måhända hade sin rot i det ockulta, eftersom hon är en klärvoyant och visionär. Under olika förevändningar hade jag uppskjutit besöket, men min svärmors avresa dit, som var utsatt till bestämd dag, tvang mig att fara och hälsa på den gamla för att säga henne farväl, antagligen det sista på denna sidan graven.

Den 26 november, en kall och klar dag, företaga min mor, barnet och jag pilgrimsfärden till Donau, där familjens stamgård är belägen.

Vi stiga ur vid värdshuset, och medan jag avvaktar min svärmors återkomst — hon har begett sig till sin mor för att anmäla mitt besök — strövar jag omkring på ängarna och i lunderna, som jag icke har sett sedan två år tillbaka. Minnena

nedtynga mig, och bilden av min hustru blandar in sig i allt. Och allt är skövlat av frosten och höstrusket; icke en blomma, icke ett grönt strå där, varest vi båda hade plockat alla vårens, sommarens och höstens blommor.

På eftermiddagen föres jag till den gamla, som bor i den till villan hörande paviljongen, den stuga där mitt barn föddes. Mötet försiggår städat utan hjärtlighet, och man tyckes ha väntat en scen i stil med den förlorade sonen, vilket bär emot för mig.

Jag inskränker mig till att återväcka minnena av ett försvunnet paradiset. Det är jag och hon som ha färgstrukit dörr- och fönsterposterna till ära för den lilla Christines ankomst till världen. Rosorna och skogsrevorna, som smycka fasaden, har jag med egen hand planterat. Stora trädgårdsgången har jag rensat med hackan. Men valnötsträdet, som jag planterat dagen efter Christines födelse, har försvunnit. »Livets träd», som man kallade det, är dött.

Tvenne år, två evigheter ha förflutit sedan avskedsord utbyttes mellan henne på flodstranden och mig på ångbåten, som förde mig till Linz på väg till Paris.

Vilkendera bär skulden för brytningen? Jo, jag som har mördat min kärlek och hennes. Farväl, vita hus i Dornach, törnenas fält, och rosornas! Farväl, Donau! Jag tröstar mig med den inbillningen att I icke voren annat än en dröm, kort liksom sommaren, ljuvare än verkligheten, som jag icke saknar.

Natten tillbringa vi på värdshuset, där min mor jämte barnet på min enträgna begäran har tagit nattkvarter för att beskydda mig mot dödens tillbud, vilka jag har förutkänt genom det sjätte sinne, som utbildats under inflytande av marter under sex månader i följd.

Klockan tio på kvällen kommer en vindstöt och ruskar på min dörr, som går utåt korridoren. Jag fäster den med tråkilar. Ingenting hjälper, den fortfar att skaka.

Därefter sjunger det i fönstren, och kaminen tjuuter som en hund, hela huset gungar som ett fartyg.

Jag kan icke sova, och än är det min mor som jämrar sig, än den lilla som gråter.

På morgonen kommer min mor ut alldeles matt efter den sömnlösa natten och annat, som hon döljer för mig, och hon säger:

— Res, mitt barn; jag har fått nog av detta os från helvetet!

Och jag reser, till Norden, på pilgrimsfärd, för att uthärda fiendens eld å en annan station på försoningens väg.

XIII.

Pilgrimsfärd och försoning.

Det finnes 90 städer i Sverige, och till den som jag avskyr mest ha makterna dömt mig.

Jag börjar med att besöka läkarne.

Den förste påstår att jag lider av nevrasteni; den andre har klart för sig att det är angina pectoris; den tredje paranoia, således sinnessjukdom; den fjärde emfysem . . . Detta är till fyllest för att jag kan känna mig skyddad mot att inspärras på dårhus.

Emellertid måste jag för att få existensmedel skriva artiklar i en tidning. Men varje gång jag slår mig ned vid bordet för att fatta pennan, är helvetet löst. Nu har man hittat på en ny fint för att göra mig galen. Så fort jag tagit in på hotellet, utbryter ett larm, överensstämmande med det vid rue de la Grande Chaumière i Paris; man går med släpande steg och flyttar på möbler. Jag byter om rum, byter om hotell, bullret finns där ändå ovanför mitt huvud. Jag går på källare; knappt har jag valt en plats i matsalen förr än oväsendet börjar. Och väl att märka, jag frågar alltid de närvarande om de höra samma buller som jag; man svarar alltid ja och ger en motsvarande beskrivning därpå. 179

Alltså är det inte någon hörselhallucination; överallt en planlagd intrig, säger jag till mig själv. Men en dag, då jag oförhappandes inträder i en skomakarebutik, begynner bullret i samma ögonblick. Alltså ingen överlagd intrig! Det är djävulen! Jagad från det ena hotellet till det andra och överallt förföljd genom elektriska trådar, som nå ända till kanten av min säng, överallt anfallen av dessa elektriska strömmar, som lyfta mig ur stolen och ur sängen, förbereder jag ett självmord efter konstens regler.

Det är det rysligaste väder ute, och min sorgsenhet söker jag skingra genom dryckeslag bland vänner.

En dag då jag var bragt till förtvivlan, efter en bacchanal kvällen förut, har jag just slutat min morgonfrukost på rummet. Brickan med servisen står kvar på bordet, och jag vänder ryggen åt den. Ett klanglöst buller drar min uppmärksamhet dit, och jag ser att en kniv har fallit ned på golvet. Jag tar upp den och lägger den aktsamt så, att intet skall kunna inträffa. Den lyftes upp av sig själv och faller.

Elektricitet är alltså med i spelet!

Samma morgon sitter jag och skriver ett brev till min svärmor, vari jag klagar över det dåliga vädret och över livet i allmänhet. Vid dessa ord: »jorden är smutsig, havet är smutsigt, och från himmeln regnar det gyttja . . .», tänke man sig min överraskning, då jag ser en droppe kristallrent vatten falla ned på papperet!

Ingen elektricitet! Underverk!

På aftonen, fortfarande vid skrivbordet, skrämmer jag av ett buller från det håll där kommoden står. Jag ser efter och märker att en vaxduk, som jag begagnar vid morgonbaden, har fallit ned. Då hänger jag, för att kontrollera saken, upp duken igen på ett särskilt sätt, som gör att den omöjligt kan falla.

Den faller ändå!

Vad är det?

Nu rikta mina tankar sig åter på ockultisterna och deras hemliga förmåga till varjehanda.

Jag beger mig från staden, medförande min skriftliga angivelse, och far till Lund, där gamla vänner, läkare, psykiatriker, till och med teosofer, bo, på vilkas bistånd jag räknar för min timliga frälsning.

Varför och hur har jag drivits att slå mig ned i denna lilla universitetsstad, beryktad såsom en relegations- eller botgöringsort för Uppsalastudenter, som festat för mycket till nackdel för sin kassa eller sin hälsa? Är det ett Canossa, varest jag bör avsvärja mina villomeningar inför denna ungdomsskara, som en gång har kallat mig sin banérförare, det var mellan 1880 och 1890? Jag vet väl hurudan situationen är, och att jag är lyst i bann av flertalet bland professorerna såsom en ungdomens förförare; att fäder och mödrar frukta för mig som för hin onde.

Därtill kommer att jag har ådragit mig personlig fiendskap här; jag är skuldsatt här, och det under omständigheter, som kasta en mindre vacker dager på min karaktär; här bor Popoffskys svägerska med sin man, och som båda intaga en framskjuten plats i societeten, äro de i stånd till att skaffa mig besvärliga fiender på halsen. Här finnas till och med släktingar, som förnekat mig, vänner som sagt upp bekantskapen och blivit mina fiender. Det är med ett ord den mest illa valda plats för en vistelse i lugn och ro; det är helvetet, men konstruerat med en mästertlig följdriktighet och en gudomlig sinnrikhet. Det är här jag har att tömma kalken och återförena ungdomen med de vredgade makterna.

Av en tillfällighet, som för resten är ganska pittoresk, har jag nyligen köpt mig en modern kappa med krage och kapuschong, loppbrun till färgen och liknande kapucinermunkarnas kåpa. I botgöraredräkt gör jag alltså mitt återinträde i Sverige efter sex års landsflykt.

Omkring år 1885 bildades i Lund en studentförening, som kallade sig »De unga gubbarne», och vars litterära, vetenskapliga och sociala intressen kunde översättas med dess lösen, radikalism. Programmet, som anknöt sig till de moderna idéerna, var först socialistiskt, därefter nihilistiskt för att slutligen utmyнна i en allmän upplösningens anda, en fin-de-sièclestämning, med anstrykning av satanism och dekadans.

Partiets chef och den tappreste bland paladinerna, en mångårig vän till mig, vilken jag dock ej nu träffat på tre år, kommer och hälsar på mig.

Klädd som jag i en kåpa, men grå som franciskanermunkarnes, ter han sig åldrad, avmagrad, med ynkelig uppsyn, och berättar mig sin historia genom sin blotta fysionomi.

— Även du?

— Ja! Det är ute med det där, nu!

Då jag vill bjuda honom ett glas vin, presenterar han sig som absolutist, vilken icke mer smakar något starkt!

— Och De unga gubbarne?

— De ha dött, kommit på utförsbacken, blivit brackor, inregistrerats i det fördömda samhället.

— Canossa?

— Canossa över hela linjen!

- Det är således någonting providentiellt i att jag har kommit hit?
 - Providentiellt! Det är just rätta ordet.
 - Makterna alltså erkända i Lund?
 - Makterna förbereda sin återkomst.
 - Kan man sova om nätterna här i Skåne?
 - Inte just! Alla människor klaga över att de ha maran, bröstbeklämning, affektioner åt hjärtat.
 - Så lägligt jag då har kommit, eftersom detsamma just är fallet med mig.
-

Vi ha samspråkat ett par timmar om de underliga saker som nu inträffa, och min vän har berättat mig sällsamma händelser, för vilka än den ene, än den andre råkat ut, och såsom en sammanfattning uttalar han det förmenande att den nuvarande ungdomen går och väntar på något nytt.

— Man åstundar en religion; en försoning med makterna (det är just ordet), ett närmande till den osynliga världen. Det naturalistiska skedet var kraftigt och bördigt, men har nu tjänat ut sin tid. Det finnes ingenting att anmärka mot den rörelsen, ingenting att ångra, eftersom makterna ha så velat, att vår väg skulle gå fram därigenom. Ett experimenterande skede, där experimenten med negativt resultat ha bevisat fåfängligheten av vissa teorier, som ställts på prov. En Gud, okänd tills vidare, vilken utvecklar sig och växer, uppenbarar sig tid efter annan och dessemellan tyckes lämna världen åt dess öde, likt åkerbrukaren som låter dårrepet och vetet frodas ända till skörden. För varje gång som han uppenbarar sig har han ändrat åsikter och börjar sin nya styrelse med att införa förbättringar, framgångna ur praktiken.

Religionen skall sålunda återkomma, men under andra former, och en kompromiss med de gamla religionerna synes icke vara möjlig. Det är icke ett reaktionsskede som förestår, det är icke ett återvändande till det som har levat ut, det är framåtskridandet mot någonting nytt!

Vad för nytt? Vi få se!

Mot slutet av vårt samtal slungar jag ut en fråga såsom man skjuter en pil mot molnen.

— Känner du till Swedenborg?

— Nej! Men min mor har hans arbeten, och det har till och med hänt henne underbara saker . . .

Från ateism till Swedenborg tycks det bara vara ett steg!

Jag ber att få låna Swedenborgs skrifter, och min vän, denne Saulus bland de unga profeterna, tar med sig till mig *Arcana Coelestia*. Och han tar också med sig en ung man, som blivit benådad av makterna, ett underbarn, som berättar mig ett sitt livsäventyr, vilket är endast alltför likt mina, och då vi jämföra våra vedermodor, går ljuset upp, och vi vinna befrielse med bistånd av Swedenborg.

Jag hembär tack åt försynen, som sänt mig till denna föraktade småstad för att där försona min skuld och bliva frälst.

XIV.

Återlösaren.

När Balzac hade gjort mig bekant med min sublime landsman Emanuel Swedenborg, denna Nordens Buddha, i sin bok »Séraphita», hade han lärt mig känna den evangeliska sidan hos profeten. Nu är det lagen som slår mig, krossar och befriar mig.

Genom ett ord, ett enda, uppgår ljuset i min själ och skinrar farhågorna, de fruktlösa grubblerierna om inbillade fiender, elektriker, utövare av svarta magien, och detta lilla ord var *Ödeläggelse*. Allt det som vederfarits mig återfinnes hos Swedenborg; hjärtångesten (angina pectoris), bröstbeklämningen, hjärklappningen, vad jag kallade den elektriska gördeln, allt finnes där, och sammanfattningen av dessa företeelser bildar den andliga luttringen, känd redan av aposteln Paulus och omnämnd i breven till Korintierna och Timoteus. »Jag har dömt, att den, som så bedrivit, han skall överlämnas åt Satan till köttets fördärv, på det att anden må bliva frälst på Herren Jesu dag.» — »Och bland dessa äro Hymeneus och Alexander, vilka jag har överlämnat åt Satan, på det att de genom denna tuktan skulle lära sig att icke mera försmäda.» 185

Vid läsningen av Swedenborgs drömmar 1744, året innan hans förbindelser med den osynliga världen togo sin början, upptäcker jag att profeten har undergått samma nattliga tortyr som jag själv på senare tider lidit, och i sanning slående är därvid den fullkomliga överensstämmelsen i symptomen, vilken icke lämnar något tvivel övrigt angående arten av den sjukdom som träffat mig. I Arcana Coelestia förklarades gåtorna från dessa sista två år, och det med en så mäktig detaljtrohet, att jag, ett barn av det berömda nittonde århundradets senare del, därifrån hämtat en orubblig övertygelse om att helvetet finnes till, men här på jorden, och att jag nyligen genomgått det.

Swedenborg förklarar för mig orsaken till min vistelse på Saint-Louis-sjukhuset, och det sålunda: alkemister angripas av spetälska och få kliande sårskorpor likt

fiskfjäll. Det var den obotliga hudsjukdomen.

Swedenborg uttolkar betydelsen av de hundra bekvämlighetshusen i hotell Orfila; det är exkrementhelvetet. — Sotaren, som min lilla flicka såg i Österrike, finns där också: »Bland andarne urskiljer man sådana som kallas sotare, därför att de i själva verket hava ansiktet nedrökt och uppträda klädda i mörk sotfärgad dräkt — — — En av dessa sotareandar kom till mig och låg åt mig enträget att jag skulle fälla förböner för att han måtte bliva insläppt i himmelen; 'jag tror mig icke,' sade han, 'ha gjort något varmed jag förtjänat bliva utesluten därifrån: jag har bannat jordinnevånarne, men jag har låtit undervisning följa på snubborna och agan . . . '»

»De sedeväktande, tuktande eller undervisande andarne fästa sig vid hans vänstra sida i det de luta sig mot ryggen och granska där hans minnes bok och läsa däri hans gärningar, ja till och med hans tankar; ty när en ande insmyger sig hos människan, tager den hennes minne i besittning. När de se någon dålig handling eller avsikt att göra något ont, straffa de henne därför genom en smärta i foten, i handen (!) eller omkring magtrakten, och de göra det med en ojämförlig färdighet. En rysning bebådar deras ankomst.»

»Förutom smärtor i lemmarna begagna de en smärtsam beklämning omkring naveln, likasom förorsakad av en stickande gördel; kvävningar åt bröstet tid efter annan, vilka drivas ända till ångest; avsmak för all annan föda än bröd, under några dagar . . . »

»Andra andar försöka intala mig motsatsen mot vad läroandarne sagt mig. Dessa motsägelseandar hade på jorden varit människor, förvista ur samhället på grund av sin brottslighet. Man känner deras annalkande på en fladdrande låga, som tyckes sänka sig framför ens ansikte; de taga plats nedanför ryggen på människan, varifrån de låta sig förnimmas åt lemmarna till.»

(Dylika fladderlågor eller gnistor ha visat sig för mig två gånger, och alltid i upproriska stunder, då jag förkastade allting såsom tomma drömmar.)

»De predika att man icke skall sätta tro till vad läroandarne ha sagt i överensstämmelse med änglarna, och att man icke skall lämpa sin vandel efter den undervisning man åtnjutit av dem, utan leva i allsköns självsvåld och frihet, efter eget behag; vanligen infinna de sig när de andra försvunnit; människorna känna vad de gå för och bry sig föga om dem, men lära sig dock därigenom vad det goda och det onda är, ty man förvärvar kännedom om det godas beskaffenhet genom dess motsats; och varje begrepp eller idé om en sak bildas genom reflexion, som går ut på åtskillnader, hämtade från motsatser, vilka skärskådas på

olika sätt och ur olika synpunkter.»

Läsaren torde erinra sig de människoansikten, liknande antika marmorskulpturer, som jag såg bildade av mitt vita örngottsvar i hotell Orfila. Där om säger Swedenborg:

»Två kännemärken yppa för dem, att de (andarne) äro hos en människa; det ena är en gammal man med vitt ansikte; detta tecken förkunnar för dem, att de alltid böra säga sanningen och endast göra det rätta . . . Jag har själv sett detta antika människohuvud . . . Skinande vita och mycket sköna anleten, i vilka på en gång redlighet och blygsamhet framstråla.»

(För att icke göra läsaren rädd har jag med flit dolt, att allt det jag här ovan citerat har avseende på inbyggarna å planeten Jupiter. Döm om min överraskning då jag en dag i våras fick i handen en tidskrift, som återgav Swedenborgs hus på planeten Jupiter, ritat av Victorien Sardou. Till en början: varför just Jupiter? Vilket säreget sammanträffande! Och har franska scenens lagerkrönte mästare lagt märke till att vänstra fasaden, betraktad på tillräckligt avstånd, bildar ett antikt människoansikte? Detta ansikte liknar mitt örngottsvars! Men på Sardous teckning finns det flere människosilhuetter, danade av konturerna. Har månne mästarens hand förts av en annan hand, så att han har givit oss mer än han medvetet haft klart för sig?)

Var har Swedenborg sett dessa helveten och dessa himlar? Är det visioner, intuitioner, inspirationer? Jag vet knappast, men motsvarigheten mellan hans helvete och Dantes samt grekisk-romerska och germanska mytologiernas gör mig böjd för att tro, det makterna alltid betjänat sig av i det närmaste överensstämmande medel för sina avsiktens förverkligande. Och makternas avsikter? Människotypens fullkomnande, framalstrandet av den överlägsna människan, *der Übermensch*, insatt i sin värdighet av Nietzsche, detta tuktoppö, som i förtid blev utslitet och kastat på elden.

Det ondas problem uppställer sig då åter, och Taines sedliga indifferentism faller till jorden inför de nya kraven.

Demonerna följa som en konsekvens därav. Vad äro demonerna för något? Så snart som vi ha erkänt odödligheten, äro de döda ingenting annat än överlevande, som fortsätta sina förbindelser med de levande. De onda genierna äro följaktligen icke elaka, eftersom deras mål är ett gott, och det vore bättre att

använda Swedenborgs ord, tuktoandar, för att avlägsna fruktan och förtvivlan.

Djävulen som autonom personlighet och jämlike med Gud torde ej finnas till, och den ondes oförnekliga uppenbarelser i traditionell gestalt torde vara endast en skräckbild, frammanad av försynen, den enda och goda, som förfogar över en omätlig tjänarskara, sammansatt av hädangångna.

Trösten eder därför, och våren stolta över den nåd som beviljas eder, I alle som ären bedrövade och hemsökens av sömnlöshet, maran, syner, ångest och hjärklappning! Numen adest! Gud vill hava er!

XV.

Vedermödor.

Sålunda internerad i denna lilla musernas stad utan förhoppning att slippa ut, genomkämpar jag det fruktansvärda slaget mot fienden, mitt själv.

Varje morgon då jag tar min promenad på vallen under lönnarna, erinras jag av det ofantliga röda dårhuset om den fara jag undgått och om framtiden i händelse av återfall. Swedenborg har, genom att upplysa mig angående rätta beskaffenheten av de fasor som tillstött under sista året, befriat mig från elektriskerna, svartkonstnärerna, förgörarne, de avundsamma guldmakarne, och angående den befarade galenskapen. Han har anvisat mig den enda vägen till räddning: att söka demonerna i deras hålor, inom mig själv, och att döda dem genom . . . ånger. Balzac har såsom profetens adjutant lärt mig i sin Séraphita att »samvetskvalet är en vanmäktig känsla hos den, som kommer att åter beträda förvillens väg. Ångern ensam är en styrka, den gör ett avgörande slut på allt.»

Alltså ångern! Men är det icke att jäva försynen, som hade utkorat mig till sitt plågoris; är det icke att säga till makterna: I haven illa lett mina öden; I haven låtit mig födas med en kallelse till att bestraffa, att kullslå avgudabilder¹⁹¹, att anstifta uppror, och sedan undandragen I mig ert beskydd och låten mig stå där till ett åtlöje och återkalla vad jag förkunnat. Krypa till korset, göra avbön! Det är för galet med en sådan circulus vitiosus! vilken jag för resten har förutsett i mitt tjugonde år, då jag diktade mitt skådespel Mäster Olof, som blivit mitt eget livs tragedi. Vad tjänar det till att ha framsläpat en mödosam tillvaro under trettio år för att genom erfarenheter vinna det, som jag i förväg hade fattat i begrepp? I min ungdom var jag en uppriktigt troende, och I han gjort mig till fritänkare. Från fritänkare han I gjort mig till ateist; från ateist till religiös. Inspirerad av humanitära idéer har jag rosat socialismen. Fem år senare han I bevisat för mig det orimliga i socialismen. Allt som hänfört mig han I gjort ogiltigt! Och antaget att jag överlämnar mig åt religionen, så är jag viss på att I inom tio år skolen

vederlägga religionen.

Frestas man icke tro, att gudarne skämta med oss dödliga, och att det är därför som vi medvetna spefåglar kunna skratta i de plågsammaste ögonblicken av vårt liv!

Huru kunnen I begära att man skall taga på allvar det som visar sig vara ett jättelikt skämt?

Jesus Kristus, Frälsaren, vad är det som han har frälsat? Se på de mest kristna av alla, våra skandinaviska »läsare», dessa bleka, elaka, skräckslagna figurer, som ej kunna le och ha utseende av besatta. De tyckas bära demonen i sitt hjärta, och lägg märke till huru de flesta av deras ledare slutat i fängelse som missdådare. Varför har deras Herre överlämnat dem åt fienden?

Är religionen ett straff, och är Kristus en hämnande ande?

Alla gamla gudar ha förvandlats till demoner i en påföljande tid. De olympiska blevo onda andar, Oden, Tor, Djävulen i egen person, Promethevs-Lucifer, Ljusbringaren, degenererad till Satan. Förhåller det sig så (Gud förlåte mig!), att även Kristus omgestaltats till demon? Han är en dödare av förståndet, av köttet, av skönheten, glädjen, mänsklighetens renaste tillgivenhetskänslor. En dödare av dygder: frimodigheten, tapperheten, äran, kärleken och barmhärtigheten!

Solen skiner, vardagslivet går sin gilla gång, arbetarnas buller stämmer sinnena till glädje. Det är i sådana ögonblick som upprorsmodet stegrar sig, och som man slungar sin utmaning, sina tvivel mot himmelen.

Men om natten falla tystnaden och ensligheten över en, övermodet skingras, hjärtat slår hörbart och bröstet beklämmas. Då, fall på knä i törnhäcken utanför ditt fönster; gå och sök läkare eller få fatt på en kamrat som vill sova i samma rum som du!

Träd in ensam nattetid i din kammare, och du skall finna någon där före dig. Du ser honom icke, men du känner hans närvaro. Gå till hospitalet och rådfråga psykiatern; han skall säga dig varjehanda om nevrasteni, paranoia, angina pectoris och så vidare, men han skall aldrig bota dig.

Vart gå I då, I alle som liden av sömnlöshet, som vandren omkring på gatorna och vänten på soluppgången?

Världskvarnen. Guds kvarn, det är två uttryck som kommit i omlopp.

Han I hört den där susningen i öronen, vilken liknar bullret från en vattenkvarn?

Han I märkt under tystnaden nattetid eller till och med på ljusa dagen, huru minnena från ert förflutna liv återuppväckta röra på sig, ett i sänder eller gruppvis. Alla felsteg som du begått, alla förbrytelser, alla dumheter; de jaga upp blodet i örsnibbarna på dig, kallsvetten i håret, rysning utefter ryggraden. Du återupplever ditt genomlevda liv ända från födelsen till den dag som inne är; du lider ännu en gång alla genomlidna lidanden, du sväljer alla de kalkar du så ofta tömt till dräggen; du korsfäster ditt skelett när det icke mer finnes något kött att korsfästa; du bränner å bålet din själ, när hjärtat är lagt i aska.

Du känner till detta?

Det är Herrens kvarn, som mal långsamt, men mal fint — och svart! Du är upplöst i stoft, och du tror att det är slut med dig. Nej då, det skall börja om igen, och man låter dig åter gå igenom kvarnen! Känn dig lycklig! Det är helvetet här på jorden, erkänt av Luther, vilken skattar såsom en särskild nåd att varda pulvriserad på denna sidan om empyrén.

Känn dig lycklig, och var tacksam därtill!

Vad är att göra? Ödmjuka sig!

Men ödmjukar du dig inför människor, skall deras högmod väckas därav, enär de då tro sig vara bättre än du, huru stor än deras brottslighet må vara.

Ödmjuka sig inför Gud, alltså? Men det är en skymf mot den Högste att neddraga honom till att vara en plantageägare, som härskar över slavar!

Bed! Vad? Vilja tillvälla sig rätt att tumma på den Eviges vilja och rådslut, att på inställsamhetens och kryperiets väg få honom att ändra dem!

Jag söker Gud, men finner djävulen. Det är vad som vederfarits mig.

Jag har gjort bot, jag har bättrat mig, och så snart jag börjat omsula min själ, måste jag å nyo sätta på en lapp. Sätt dit nya klackar, och ovanlädret spricker. Det är att immerfort börja om på nytt.

Jag lägger bort starka drycker och kommer hem nykter vid niotiden på aftonen för att förtära mitt glas mjölk. Rummet är fullproppat med alla slags demoner, som rycka mig ur sängen och kväva mig under täcket. Om jag går hem rusig omkring midnatt, somnar jag in som en ängel och vaknar kry som en liten gud, med krafter att arbeta som en galärslav.

Jag undviker kvinnor, och osunda drömmar komma över mig om natten.

Jag vänjer mig vid att tänka idel gott om mina vänner; jag anförtror dem mina hemligheter, mina pengar; och jag blir bedragen. Då jag förtörnas över en trolöshet, är det alltid jag som får uppbära straffet.

Jag försöker att älska människorna i klump; jag gör mig blind för deras fel, och med en gränslös långmodighet förlåter jag nedrigheterna, bakdanteriet; men en vacker dag finner jag mig gjord till medbrottsling. Då jag drar mig från en sällskapskrets, som jag finner vara dålig, anfäktas jag genast av ensamhetskänslans demoner, och när jag söker mig bättre umgängesvänner, råkar jag in bland de värsta. Än mera, sedan jag segrat över mina dåliga böjelser och genom avhållsamhet uppnått en viss grad av hjärtefrid, erfar jag en självbelåtenhet, som höjer mig över min nästa, och detta är dödssynden, egenkärleken, vilken genast drar straff över sig.

Huru förklara det faktum, att varje lärospån i dygden följes av en ny last?

Swedenborg löser knuten i det han yttrar, att lasterna äro straff som åläggas människor för synder av en högre ordning. Sålunda dömas de maktlystna till det sodomitiska helvetet; medgivet att teorien innebär sanning, måste vi underkasta oss våra laster och njuta av de åtföljande samvetskvälerna såsom en avgift erlagd vid kassaluckan. Följaktligen: att söka dygden är liktydigt med att rymma från fängelset och plågorna. Det är detta som Luther har velat säga i sin XXXIX:de artikel mot den påvliga bannlysningsbullen, vari han förkunnar, att »Själarna i skärselden synda oupphörligen därför att de söka friden och undvika pinorna».

Likaså i XXXIV:de artikeln: »Att slåss mot turkarna är ingenting annat än att göra uppror mot Gud, som genom turkarna tuktar oss för våra synder.»

Det är alltså klart att »alla våra goda gärningar äro dödssynder» och att »världen måste vara brottslig inför Gud och måste veta, att ingen förtjänar rättfärdiggörelse annat än genom nåden».

Lidom alltså utan att hoppas på en enda varaktig glädje i detta livet, eftersom vi, mina bröder, redan äro i helvetet.

Och anklagom icke Herren om vi se små oskyldiga barn lida. Ingen kan veta

varför; men den gudomliga rättvisan låter oss ana, att det är på grund av brott, begångna före ankomsten till denna värld. Glädjom oss åt marterna, som äro lika många betalda skulder, och låtom oss tro att det är av ren barmhärtighet som vi hållas i okunnighet om de ursprungliga orsakerna till våra kval.

XVI.

Vartåt pekar vår väg?

Sex månader ha förrunnit, och jag promenerar ännu på vallen. I det jag låter blicken irra över hospitalet och spanar efter havets blåa strimma i fjärran, tycker jag mig spana efter den nya tiden, som skall komma, den nya religionen som världen drömmer om.

Den skumma vintern är jordad, fälten grönska, träden stå i blom, näktergalen sjunger i observatorieträdgården, men vinterns sorgsenhet tynger på vårt sinne, emedan det har förekommit så många olycksbådande tilldragelser, så många oförklarliga saker, som oroat de mest otrogna. Sömnlöshetsfallen ökas, nervkriserna mångfaldigas, osynliga uppenbarelser ha blivit en vanlig sak, och det sker verkliga under. Man väntar på någonting.

En ung man kommer och besöker mig.

— Vad skall man göra för att få sova lugnt om natten?

— Vad har hänt?

— Min själ jag det kan säga, men jag har fått avsky för mitt sovrum, och jag flyttar i morgon dag.

— Unge man, ateist och naturalist, vad har hänt?

— Det är ju själva fan, att när jag kom hem och öppnade dörren i natt, fattade någon mig i armen och ruskade mig.

— Alltså fanns det någon i er kammare.

— Det gjorde så tusan heller. När jag tände på ljusen, kunde jag ej upptäcka

någon där inne.

— Unge man, det finns någon, som man inte kan se vid stearinljus.

— Vad skulle det vara då?

— Det är den osynlige, unge man! Har ni tagit in sulfonal, bromkalium, morfin, kloral?

— Jag har försökt med allt!

— Och den osynlige rymmer icke fältet. Gott: ni vill sova lugnt om natten, och ni kommer och ber att få veta medlet därtill! Hör på, unge man, jag är ingen läkare, inte heller någon profet; jag är en gammal syndare, som gör bot. Begär inga predikningar och inga profetior av en rövare, som behöver all sin lediga tid till att läsa lagen för sig själv. Jag har verkligen lidit av sömnlösa nätter och armruskningar; jag har slagits öga mot öga med den osynlige och jag har till slut fått tillbaka min sömn och återvunnit hälsan. Vet ni hur det har gått till? Gissa!

Den unge mannen gissar vad jag menar, och han slår ned ögonen.

— Ni har gissat det! Gack då i frid och sov gott!

Ja väl, jag måste tiga och låta folk gissa, ty i samma ögonblick jag understode mig att spela predikaremunk, skulle man vända mig ryggen.

En vän frågar mig:

— Vartåt pekar vår väg?

— Det kan jag inte säga, men för mig personligen ser det ut som om korsets väg skulle återföra mig till *mina förfäders tro*.

— Katolicismen?

— Det ser så ut! Ockultismen har fyllt sin roll genom att på vetenskaplig väg förklara underverken och demonologien. Teosofien, religionens förelöpare, är utlevad efter att ha återupprättat världsordningen, som straffar och belönar. Karma skall förvandla sig till Gud, och mahatmerna skola avslöja sig såsom pånyttfödda makter, såsom tuktoandar (demonerna) och läroandar

(ingivelseandarna). Buddhaismen, som prisas av det Unga Frankrike, har infört resignationen och en dyrkan av lidandet, vilken leder direkt till Huvudskalleplatsen.

Vad beträffar min hemlängtan till Moderkyrkans sköte, är det en lång historia, som jag skulle vilja förtälja i kort sammandrag.

I det att Swedenborg lärt mig, hurusom det icke är tillåtligt att övergiva sina fäders religion, har han riktigt avkunnat domen över protestantismen, som utgör ett förräderi mot modren. Eller bättre sagt: protestantismen är en bestraffning, som ålagts Nordens barbarer; protestantismen är landsflykten, den babyloniska fångenskapen, och återkomsten tyckes stunda, återkomsten till det utlovade landet. De ofantliga framsteg, som katolicismen gjort i Amerika, i England och Skandinavien, profetera om den stora försoningen; däri inbegripen den grekiska kyrkan, som på senaste tiden räcker ut handen mot Västerlandet.

Där ha vi socialisternas dröm om återupprättandet av Västerlandets Förenta stater, men tolkad i andlig mening. Nu ber jag er icke tro, att det är politiska funderingar som återföra mig till romerska kyrkan. Det är icke jag som har sökt katolicismen: det är den som har smugit sig på mig efter att ha förföljt mig i årtal. Mitt barn, som uppfostrats till katolik, och det mot min vilja, har lärt mig hur vacker en kult är, som bevarats oskadd alltifrån sin uppkomst, och jag har alltid föredragit originaler framför kopior. Min förlängda vistelse i min dotters hemland har kommit mig att beundra uppriktigheten av ett religiöst liv, som yttrar sig i handling. Lägg härtill vistelsen på Saint-Louis-sjukhuset, och slutligen vad som hänt mig de sista månaderna.

Efter denna överblick av mitt liv, vilket har virvlat mig runt omkring liksom vissa fördömde i Dantes helvete, och då jag upptäckt att min tillvaro i korthet sagt endast haft till ändamål att ödmjuka och besudla mig, beslöt jag gå bödlarne till mötes och själv sköta tortyren. Jag fick lust att leva mitt ibland lidanden, Orenlighet och dödskamp, och i detta syfte beredde jag mig att söka plats såsom sjukskötare vid lasarettet Frères Saint-Jean de Dieu i Paris. Denna tanke föll mig in morgonen den 29 april, sedan jag mött en gammal kvinna med huvud som en döds-kalle. Hemkommen finner jag »Séraphita» ligga uppslagen på mitt bord och på högersidan en träflisa, som utpekade följande mening:

»Gören för Gud det I haven gjort för eder ärelystnads syften, det I gören då I ägnen er åt en konst, det I gjorden när I älskaden en varelse mer än honom, eller när I sökten utforska någon hemlig detalj av mänsklig vetenskap! Är icke Gud vetenskapen själv . . .»

På eftermiddagen kommer tidningen L'Eclair och — vilken tillfällighet! — sjukhuset Frères Saint-Jean de Dieu nämnes två gånger i dess spalter.

Den 1 maj läste jag för första gången Sar Peladans bok »Comment on devient mage».

Sar Peladan, dittills okänd för mig, kommer som en stormvind, en uppenbarelse av Nietzsches »övermänniska», och med honom håller katolicismen sitt högtidliga och triumferande intåg i mitt liv.

Har han kommit, »den som komma skall», i Peladans person? Filosofen-skalden-profeten, är det han, eller skola vi förbida någon annan?

Jag vet icke; men efter att ha gått igenom dessa propyléer till ett nytt liv, börjar jag skriva den här boken den 3 maj.

Den 5 maj mottager jag besök av en katolsk präst, en proselyt.

Den 9 maj såg jag Gustav Adolf i kakelugnsaskan.

Den 14 maj läste jag i Sar Peladan: »Att tro på häxerier kunde gå an omkring år ett tusen; vid annalkandet av år två tusen får en iakttagare bevis för att mången individ är utrustad med en fatal egenskap: att bereda motgångar åt den som stöter sig med honom. Man vägrar honom något som han begär, och ens älskarinna blir otrogen; man stukar till honom, och man får intaga sängen; allt det onda som man tillärnar honom återfaller i ökat mått på en själv. Det har ingenting att betyda; slumpen får förklara detta oförklarliga sammanträffande. Slumpen gör tillfyllest för den moderna människans determinism.»

Den 17 maj. Jag läste vad dansken Jörgensen, som omvänt sig till katolicismen, skriver om klostret Beuron.

Den 18 maj. En vän, som jag ej sett på sex år, har anlänt till Lund och hyr en lägenhet i samma hus som jag bor i. Man kan tänka sig min sinnesrörelse då jag erfar, att han nyss blivit omvänd till katolicismen. Han lånar mig den romerska bönbok, som jag hade förlorat förra året, och när jag omläser de latinska hymnerna och lovsångerna, finner jag mig likasom återkommen till hemmet.

Den 27 maj. Efter en serie av samtal rörande moderkyrkan har min vän avfärdat ett brev till det belgiska kloster, där han undfått dopet, med anhållan om en tillflykt för författaren av denna bok.

Den 28 maj. Ett obestyrkt rykte går om att Annie Besant blivit katolik.

Jag väntar ännu på svar från det belgiska klostret.

När denna bok blir tryckt, bör jag ha mottagit svaret. Och sedan? Därefter? Ett nytt skämt av Gudarne, som storskratta när vi gråta heta tårar?

Lund den 3 maj-25 juni 1897.

Epilog.

Jag hade först avslutat denna bok med ett utrop: »Vilket skämt, vilket dystert skämt är ändå icke livet!»

Efter en smula reflexion fann jag uttrycket ovärdigt och strök ut det.

Men min villrådighet gav ej vika, och jag tog min tillflykt till bibeln för att vinna den åtrådda upplysningen.

Den heliga boken, som är begåvad med underbarare profetisk förmåga än någon annan, svarade mig med följande ord:

»Och jag skall vända mitt ansikte emot en sådan man och slå honom med förfäran, så att han skall bliva till en varnagel och till ett åtlöje för alla, och jag skall utrota honom utur mitt folk, och i skolen erfara, att jag är Herren.» »Och om denne profet låter narra sig att tala, så är det jag, den Evige, som har narrat denne profeten, och jag skall uträtta min hand emot honom och utplåna honom utur mitt folk Israel.»

Mitt livs ekvation blir då: en varnagel, ett exempel att tjäna andra till bättring; ett föremål för allmänt åtlöje för att visa intigheten i äran och ryktbarheten, för att upplysa ungdomen om det sätt varpå man icke bör leva sitt liv; en som kommit i var mans mun och, fastän han själv tror sig vara en profet, står där avslöjad som en bedragare. Men nu är det Herren som har lockat den falske profeten att tala, och den falske profeten känner sig oansvarig, då han endast har spelat den roll som blivit honom ålagd.

Sen där, mina bröder, ett människoöde bland många andra, och tillstånd att en människas liv kan te sig som ett dystert skämt!

Varför har författaren till denna bok blivit straffad på ett så utomordentligt sätt? Läs det mysterium, som är ställt framför hans skådespel »Mäster Olof» (editionen på vers). Detta mysterium skrev han för trettio år sedan, innan han

ägde kännedom om den sekt av kättare som kallades Stedinger. Påven Gregorius IX bannlyste dem år 1232 på grund av deras satanistiska lära: »Lucifer, den gode Guden, som har blivit förjagad och avsatt av 'Den Andre', skall återkomma, när usurpatorn, vilken kallas Gud, genom sin usla styrelse, sin grymhet, sin orättvisa gjort sig föraktad av människorna och blivit övertygad om sin egen oförmåga.»

Denna världens furste, som dömer de dödliga till laster och straffar dygden med korset, bålet, sömnlöshet, marritt; vem är han? Hämnaren, åt vilken vi överlämnats på grund av okända eller glömda brott, begångna i ett föregående liv? Och Swedenborgs tuktoandar? Skyddsänglar, som beskärma oss mot andligt ont!

Vilken babylonisk förbistring!

Augustinus förklarade det vara oförsiktigt att hysa tvivel om tillvaron av demoner.

Thomas från Aquino förkunnade, att demonerna kunde frammana stormar och åskslag, samt att dessa andar ägde förmåga att överlämna sin makt i händerna på dödlige.

Påven Johannes XXII klagar över sina fienders olovliga knep, i det att de åsamkade honom plågor genom att stinga hans porträttbilder med nålar (förgöring).

Luther anser att alla olycksfall, benbrott, eldsvådor och flertalet sjukdomar härleda sig från djävlar, som driva sitt spel.

Än mera, Luther uttalar som sin åsikt, att vissa individer hava funnit sitt helvete redan under detta livet.

Är det då med vett och vilja jag har döpt min bok med namnet Inferno?

Om läsaren drager i tvivelsmål min förmodan och anser den vara alltför pessimistisk, så må han läsa min självbiografi Tjänstekvinnans son och Le Plaidoyer d'un Fou (Paris 1895).

Den läsare, som tror sig veta att denna bok är en dikt, inbjudes att se min dagbok, som jag hållit dag efter dag sedan 1895, och varav det föreliggande endast är ett utvidgat och ordnat utdrag.

Bibliografi

till ledning för läsare, som ej äro invigda i den ockulta vetenskapen.

- Papus:* Magie.
 » Science occulte.
- Guaïta:* Le serpent de la Génèse.
 » La clef de la magie noire.
- Mulford:* Vos forces et le nioyen de les utiliser.
- Lermina:* Geheimlehre.
- Sawyer:* Le livre des augures.
- L'Initiation,* Revue philosophique des Hautes études.
Le voile d'Isis, Revue hebdomadaire.
- Sar Peladan:* Comment on devient Mage.
 » Comment on devient Fée.
 » Comment on devient Artiste.
- Jollivet Castelot:* Comment on devient Alchimiste.
- Balzac:* Séraphita.
 » Louis Lambert.
- Swedenborg:* Arcana Coelestia m. fl. arbeten.

(De flesta av dessa skrifter kunna fås hos Chamuel, rue de Savoie 5, Paris.)

End of the Project Gutenberg EBook of Inferno, by August Strindberg

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK INFERNO ***

***** This file should be named 29935-h.htm or 29935-h.zip *****
 This and all associated files of various formats will be found in:
<http://www.gutenberg.org/2/9/9/3/29935/>

Produced by Jens Sadowski, and Projekt Runeberg for providing the scanned facsimiles.

Updated editions will replace the previous one--the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away--you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

*** START: FULL LICENSE ***

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.org/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation"

or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with

active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm

collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH F3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers

including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need, are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pgla.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pglaf.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pglaf.org>

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who

approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.org>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.